

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**ENTELEKTÜEL SERMAYENİN FİNANSAL TABLOLAR
ARACILIĞIYLA SUNULMASI SORUNU VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hatice Pınar KAYA

Enstitü Anabilim Dalı: İşletme

Enstitü Bilim Dalı: Muhasebe-Finansman

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Selim PAZARÇEVİREN

HAZİRAN – 2008

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENTELEKTÜEL SERMAYENİN FİNANSAL TABLOLAR
ARACILIĞIYLA SUNULMASI SORUNU VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

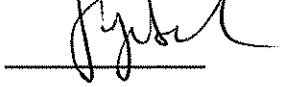
Hatice Pınar KAYA

Enstitü Anabilim Dalı: İşletme
Enstitü Bilim Dalı: Muhasebe-Finansman

Bu tez 03.06.2008 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selim T. PAZARKEVİREN Prof. Dr. Yelmar ÖZKAN

Jüri Başkanı

Jüri Başkanı

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

Jüri Üyesi

Jüri Üyesi

- Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hatice Pınar KAYA
03.06.2008

ÖNSÖZ

“Entelektüel Sermaye” günümüz işletmelerinin rekabet gücünü artırması ve işletmelere ayrıcalıklar sağlaması açısından üzerinde durulmaya değer bir konudur. Özellikle işletmelerin piyasa değerini etkileyen ve finansal tablo kullanıcılarına objektif bilgiler sağlayan entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesinin ve tablolarda sunulmasının önemli olduğu düşünülmüştür. Bu çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Prof.Dr. Selim PAZARÇEVİREN’e teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim. Ayrıca bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme de şükranlarımı sunarım. Yetişmemde katkıları bulunan tüm hocalarıma da minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Hatice Pınar KAYA
3 Haziran 2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ENTELEKTÜEL SERMAYE KAVRAMI	4
1.1. Entelektüel Sermaye Kavramının Tarihi Gelişimi	4
1.2. Entelektüel Sermayenin Tanımı	6
1.3. Entelektüel Sermayenin Önemi	9
1.4. Entelektüel Sermayenin Unsurları	11
1.4.1. İnsan Sermayesi	12
1.4.2. Yapısal Sermaye	14
1.4.3. Müşteri Sermayesi	16
1.5. Entelektüel Sermayenin Şerefiyeden Farkı	18
BÖLÜM 2: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN ÖLÇÜLMESİ	20
2.1. Entelektüel Sermayenin Ölçümünde Kullanılan Yöntemler	20
2.1.1. Entelektüel Sermayenin İşletme Düzeyinde Ölçülmesi	20
2.1.1.1. Piyasa Değeri ve Defter Değeri Oranı	21
2.1.1.2. Piyasa Değeri ile Defter Değeri Arasındaki Fark	22
2.1.1.3. Tobin'in Q Oranı	22
2.1.1.4. Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması	24
2.1.2. Entelektüel Sermayenin Unsurlarına Ayrılarak Ölçülmesi	27
2.1.2.1. Dengelenmiş Skor Kartı	28
2.1.2.2. Skandia Pusulası	31
2.1.2.3. Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli	35
2.1.2.4. Entelektüel Sermaye Endeksi	37
2.1.2.5. Teknoloji Brokeri	40
2.2. Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinin Amaçları	43

2.3. Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Karşılaşılan Sorunlar	46
BÖLÜM 3: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE FİNANSAL TABLOLARDA SUNULMASI	48
3.1. Entelektüel Sermayenin Muhasebeleştirilmesinin Nedenleri	49
3.2. Entelektüel Sermayenin Varlıklar İçinde Gösterilmesi	50
3.3. Entelektüel Sermayenin Kaynaklar İçinde Gösterilmesi	53
3.4. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulması	55
3.5. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulmasının Avantajları	57
3.6. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulmasının Dezavantajları	58
3.7. Entelektüel Sermayenin Bilançoda Sunulması	59
3.8. Entelektüel Sermayenin Gelir Tablosunda Sunulması	61
3.9. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulmasında Karşılaşılan Sorunlara Çözüm Önerileri	63
BÖLÜM 4: ÖRNEK BİR UYGULAMA	65
4.1. Uygulamanın Konusu ve Amacı	65
4.2. Uygulamanın Kapsamı	66
4.3. Uygulamanın Yöntemi	70
4.4. Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemiyle Firmaların Entelektüel Sermaye Değerlerinin Hesaplanması	71
4.5. Hesaplanan Entelektüel Sermaye Değerlerinin Muhasebeleştirilmesi	80
4.6. Hesaplanan Entelektüel Sermaye Değerlerinin Finansal Tablolarda Gösterilmesi	84
4.6.1. Entelektüel Sermaye Değerlerinin Bilançoda Gösterilmesi	84
4.6.2. Entelektüel Sermaye Değerlerinin Gelir Tablosunda Gösterilmesi	96
4.7. Bulgular ve Değerlendirme	108
SONUÇ VE ÖNERİLER	115
KAYNAKÇA	123
ÖZGEÇMİŞ	127

KISALTMALAR

- MOVC** : Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli
IAS : Uluslar arası Muhasebe Standartları
MSUGT: Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği
THP : Tek Düzen Hesap Planı
İMKB : İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
A.Ş. : Anonim Şirketi
VÖK : Vergiden Önceki Kar
D.D : Defter Değeri
AOSM : Ağırlıklı Ortalama Sermaye Maliyeti
OECD : Organisation for Economic Co-operation and Development

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 : Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması	26
Tablo 2 : 1993 Skandia AFS Dengelenmiş Entelektüel Sermaye Yıllık Faaliyet Raporu	32
Tablo 3 : Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli	36
Tablo 4 : İşletmelerin Ortalama Vergiden Önceki Karlarının Hesaplanması	71
Tablo 5 : İşletmelerin Ortalama Maddi Varlık Tutarlarının Hesaplanması	72
Tablo 6 : İşletmelerin Maddi Varlık Karlılık Oranlarının Hesaplanması	74
Tablo 7 : Sektörün Tahmini Ortalama Maddi Varlık Karlılık Oranı	76
Tablo 8 : Uygulama Kapsamındaki Firmaların Brüt Ek Kazanç Tutarlarının Hesaplanması	76
Tablo 9 : Uygulama Kapsamındaki Firmaların Net Ek Kazanç Tutarlarının Hesaplanması	78
Tablo 10: Uygulama Kapsamındaki Firmaların Entelektüel Sermaye Tutarlarının Hesaplanması	79
Tablo 11: Firmaların Ortalama Net Aktif Tutarları	110
Tablo 12: Firmaların Ortalama Borç Tutarları	111
Tablo 13: Firmaların Defter Değerleri	112
Tablo 14: Firmaların ES ile Defter Değerleri ve Net Aktif Tutarları Arasındaki İlişki.....	113

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Şirket Piyasa Değeri	12
Şekil 2: Dengelenmiş Skor Kartında Dört Boyut	29
Şekil 3: Skandia Pusulası	31

ÖZET

SAÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: “Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolar Aracılığıyla Sunulması Sorunu ve Çözüm Önerileri”

Tezin Yazarı: H.Pınar KAYA

Danışman: Prof. Dr. Selim PAZARÇEVİREN

Kabul Tarihi: 3 Haziran 2008

Sayfa Sayısı: VII (ön kısım) + 127 (tez)

Anabilimdalı: İşletme

Bilimdalı: Muhasebe -Finansman

Entelektüel Sermayenin tanımı ve unsurları hakkında literatürde yapılmış bir kısım çalışmalar mevcut olsa bile bu kavramın mali değerini ölçmek, bulunan sayısal veriyi muhasebeleştirmek ve şuan ki temel mali tablolarda sunmak konularında yeterli ölçüde bilgi bulunmamaktadır.

Çalışmanın amacı, işletmelerin karlılıklarını artıran ve işletmelere piyasada rekabet gücü kazandıran entelektüel sermaye değerinin mali tablo verileri aracılığıyla nasıl ölçülebileceğini hesaplamak ve bulunan değeri muhasebeleştirerek tablolarda sunmaktır. Böylece işletmeler, piyasa değerlerini yükselten ancak farkında bile olmadıkları entelektüel varlıklarını sayısal olarak ifade edebilecek ayrıca finansal tablo kullanıcıları şirketler hakkında daha doğru bilgilere ulaşabileceklerdir.

Çalışmanın kapsamında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası’nda Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sektöründe faaliyet gösteren 34 adet firmadan 2006,2007 ve 2008 yılları itibariyle karlılıkları en fazla olan 12 firma seçilerek bu firmaların entelektüel sermaye değerleri sayısal olarak hesaplanmaya çalışılmıştır. Bu şekilde bir seçim yapılmasının nedeni entelektüel sermaye değeri ile firma karlılıkları arasında kuvvetli bir doğru orantı olduğunu kabul etmektir. Zarar eden işletmeler için entelektüel varlıkların olumlu etkisinden bahsetmek mümkün değildir. Karlılıkları yüksek olan seçtiğimiz 12 firmanın bilanço ve gelir tablosunda entelektüel sermaye değerine yer verilmiştir.

Entelektüel Sermaye değeri hesaplanırken “Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması” yöntemi kullanılmıştır. Firmaların 3 yıla ait finansal tablo verileri kullanarak 7 aşamalık bir işlem sonucunda entelektüel sermaye değerleri hesaplanmıştır. Bu çalışmanın sonunda firmaların karlılıklarında, sahip oldukları maddi varlıklarının yanında maddi olmayan entelektüel varlıklarının da bir katkısı olduğunu ve bu katkının yüzde olarak tablolarda nasıl yer alması gerektiği gösterilmiştir.

Entelektüel sermayeye sahip olmak ve onu etkin bir şekilde yönetebilmek işletmelerin net karlarını önemli ölçüde artıran bir unsurdur. Bu sebeple işletmeler devamlılıklarını sağlayabilmek için insan sermayelerini güçlendiren yönde yatırımlar yapmalıdır.

Anahtar kelimeler: Entelektüel Sermaye, Entelektüel Sermaye Yönetimi, Entelektüel Sermaye Ölçümü, Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi.

SUMMARY

Sakarya University Institute of Social Sciences Abstract of Master's Thesis

Title of the Thesis: The Problem of Presenting Intellectual Capital Using Financial Tables and Suggestions for Solution

Author: H.Pınar KAYA

Supervisor: Prof. Dr. Selim PAZARÇEVİREN

Date: 3 June 2008

Nu. of pages: VII (pre text) + 127 (main body)

Department: Business

Subfield: Accounting- Finance

Despite the fact that researches about the definition of intellectual capital and its components can be found in the literature, there is not enough information about the subjects; financial value of this concept, accounting for numerical data found, and presenting intellectual capital on financial tables.

The aim of this research is defining how to measure the value of intellectual capital, which increases the profitability and competitive power of companies, using financial table data and presenting the found data on financial tables. Consequently companies will be able to express their intellectual capital, which increases their market value, numerically and also gathering more accurate data about the companies using financial tables will be possible.

In the scope of the research, 12 of 34 companies which are active in IMKB in the areas of textile, clothing and leather and which have the maximum profit in 2006, 2007 and 2008 years were chosen. Intellectual capital values of these companies have been measured numerically. The reason of such a choice is based on the assumption that there is a strong positive ratio between intellectual capital value and profitability of companies. It is impossible to discuss the positive impact of intellectual capital for companies which do not make profit. The intellectual capital values were added in the balance-sheets and the income-sheets of the 12 companies which have high profitability.

“Calculating Intangible Value Method” has been used to calculate intellectual capital value. Intellectual capital values have been calculated using financial table data of the companies for 3 years in 7 steps. At the end of this research, it was shown that there is also a contribution of intangible values as well as financial values to profitability. Also it was described how to place this contribution in the tables.

Having intellectual capital and effective usage of the intellectual capital is an important factor which increases net profits of companies. For this reason, companies should make investment to strengthen their human capital in order to ensure their permanency.

Keywords: Intellectual Capital, The Management of Intellectual, Measurement of the Intellectual Capital, Calculating Intangible Value Method.

GİRİŞ

Son yıllara kadar hepimizin üretim faktörleri olarak bildiği emek, sermaye, tabiat ve müteşebbis kavramlarına küreselleşmenin tetiklediği yoğun rekabet artışı ile birlikte yeni bir üretim faktörü daha eklenmiştir. Bilgi olarak adlandırılan ve tüm dünyanın sahip olmak için peşinden koştuğu bu kavram, çağdaş işletmecilik anlayışında çok önemli bir unsur haline gelmiştir. Günümüzde sermaye yoğun üretim sistemleri yerini bilgi ve teknoloji yoğun üretime bırakmıştır. Böylece bilgi, veri, tecrübe, yetenek ve yaratıcılık gibi maddi olmayan varlıklar ön plana çıkmıştır.

Bilginin önemi ortaya çıkmadan önceki dönemlerde işletmeler maddi varlıklara yatırım yaparak, yani sermaye yapılarını güçlendirerek rekabet avantajı sağlama çabası içindeydiler. Bilgi teknolojisinde yaşanan gelişmelerle birlikte maddi olmayan varlıklara da yatırım yapmak zorunlu hale gelmiştir. İşletmeler en önemli rekabet silahlarının çalışanları olduğunu anlamışlar ve yatırımlarını bu alana yönlendirmişlerdir.

Mal ve hizmet üretiminin daha doğrusu işletmelerin kurulmasının temel amacı, kıt kaynakları kullanarak insanların sonsuz olan ihtiyaçlarını karşılamaktır. Piyasada bu işi yapmak için kurulan birçok işletme olduğu için önemli olan düşünülmeveni düşünmek, üretilmeveni üretmek ve ihtiyaçlara en uygun cevabı verebilecek ürünleri sunmaktır. Bu şekilde sürekli bir arayış içerisinde olan işletmeler bünyelerinde rakip işletmelerde mevcut olmayan bir değeri buldurmak zorunda kalmıştır. Rekabette başarılı olmanın en etkin araçlarından biri olarak kabul edilen, değer yaratma sürecinde kritik bir işleve sahip olan ve işletmelerin görünmeyen varlıkları olarak belirtilen bu kavramın adı entelektüel sermayedir.

Entelektüel sermaye, işletmelerin fiziksel ve finansal sermayeleri dışında kalan, insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesinden oluşan ayrıca işletmelere önemli rekabet avantajı sağladığı halde finansal tablolarda sunulamayan bir değerdir. “Ölçemediğinizi yönetemezsiniz” anlayışından hareketle entelektüel sermayenin etkili bir şekilde yönetilmesi için öncelikle bu kavramın net bir şekilde ortaya çıkartılması gerekmektedir.

Çalışmanın Önemi

Entelektüel sermaye günümüzde işletmecilerin ve muhasebecilerin üzerinde tam bir fikir birliği sağlayamadıkları önemli sorunlardan birisidir. Entelektüel sermayenin ne anlama geldiği, hangi unsurlardan oluştuğu, nasıl ölçüleceği konularına yönelik olarak birçok araştırma yapılmıştır. Ancak asıl sorun entelektüel sermayenin muhasebe kayıtlarına ne şekilde geçirileceği, finansal tablolarda nasıl sunulması gerektiği ve tablo kullanıcılarına kararlarında ışık tutacak şekilde olup olmayacağıdır. Mevcut muhasebe sistemlerinin henüz bunu tam olarak ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir. Entelektüel sermaye varlıklarını muhasebeleştirmek için yeni kavramlar ve uygulamalar geliştirilmelidir.

Çalışmanın Amacı

Çalışmanın amacı, muhasebeleştirilmesinde ve işletmelerin finansal tablolarında sunulması konularında yapılan birçok araştırmalara rağmen, bünyesinde hala önemli eksiklik ve yetersizlik bulunan entelektüel sermayeye yeni bir bakış açısı getirmektir. Yapılan tez çalışması ile işletmelerin defter değerleri ile piyasa değerleri arasında büyük farklar yaratan bu kavramı ortaya çıkarmak, farklı ölçme teknikleri kullanarak entelektüel sermayeyi rakam olarak hesaplayarak muhasebe kayıtlarına geçirmek ve bu değeri finansal tablolara aktararak, rakip işletmelerle kıyaslama yapabilecek hale getirmek hedeflenmiştir.

Çalışma toplam dört bölümden oluşmaktadır. Genel olarak ilk üç bölüm entelektüel sermaye kavramını açıklamaya, ölçmeye, muhasebeleştirmeye ve tablolarda sunmaya yönelik olan bilgileri içermektedir. Bu bölümler çalışmanın teori kısmını oluşturmaktadır. Dördüncü bölümde ise, uygulamaya yönelik bir çalışmaya yer verilmiştir. İşletmelerin entelektüel sermayesi hesaplanırken, entelektüel sermayenin ölçümünde kullanılan yöntemler arasından “Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması” yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin diğer yöntemlere göre avantajı, firmaların piyasa değerlerinin hesaplanmasına ihtiyaç duymamasıdır. Yöntemde, işletmelerin 3 yıllık finansal bilgileri kullanılarak entelektüel sermaye değerleri hesaplanmıştır.

Çalışmanın Yöntemi

Çalışmanın birinci bölümünde öncelikle entelektüel sermayenin tarihi gelişimi yani ortaya çıkışı incelenmiştir. Daha sonra, literatürdeki çeşitli tanımlarına yer verilmiştir. Entelektüel sermayenin işletmeler açısından önemi üzerinde durulduktan sonra, entelektüel sermayeyi oluşturan insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesi unsurları sırasıyla açıklanmıştır. Birinci bölümün son kısmında ise, tanım olarak aynı şeyi ifade etmekle birlikte aslında aynı şey olmayan şerefiye ile entelektüel sermaye kavramları arasındaki farklılıklara yer verilmiştir.

İkinci bölümün birinci kısmında, entelektüel sermayenin ölçümünde kullanılan yöntemler incelenmiştir. İlk olarak entelektüel sermayenin işletme düzeyinde ölçülmesinde kullanılan, Piyasa Değeri ve Defter Değeri oranı, Piyasa Değeri ile Defter Değeri Arasındaki Fark, Tobin'in Q oranı ve Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması yöntemleri açıklandıktan sonra entelektüel sermayeyi unsurlarına ayırarak ölçen diğer yöntemler hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bunlar arasından da en önemli oldukları düşünülen, Dengelenmiş Skor Kartı, Skandia Pusulası, Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli, Entelektüel Sermaye Endeksi ve Teknoloji Brokeri yöntemleri üzerinde durulmuştur. İkinci ve üçüncü kısımlarda ise, entelektüel sermayeyi niçin ölçmek istiyoruz sorusuna cevap aradıktan sonra entelektüel sermayenin ölçülmesinde karşılaşılan sorunlara yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde, rakam olarak hesaplanan entelektüel sermaye değerinin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda sunulması üzerinde durulmuştur. Entelektüel sermayenin neden muhasebeleştirilmesi gerektiğini açıkladıktan sonra bu değer varlıklar ve kaynaklar içinde gösterilerek yevmiye kayıtlarına geçirilmesine yer verilmiştir. Entelektüel sermayenin finansal tablolarda sunulmasının işletmelere ve tablo kullanıcılarına sağladığı avantajlar ve dezavantajlar açıklandıktan sonra, hesaplanan entelektüel sermaye değerinin bilançoda ve gelir tablosunda ne şekilde gösterileceği üzerinde durulmuştur. Hemen ardından, entelektüel sermayenin finansal tablolarda sunulmasında karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde ise, çalışmanın teori kısmında verilen bilgiler, seçilen 12 firma üzerinde uygulanmıştır. Hesaplanan entelektüel sermaye değerleri tüm firmaların bilanço ve gelir tablosuna aktarılarak tablo kullanıcılarına objektif bir bakış açısı

getirecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Son olarak, uygulamanın bulgu ve değerlendirmelerine yer verilmiştir. Hesaplanan entelektüel sermaye değerleri, firmaların karlılıklarıyla ve defter değerleriyle kıyaslanmıştır.

BÖLÜM 1: ENTELEKTÜEL SERMAYE KAVRAMI

Günümüzde, dünyaya egemen olan ülkelere baktığımızda bu ülkelerin gücünü sadece fiziksel kaynaklardan almadıklarını rahatlıkla görebiliriz. Çünkü ülkelerin sahip oldukları zengin yeraltı ve yerüstü kaynakları tek başına bir anlam ifade etmez. Önemli olan, bu zenginliklerin bilgi teknolojisiyle birlikte kullanılması ve daha mükemmel değerler yaratmasıdır. Son yıllarda tüm dünya ülkelerinin bilgi ekonomisine ait sermaye mallarına yaptıkları yatırım tutarları artmıştır. Değerlendirilemeyen finansal kaynaklara sahip olmak hiçbir ülkenin işine yaramayacaktır. Drucker 20. yüzyılın ortalarına kadar kolay anlaşılabilir üretim faktörleri olarak büyük önem taşıyan, emek, sermaye ve doğal kaynakların artık ikinci planda kaldıklarını, bununla birlikte üretim faktörü olarak bilginin günümüzde en önemli kaynak olduğunu ifade etmektedir (Drucker, 1994:70). Bilgi, son yıllarda işletmelere rekabette önemli üstünlükler sağlayan bir unsur haline gelmiştir. Bilgi ekonomisi adı verilen yeni ekonomide fiziksel ve finansal varlıklar kadar, fiziksel olmayan soyut varlıkların da önemi hızla artmaktadır. Nitekim Baruch Lev'in 2001 yılında yaptığı bir araştırmada firma performansını bu üç faktörün hepsine birden dayandırması fiziksel olmayan varlıkların da firma değerini etkileyen bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Şirketleri geleceğe taşıyacak olan bu unsur; çalışanlar ve onların yarattığı değerler, şirket stratejisi, yapısı, sistem ve süreçler ile müşteriler ve toplumla kurulan ilişkiler toplamından oluşan entelektüel sermayedir (Erkal, 2006:41).

1.1. Entelektüel Sermaye Kavramının Tarihi Gelişimi

Frederic W.Taylor'un öncülüğünü yaptığı Bilimsel Yönetim Yaklaşımına göre, bir işin yalnızca bir tek en iyi yapılma biçimi vardır ve bunu belirlemek yöneticinin sorumluluğundadır. Bu yönetim anlayışı çalışanların sorumluluk almasını engeller ve çalışanları yaptıkları hatalardan ötürü cezalandırır. Böylece çalışanların psikolojik anlamda gelişmesine imkân tanımaz. Emir ve talimatlar doğrultusunda yalnızca kas güçlerini kullanmaları yeterlidir. Çalışanlardan, işin daha iyi yapılmasına yönelik herhangi bir zihni katkı beklenmez. İkinci dünya savaşından sonra yönetim alanında

köklü düşünce değişiklikleri meydana gelmiştir. Bu döneme kadar işletmeler çevrelerinden bağımsız, bilim ve teknolojik değişimlere uzak bir şekilde varlıklarını devam ettirmeye çalışsalar da bu durumlarını daha fazla sürdürmeyeceklerini anlamışlardır. Varlıklarını devam ettirebilmelerinin yolunu, tüketicilerin ihtiyaç ve isteklerine kulak vermekte bulmuşlardır. İşletme içindeki çalışanlara yönelik tutumlarda da önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Baskıcı değil, çalışanın yaratıcılığını, bilgi beceri ve deneyimini ön plana çıkarmaya, onu motive etmeye ve ödüllendirmeye dönük yeni yönetim yapıları geliştirilmiştir. Çalışanların gelişimi ve eğitimine kaynak ayrılmaya ve grup çalışmaları teşvik edilmeye başlanmıştır. Kısaca yöneticiler, firma değerini etkileyen insan sermayesine daha çok önem vermeye başlamışlardır. Böylece, gözle görülemeyen ama işletmelerin piyasa değerlerini yükseltmeye çıkararak yeni bir kavram dikkatleri üzerine çekmeyi başarmıştır.

Entelektüel sermaye kavramı ilk kez 1836 yılında N. Senior'un "An Outline of the science of Political Economy" kitabında " Entelektüel ve Manevi Sermaye sadece önemi itibariyle değil, üretkenlik itibariyle de tüm maddi sermayeyi aşmıştır" şeklinde kullanılmıştır (Önce, 1999:12). Muhasebe teorisinde çalışanların entelektüel değerlere yönelik ilgisi 1960'lı yılların ortalarında Hermanson ile başlamıştır ve finansal muhasebe odaklıdır. Hermanson, çalışanların işletmelere fiziksel katkılarının dışında bir değer yarattıklarını ve bu değer de tablolara yansıtılması gerektiğini savunmuştur (Roslender, 2000:34). Entelektüel sermayenin kavram olarak ortaya çıkışı ise, 1960'lı yılların sonuna rastlar. Entelektüel sermaye ilk olarak 1969 yılında, Ekonomist John Kenneth Galbraith'in Polonyalı meslektaşı Michael Kalacki'ye yazmış olduğu mektupta kullanılmıştır. Bu mektupta "son on yıllık dönemlerde elde etmiş olduğumuz entelektüel sermayeye, birçoğumuzun borçlu olduğumu anlayacağınızı umarım" şeklinde belirtmiştir (Hudson, 1993:15). Bu ibare ile Kenneth, entelektüel sermayenin varlığını ve önemini vurgulamıştır. 1975 yılında da, Michael Kalacki yazdığı bir makalede entelektüel sermaye kavramını kullanmıştır. 1990'lı yıllardan itibaren, entelektüel sermaye günümüzdeki anlamıyla kullanılmaya başlanmıştır ve 1991 yılında Thomas Stewart tarafından "Fortune" dergisinde yayınlanan "Beyin Gücü" makalesinde; şirketlerin beyin gücü vasıtasıyla nasıl değerler yarattıkları konusu işlenmiştir (Öge, 2002:179). Daha sonra 1993 yılında OECD tarafından yapılan çalışmada da işletmenin maddi olmayan varlıkları yapısal sermaye ve insan sermayesi olmak üzere iki

kategoride incelenmiş ve entelektüel sermaye de bu iki sermaye türünün ekonomik değeri olarak ifade edilmiştir (Karacan, 2007:12).

Yapılan ilk çalışmaların temel amacı entelektüel sermaye kavramının tanımlanması, sınıflandırılması ve ölçülmesi iken, daha sonraki çalışmalarda entelektüel sermaye unsurları, entelektüel varlıklar ve bunların işletme performansı üzerindeki etkileri ön plana çıkmaktadır (Pena, 2002:180).

1.2. Entelektüel Sermayenin Tanımı

Entelektüel sermaye kavramının şu ana kadar birçok yazar ve akademisyen tarafından, çok çeşitli tanımları yapılmıştır. Sarfedilen tüm bu çabalara rağmen entelektüel sermayenin muhasebe literatüründe genel kabul görmüş bir tanımı hala mevcut değildir. Köken olarak bu kavram incelendiğinde, Latince'den geldiği ve interlectio birleşiminden oluştuğu söylenebilir. İnter, arasında anlamında ilişkiyi; lectio ise okuma ile ulaşılan bilgiyi ifade eder.

Webster's Sözlüğü entelektüel kelimesini "rasyonel ve akıllıca düşünce" olarak tanımlarken, sermaye kelimesini "toplanmış mal stoku" olarak ifade etmektedir. Buradan yola çıkarak, konuşma dilinde entelektüel sermayeyi düşünce birikim kapasitesi olarak ifade etmek mümkündür (Arıkboğa, 2003:73).

Yazarların entelektüel sermaye tanımlarına, kavramın öncü kullanıcılarından Thomas Stewart'ın yapmış olduğu tanımlamadan başlanırsa; Beyin Gücü isimli makalede entelektüel sermayenin "işletmeye piyasada rekabet avantajı sağlayan, işletme çalışanlarının bildiği her şeyin toplamı" şeklinde açıklandığını söylenebilir. Stewart'ın diğer entelektüel sermaye tanımlamalarında ise entelektüel sermaye; "Buluşçuluk ve yenilenmenin kaynağı olan bireyin bilgi ve know-how birikimi" veya "insan beyinlerinde gömülü olan yetenek, beceri, uzmanlık" şeklinde ifade edilmiştir (Büyüközkan, 2002:35). Thomas Stewart, 1997 yılında yayımlanan "Entelektüel Sermaye: Örgütlerin Yeni Zenginliği" adlı kitabında ise entelektüel sermayeyi daha genel bir şekilde tanımlamaktadır. Bu tanıma göre, "Entelektüel sermaye, zenginlik yaratmak üzere kullanıma sokulabilen entelektüel malzeme, yani bilgi, enformasyon, entelektüel mülkiyet ve deneyim" olarak ifade edilmektedir (Stewart, 1997:20).

1991 yılında, bir İsveç şirketi olan Skandia'ya dünyada ilk kez “entelektüel sermaye yöneticisi” olarak atanan kişi olan Leif Edvinsson'a göre entelektüel sermaye; “işletmelere pazarda üstünlük sağlayan bilgi, tecrübe, organizasyonel teknoloji, müşteri ilişkileri ve profesyonel becerilerdir (Sevim, 2002:127). Leif Edvinsson, entelektüel sermayeyi bir kaynak olarak görmektedir ve entelektüel sermayenin, müşterilerle çalışanlar gibi işletmeyle ilgili taraflardan sağlandığını belirtmektedir. Bu şekilde, Edvinsson bilançoda; “varlıklar grubu finansal sermaye, borçların bir kısmı da finansal olmayan sermaye veya entelektüel sermayedir” demektedir (Edvinsson, 1997:367). Diğer tanımlamalardan farklı olarak Leif Edvinsson ve Michael Malone entelektüel sermayeyi şöyle açıklamışlardır: “Entelektüel sermayenin işlevi belki en kolay şekilde bir metaforla açıklanabilir. Eğer, firmayı yaşayan bir organizma olarak düşünecek olursak, örneğin bir ağaç olarak, örgüt planlarının, yıllık veya üç aylık raporların, şirket broşürlerinin ve diğer belgelerin gövdeyi, dalları ve yaprakları oluşturduğunu söyleyebiliriz. Akıllı yatırımcı bu ağacı, olgun meyveler toplayıp toplayamayacağını anlamak için inceleyecektir. Fakat görünebilir kısımlarını gördüğümüz için bütün ağacı gördüğümüzü varsaymak büyük bir hatadır. Ağacın en azından yarısı yani kökleri, yerin altındadır. Meyvelerin tadı ve yaprakların rengi ağacın mevcut sağlığı için iyi bir gösterge ise de, ağacın gelecek yıllardaki sağlığı hakkında bir fikir edinmek için köklerde ne olup bittiğine bakmak çok daha etkili olacaktır. Mevcut durumda sağlıklı görünen bir ağacı zaman içinde öldürebilecek olan bir çürük nokta, yerin altında olabilir. İşte bu, entelektüel sermayeyi yani firmanın binaları ve ürünleri gibi görünmeyen ve yüzeyin altında bulunan firmanın değerinin, köklerinin araştırılması ve dinamik faktörlerin ölçümünü çok önemli hale getirmektedir” (Şamiloğlu, 2002:212).

Entelektüel sermaye, “bir organizasyonun bilgi değeri” (Akpınar, 2000:52) ya da “duyumsanmayan ve görünmeyen varlıklar olarak bir işletmenin sahip olduğu kayıtlı bilgiler ve işletmedeki çalışanların bilgi, beceri ve deneyimleri” (Büyüközkan, 2002:35) şeklinde de tanımlanabilir. Yine benzer bir tanımlama ile Napahiet entelektüel sermayeyi, “organizasyon, entelektüel topluluk ya da profesyonel işletmeler gibi sosyal grupların sahip olduğu bilgi ve öğrenme yeteneği” (Napahiet, 2002:245) olarak ifade etmiştir.

Günümüzde çoğu işletmelerin piyasa değerlerinin, defter değerlerinin üstünde olduğunu görülmektedir. Entelektüel sermayenin şirketlerin piyasa değerleri üzerindeki etkisi özellikle doksanlı yıllarda çok dikkat çekici bir hal almıştır. Örneğin güçlü bilgisayar yazılım şirketleri olan Microsoft ve IBM'in 1996 yılı başında net sabit varlıkları toplamına bakıldığında bu değer, Microsoft da 930 milyon dolar, IBM de ise 16,6 milyar dolardır. Ancak her iki şirketin piyasa değerlerine bakıldığında entelektüel sermaye faktörünün ön plana çıktığı görülmektedir. 1996 Kasımında, Microsoft'un toplam piyasa değeri 85,5 milyar dolar, IBM'in ise 70,7 milyar dolardır. (Ertuğrul, 2000:76) Bontis bu bilgiden yola çıkarak entelektüel sermayeyi, "bir işletmenin sahip olduğu maddi olmayan varlıklardır ve entelektüel sermaye bir işletmenin defter değeri ile piyasa değeri arasındaki farktır" (Bontis, 1996:3) şeklinde tanımlamıştır. Skandia AFS Şirketi'nin entelektüel sermaye yöneticisi Leif Edvinsson ve "Intellectual Capital" isimli eserin yazarı Michael Malone ise entelektüel sermayeyi, insan sermayesi, yapısal sermaye ile müşteri sermayesi unsurlarından oluşan bir bileşen olarak ele almakta ve entelektüel sermaye değerinin, işletmenin piyasa değerinden defter değerinin çıkartılmasıyla hesaplanabileceğini ortaya koymaktadır.

OECD, entelektüel sermayeyi, "işletmelerin sahip olduğu maddi olmayan varlıkların, daha açık bir ifade ile organizasyonel sermayenin ve insan sermayesinin ekonomik değeri" (Nerdrum, 2001:127) olarak tanımlamıştır.

Klein ve Prusak ise, entelektüel sermayeyi, daha yüksek değerlere sahip varlıkları oluşturmada onları şekillendirecek, ele geçirecek ve harekete geçirecek entelektüel malzeme (Klein ve Prusak, 1994:2) şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanımlamada entelektüel malzeme ile sermaye arasında ayırım yapılmıştır. Kayıt altına alınmamış bir fikir, dosyalar altında kalmış bir rapor, iş arkadaşları ile yapılan informal bir beyin fırtınası, ulaşılamayan bir satış temsilcisinin öğrendiği acil haber entelektüel malzemedir, ancak entelektüel sermaye değildir (Steward, 1997:72).

Entelektüel sermayenin tanımlanması ve bileşenlerine ayrılması konusunda oldukça ayrıntılı çalışmalar yapan diğer bir araştırmacı da Annie Brooking'dir. Brooking, entelektüel sermayeyi işletmeye işlevsellik kazandıran ve birbirleriyle iç içe geçmiş maddi olmayan varlıklar olarak tanımlarken, işletmeyi maddi varlıklar ile entelektüel varlıklardan oluşan bir bütün olarak görüp, işletmenin sahip olduğu entelektüel

varlıkların, piyasa varlıkları, entelektüel mülkiyet varlıkları, insan merkezli varlıklar ve altyapı varlıkları olmak üzere dört grupta ele alınabileceğini (Karacan, 2007:17) ifade etmektedir. Entelektüel sermaye, durağan bir varlıktan çok, işletmenin gereksinimlerine uygulandığında katma değer yaratan dinamik bir unsurdur (Ertuğrul, 2000:75).

Daha geniş kapsamda entelektüel sermaye, “işletmenin fikirlerinin, yeniliklerinin, teknolojilerinin, genel bilgilerinin, bilgisayar programlarının, dizaynlarının, veri kullanma yeteneklerinin, ilişkilerinin, süreçlerinin, yaratıcılıklarının ve yayınlarının bütününe kapsayan ve kara dönüştürülebilen bilgidir” (Şişman, 2004:136).

Entelektüel sermaye ile ilgili yukarıda yapılan tüm tanımlar aslında aynı şeyi ifade etmektedir. Farklı bir tanımlamaya daha gerek olmadığı için, yukarıdaki tüm tanımlamaları kapsayan genel bir tanım şu şekilde verilebilir:

Entelektüel sermaye; mayasını bilgi, beceri, deneyim ve enformasyonun oluşturduğu, işletmenin mevcut ve gelecekteki başarısını doğrudan etkileyen ve rakip firmalarla kıyaslamada konumunu ortaya koyan sahip olduğu bilgi, bilgi sistemleri, patent, telif hakları ve lisans anlaşmaları gibi maddi olmayan varlıkların bütünüdür (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002).

1.3. Entelektüel Sermayenin Önemi

Entelektüel sermaye aslında şirketlerin az ya da çok sahip oldukları, fakat önemini tam anlamıyla kavrayamadıkları, bu sebeple de ölçülmesinde, raporlanmasında, yönetilmesinde ve işletmenin finansal tablolarına yansımada çok büyük problemler teşkil eden önemli bir konudur. Entelektüel sermayeye sahip olan, daha da önemlisi bu gizli değeri ortaya çıkarabilen işletmeler rakiplerine karşı önemli rekabet avantajı elde ederler. Entelektüel sermaye adeta işletmenin çok güçlü bir silahı gibidir. Bu silahın gücü de kullanılmadıktan sonra bilinemez. Dolayısıyla işletmeleri günümüzde güçlü hale getiren faktör sadece maddi varlıkları kullanmak ve yönetmek değildir. Önemli olan entelektüel sermayeyi etkin ve etken bir şekilde kullanabilmektir.

Entelektüel sermaye, işletmelerin piyasa değerinin defter değerinin üstünde olmasını sağlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde işletmelerin piyasa değerini finansal sermaye ve entelektüel sermaye oluşturmaktadır (Vural, 2003:54). Ancak maddi ve finansal kaynaklar işletmelerin uzun dönemli başarısında etkisini

kaybetmeye başlamıştır. Hamel bu durumu, “geleceğe yolculuğun yakıtı para değil, işgörenlerin duygusal ve zihinsel enerjisidir.” şeklinde ifade etmektedir. Gerçekten en iyi bilgi ve enformasyona sahip olan, istikrarlı bir şekilde yeni bilgi yaratan, bu bilgiyi organizasyonun her yerine geniş ölçüde yayan, yeni teknolojilerde ve ürünlerde hızla kullanan firmaların başarılı olduğu görülmektedir (Emrem,2003).

Entelektüel varlıklar her zaman için önem taşımış, ancak hiçbir zaman günümüzdeki gibi çok konuşulan, üzerinde çalışılan bir konu olmamıştır. Entelektüel sermayenin öneminin gün geçtikçe daha çok artmasının nedenlerini Ullrich aşağıdaki gibi sıralamaktadır: (Karacan, 2007:21)

- Entelektüel sermaye, bir işletmenin fark edilebilir ve değer biçilebilir bir servetidir.
- Bilgi işi ve hizmet ekonomisi sürekli artmakta ve entelektüel sermayenin önemini de arttırmaktadır.
- Entelektüel sermaye elemanı olarak görünen ve gönüllülük esası ile çalışıp, çalıştığı kuruma duygusal bağla bağlanan eleman, entelektüel sermayeyi önemli kılmaktadır.
- Son yıllarda işletmelerin piyasa değerleri, defter değerlerinden oldukça fazla çıkmaktadır. Bu aradaki farkın temeli entelektüel sermayeye dayanmaktadır.
- Bir diğer önemli neden de, patentlerin ve onları lisanslamanın artan öneminin artık kabul edilmesidir.

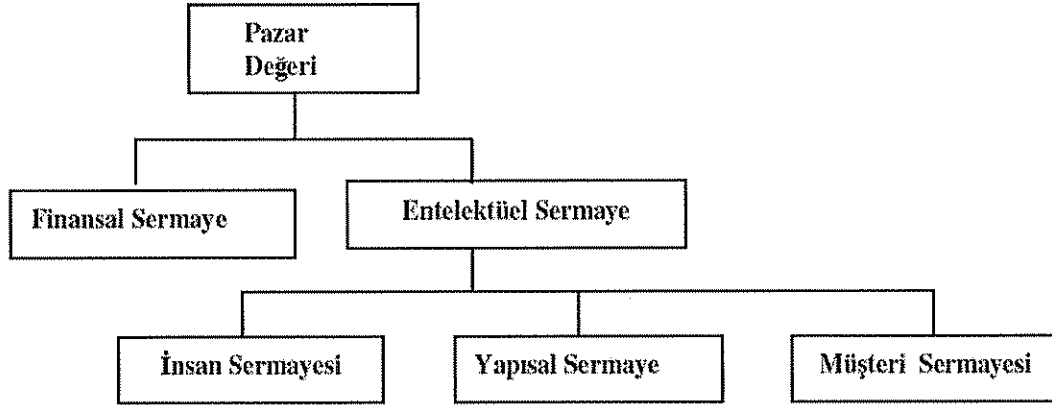
Entelektüel sermaye bakış açısı, sınırlı sayıda parlak zekaya sahip yöneticilerin varlığıyla işletmeleri geliştirmeye çalışmanın aksine, çalışanların tamamının kültürlü olmalarını öngören, çalışanlar arasında ilişkilerin geliştirilmesi, yapılan çalışmaların formelleştirilmesi, yaratıcılığın ve yenilikçiliğin geliştirilmesi ile işletmelerin değer yaratabileceğini öngören bir bakış açısıdır (Akdemir, 1998:64). Çalışanlarının sahip oldukları bilgi, beceri ve tecrübeler işletme bünyesine dahil edilip yapısal sermayeye dönüşeceği için işletme çapında bir değer yaratılmış olmaktadır. Entelektüel sermayenin önemi de bu noktadan kaynaklanmaktadır.

1.4. Entelektüel Sermayenin Unsurları

Entelektüel sermayeyi oluşturan unsurlar, yazarlara göre çeşitli sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Bazıları entelektüel sermayenin “insan sermayesi ve yapısal sermaye” olmak üzere iki unsurdan meydana geldiğini, bazı yazarlar ise “içsel yapı, dışsal yapı ve çalışanların yetenekleri” şeklinde üç unsurdan oluştuğunu belirtmişlerdir. Bir kısmı da “çalışanlar, işletme ve müşteriler” şeklinde bir sınıflandırma yapmıştır. Bu unsurları çeşitlendirmek mümkündür. Ancak çoğunluk, entelektüel sermayenin üç ana unsurdan oluştuğu görüşü üzerinde birleşmiştir. Bu unsurlar; insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesidir. Şunu da belirtmekte yarar vardır. Entelektüel sermaye bu üç bileşenin toplamından oluşmaz. İnsan sermayesi, çalışanların sahip olduğu her türlü bilgidir. İnsan sermayesi yapısal sermayeye dönüşür. İnsan sermayesi ile yapısal sermaye sonucunda ise müşteri sermayesi oluşur. Yani bu üç unsur birbiriyle yakın ilişki içindedir. Bu üç unsur bir zincirin halkalarına benzetilebilir. Bu zincirde halkaların bağlantıları ne kadar güçlüyse, zincir de o kadar güçlüdür. Halkanın başı, yani insan sermayesi ne kadar sağlam olursa, diğer halkalarda bundan olumlu yönde etkilenir ve daha dayanıklı olur. İnsan sermayesi güçlü olmayan işletmelerde yapısal sermayeden söz etmek güçtür. Önemli olan bu üç unsurun birbirini olumlu yönde tetiklemesidir. Ancak bu şekilde verimli sonuç alınabilir. Entelektüel sermayenin unsurlarının belirlenmesi, entelektüel sermayenin ölçülebilmesi, raporlanması ve yönetilmesi bakımından önem taşımaktadır.

İşletmelerin var olma nedenleri arasında en önemli neden olarak kar elde etmek sayılabilir. Bu sebeple işletmeler piyasa değerlerini maksimum yapmak ister. İşletmelerin piyasa değerleri ise finansal sermaye ile entelektüel sermaye toplamından oluşur. Finansal sermaye, parasal sermaye ve fiziksel sermayeden; piyasa değeri ile finansal sermaye arasındaki fark olarak ortaya çıkan entelektüel sermaye ise, insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesinden meydana gelir. Şirket piyasa değerinin görünümü aşağıda, Şekil 1’deki gibidir (Akgül, 2003:33).

Şekil 1: Şirket Piyasa Değeri

Entelektüel sermayenin unsurlarını kısaca şu şekilde özetlemek mümkündür:

1.4.1. İnsan Sermayesi

Stewart insan sermayesini, bütün merdivenlerin başladığı yer, buluşçuluğun kaynağı ve kavrayışın pınarı olarak kabul etmektedir. Stewart'a göre, işletmelerin amacı, karlı kullanabilecekleri ölçüde insan sermayesine sahip olmaktır. İnsan sermayesinin özünü buluşçuluk oluşturmaktadır. Bu nedenle bir işletmede çalışan insanlar zamanlarını ve yeteneklerini büyük ölçüde yenilik getirici faaliyetlere yönelttiğinde, insan sermayesi yaratılmış ve kullanılmış olur (Stewart, 1997:95). Stewart, insan sermayesini bu açıklamasıyla çok net bir şekilde ortaya koymuştur. Teknolojideki ilerleme ne kadar hızlı olursa olsun, çalışanlar sistemden mümkün olduğunca çıkarılmaya çalışılırsa çalışılın işletmeler için insan gücü her zaman değerlidir. İyi eğitilmiş, yetenekli, tecrübeli çalışanlara işletmelerin ihtiyacı hiçbir zaman tükenmez.

Ricardo Semler' e göre; "Neredeyse tüm iş adamları, çalışanların firmanın parçası ve en büyük varlığı olduğunu düşünür. Neredeyse tüm çalışanlar, kendilerine çok az ilgi ve saygı gösterildiğini, gerçek düşüncelerini söyleyemediklerini düşünür. Bu iki düşünce nasıl uzlaştırılabilir? Bu sorudan yola çıkarak merkezi Brezilya'nın Sao Paulo kentinde bulunan Semco'da Ricardo Semler başkanlığında bir dizi çalışma yapılmış ve çarpıcı sonuçlar alınmıştır. Semco, petrol tankerlerini boşaltmada kullanılan pompalar, sanayi tipi bulaşık makineleri, klimalar için soğutma üniteleri, mikserler gibi çok değişik çeşitte ürünler üreten bir işletmedir. On iki yıl önce hiyerarşik klasik organizasyon yapısına sahip olan işletmede aradan geçen süre içinde önemli

organizasyonel ve yönetsel değişiklikler yaratılmıştır. Örneğin; üretim kotaları işçiler tarafından belirlenmektedir. Üretilen ürünlerin yeniden tasarlanması ve pazarlama planlarının formüle edilmesine yardımcı olmaları sağlanmıştır. Kendi ücretlerini kendileri saptamakta, tüm finansal bilgiler açıkça tartışıldığı için herkes ücretlerin ne kadar olduğunu bilmektedir. Doğal olarak bu, işletmeye büyük bir şeffaflık sağlamaktadır. Semco' da her çalışanın kararlarda bir oy hakkı bulunmaktadır. Başka bir şirketi satın alma gibi stratejik bir kararda bile bu yöntem uygulanmıştır. Semco' da sekreterler ya da kişisel yardımcıları bulunmamaktadır. Fabrikalardaki işçiler sabah saat 7 ile 9 arasında herhangi bir saatte işe gelebilmektedirler. Esnek çalışma saatleri kullanılmaktadır. Şirkette hiç kimseye ayrıcalık hakkı verilmemiştir. Semco'nun temel felsefelerinden biri, herkesin kendi kendine yeterli olması ve şirketin herhangi bir bireye bağımlı olmayacak şekilde organize edilmesidir. Bütün bu yapısal değişimler sonucunda Semco durgunluk dönemlerinde, yüksek enflasyon ve kaotik ulusal ekonomiye rağmen üretkenlik hemen hemen yedi kat artmış, işletme altı kat büyümüş, karlar ise, beş kat yükselmiştir. İşgücü devir hızı son derece düşmüş, hatta hiç kimsenin işten ayrılmadığı veya çıkartılmadığı süreler bazen on dört ayı bulmuştur. Brezilya'nın önde gelen bir dergisi tarafından yapılan bir araştırmada üniversiteden yeni mezun olan erkeklerin %25'i, kız öğrencilerin ise %13'ü en çok çalışmak istedikleri şirket olarak Semco'yu seçmişlerdir (Arıkboğa, 2003:83,84).

İnsan sermayesinin tanımı yukarıdaki açıklamalar ışığında şu şekilde yapılabilir; İnsan sermayesi, işletme çalışanlarının bilgi, beceri, tecrübe, yetenek, eğitim ve kalıtsal özellikler gibi sahip oldukları pozitif özelliklerin işletme bünyesinde müşterilerin istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde kullanılmasıdır. Çalışanların bu yaratıcı yönlerini açığa çıkartmakta yönetime büyük işler düşmektedir. Her şeyden önce çalışana, kendisini işletmenin bir parçası olduğuna inandırmak gerekir. Bu şekilde de çalışan, işletme içinde yeni ürün ve fikirlerin üretilmesinde ve bilginin yaratılmasında etkin rol alacaktır. İşletme de bu tür faaliyetlere hem maddi hem de manevi olarak destek verecektir. Öncelikle işletme bilgi ve eğitim düzeyi yüksek çalışan istihdam edecektir. Mevcut çalışanları için ise, sürekli eğitilmeleri ve kalifiye elemanların işten ayrılmalarını önlemek amacıyla gerekli şartları ve ortamı sağlayacaktır. Rutin işleri ise

otomasyon yolu ile çözmeye çalışarak, insan sermayesini doğru yerde ve doğru zamanda kullanmasını bilecektir.

İnsan sermayesinin bileşenlerini;

- Eğitim,
- Teknik bilgi,
- Mesleki yeterlilik,
- Bilgi üretimine yönelik çalışmalar,
- Yetenek, beceri oluşturmaya yönelik çalışmalar,
- Girişimcilik,
- Mucitlik,
- Kabullenici ve reddedici yetenekler,
- Değişimcilik.

şeklinde sıralamak mümkündür (Çıkrıkcı ve Daştan, 2002).

Thomas Steward şu sözleriyle insan sermayesinin önemini çok net bir şekilde ortaya koymuştur. “Para konuşabilir ancak düşünemez; makineler insandan daha iyi çalışabilir ama icat edemez”(Erkal, 2006:54).

1.4.2. Yapısal Sermaye

Örgüt sermayesi ya da organizasyonel sermaye şeklinde de adlandırılabilir. Yapısal sermaye, organizasyonlardaki insan unsuru dışında kalan tüm varlıkları kapsamaktadır. Veri tabanları, organizasyonel planlar, iş ile ilgili kılavuzlar, el broşürleri, stratejiler, operasyonel planlar ve diğer organizasyon içinde materyal değerinden daha yüksek soyut değerlere sahip yapısal varlıklardır. Yapısal sermayenin en akılda kalıcı ve reel tanımlarından birisi; Yapısal sermaye, çalışanların akşam eve gittiğinde organizasyon içinde geride bıraktıklarıdır. İşletmelerin insan kapitaline tam olarak sahip olmaları mümkün değildir. İnsan kapitali, sahip olunan içsel bir öge gibi düşünülse bile çalışanların bilgi ve becerileri sadece kiralanabilir, asla mülkiyetine

sahip olunamaz. İlişki sermayesi ise dışsal bir ögedir. Ancak yapısal sermaye örgüt içinde olan daha uzun ömürlü ama kazanılması oldukça zor olan içsel bir ögedir (Üç, 2002). Zaten insan sermayesi ile yapısal sermaye arasındaki tek fark ta şudur: İnsan sermayesinin sahibi çalışanlardır. Yapısal sermayenin sahibi ise örgüttür. Çalışanlar işten ayrıldıklarında, işletme insan sermayesini kaybetmiş olur. Yapısal sermaye ise, çalışanların işten ayrılmasıyla kaybedilmez. Yapısal sermaye yeniden üretilebilir ve paylaşılabilir.

Saint-Onge'ye göre, yapısal sermaye işletmenin piyasa beklentilerini karşılama yeteneğidir. Bontis ise, yapısal sermayeyi, çalışanları optimum entelektüel performans göstermeleri için destekleyen ve buna bağlı olarak işletmenin optimum performansı göstermesini sağlayan yapıdır şeklinde tanımlamaktadır. Drucker'a göre "Nasıl amip dışındaki her biyolojik varlığın yapı ihtiyacı varsa, modern bir teşebbüsün de- işletme, kamu hizmeti, üniversite, hastane, büyük kilise veya büyük ordu- organizasyona gereksinimi vardır (Arıkboğa, 2003:93). Çalışanlar her ne kadar eğitilmiş ve yetenekli olurlarsa olsunlar güçlü bir organizasyon yapısıyla desteklenmezlerse, asla yaratıcılıklarının tamamını ortaya çıkaramazlar. Yöneticilerin en önemli görevleri arasında bilgiyi işletmenin içine alıp, bunu yapısal sermayeye dönüştürerek bir değer yaratmak sayılabilir. Bilginin devamlılığı ve sürekli geliştirilmesi açısından bu dönüşüm gereklidir.

Yapısal sermayeyi işletme bilançosunun maddi duran varlıklar kalemi altında yer alan tüm varlıkları, şirketin mali varlıkları, binaları, makineleri ve teknolojik alt yapısı oluşturmaktadır (Karacan, 2007:30).

Bir örgüt olarak yapısal sermaye, işletmenin sahip olduğu yöntem ve politikalar biçiminde kurumsallaştırılmış bilgi teknolojilerinden; veri tabanları, kayıtlar ve çeşitli biçimlerdeki belgelemeye, yönetim felsefesinden; örgüt kültürüne, finansal ilişkilerden; patentlere kadar bütün unsurların karışımını ifade eder. İşletmeden işletmeye farklılık arz etmekle birlikte örgüt içerisinde yapısal sermayeyi oluşturan unsurları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002).

Entelektüel Mülkiyete İlişkin;

- Patentler,
- Telif hakları,
- Dizayn hakları,
- Ticari sırlar,
- Ticari amblemler,
- Hizmetle ilgili amblemler.

Altyapı Varlıkları;

- Yönetim felsefesi,
- Yönetim süreçleri,
- Bilgi sistemleri,
- Ağ sistemleri,
- Finansal ilişkiler.

1.4.3. Müşteri Sermayesi

İlişkisel sermaye şeklinde de adlandırılabilir. Hiç şüphesiz ki, müşterilerin istek, ihtiyaç ve beklentileri işletme faaliyetlerini yönlendirici bir rol oynamaktadır. Müşteri sermayesinde bilgi, işletme dışı kaynaklardan sağlanmak zorunda olduğu için entelektüel sermaye unsurları içerisinde ulaşılması en zor olanıdır.

Son dönemlerde müşteri odaklılık, müşteri memnuniyeti, müşteri kraldır, maaşını kuruluştan alma müşteriden al anlayışı, müşteri sadakati gibi kavramlar iş dünyasının, işletmecilik anlayışının oldukça fazla duyulan kavramları haline gelmiştir. Bu kavramlar müşteri sermayesinin önemini vurgulayan kavramlardır. Değeri en belirgin olan entelektüel varlık müşteridir. Ayrıca işletmelerdeki tüm yeniliklerin kaynağında müşteriden gelen talep ya da önerilerin, beklentilerin müşteri sermayesi bileşeni olarak fırsatlara dönüştürülmesi vardır (Özçer, 2003).

Stewart, müşteri sermayesini şu şekilde açıklamıştır; “Müşterileri olan her şirketin müşteri sermayesi vardır. Entelektüel varlıkların üç genel kategorisi içinde değeri en belirgin olan müşterilerdir. Faturaları ödeyen onlardır. Bu nedenle finansal raporlarda bıraktıkları ayak izleri, çalışanların, sistemlerin ya da kapasitelerin vurduğu damgalara oranla daha kolay gözlenebilir. Müşteri sermayesini yansıtan piyasa payı, müşteri tutma ve kaçırma oranları, müşteri başına karlılık gibi göstergeleri takip etmek görece kolaydır. Hubert Saint Onge ise, bu sermayeyi şirketin unvan değeri, satış yaptığı kişi ve kuruluşlarla süregiden ilişkileri olarak tanımlamaktadır.

Müşteri sermayesini oluşturan unsurlar;

- Markalar,
- Müşteriler,
- Müşteri sadakati,
- İşletme adı,
- Dağıtım kanalları,
- İşle ilgili işbirliği,
- Lisans anlaşmaları,
- İstenen nitelikteki sözleşmeler,
- Franchising anlaşmalar.

şeklinde sıralanabilir (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002).

İşletmeler, müşteri sermayesine insan sermayesine olduğu gibi sahip değildirlir. Müşteriler de çalışanlar gibi, işletmeyi her an terk edebilirler. Müşteri sermayesi ve insan sermayesine göre yapısal sermaye daha kalıcıdır. Entelektüel sermaye yönetimi açısından da esas sorun, müşteri ve insan sermayesinin daha kalıcı olan yapısal sermayeye dönüştürülmesidir. Böylece oluşacak yapısal sermaye zaman içinde kullanılabilir, yenilenebilir ve geliştirilebilir hale gelecektir (Çakı ve Savaşçı, 2003:592).

İşletmelerin kar edebilmeleri ve devamlılıklarını sürdürebilmeleri için güçlü bir müşteri altyapısına sahip olmaları gerekir. Burada amaç var olan müşterileri elde tutmak, potansiyel müşterileri de işletmeye çekebilmektir. Eski dönemlerde müşteriye sahip olmak, günümüzle kıyaslandığında çok daha kolaymış. Çünkü o dönemlerde satıcılar az sayıda olduğundan “müşteri memnuniyeti” kavramının önemi üzerinde durulmamıştır. Ancak günümüzde rekabetin artması, işletmeleri müşteri tatmini konusuna eğilmeye zorlamıştır. Üretim, müşteri isteklerine bağlı olarak şekillenmektedir. Kısaca “ne üretirsem üreteyim satarım” anlayışı yerini, “ne üretirsem müşterim beğenip satın alır” anlayışına bırakmıştır. Bu sebeple işletmeler, müşteri sermayelerini oluşturacak ve güçlendirecek yollar aramalıdır.

1.5. Entelektüel Sermayenin Şerefiyeden Farkı

Entelektüel sermaye kavramını muhasebe açısından inceleyenler, “bir işletmenin defter değeri ile, bu değere ödenilmeye hazır olunan değer arasındaki fark” olarak tanımlamaktadırlar. Bu tanım, geleneksel muhasebe anlayışında yer alan şerefiye kavramını akıllara getirmektedir. Şerefiye; bir işletme devralınırken katlanılan maliyet ile söz konusu işletmenin rayiç bedelle hesaplanan net varlıklarının değeri arasındaki olumlu farklardır. Diğer bir ifade ile şerefiye, işletmenin piyasa fiyatı ile tüm varlıklarının gerçeğe uygun değerleri arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır. Uygulamada işletmenin tüm maddi varlıklarının gerçeğe uygun değerleri belirlenir ve onun dışındaki her şey şerefiye olarak nitelendirilir. Entelektüel sermaye oluşumu, yönetimi ile işletme başarısındaki önemi ve unsurları açısından değerlendirildiğinde, şerefiyeden daha geniş ve karmaşık bir anlam taşıdığı görülmektedir.

Entelektüel sermaye ile şerefiye arasındaki en önemli farklılık şu noktadan kaynaklanmaktadır: Şerefiye hesabı faaliyetlerine devam eden bir işletmenin değil, daha çok satın alınan bir işletmenin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki olumlu farkı ifade eder. Entelektüel sermaye ise, sadece satın alınan işletmeler açısından değil, faaliyetlerini verimli olarak sürdüren işletmeler için söz konusu olmaktadır. Diğer taraftan, maddi olmayan duran varlıklar arasında yer alan şerefiye, diğer maddi olmayan duran varlıklar gibi amortismanına tabi tutularak zamanla değerini yitirmektedir. Amortismanına tabi olan bu varlıkların amortisman süresi sonunda yok edilmeleri, dolayısıyla kayıtlardan çıkarılmaları söz konusudur. Halbuki entelektüel varlıkların

değerleri zamanla yükselmektedir. Amortisman tabi tutulmaları ve amortisman süresi sonunda bilançodan çıkarılmaları söz konusu olmamaktadır.

Sonuç olarak entelektüel sermaye şerefiyeden daha geniş bir anlam taşımaktadır. Hatta şerefiyeyi içinde barındırmaktadır. Çünkü işletmelerin sahip oldukları entelektüel varlıklar gözle görülemedikleri ve finansal tablolara yansıtılmalarında sorun teşkil etikleri için şerefiye olarak gösterilebilmektedir. Ancak satın alındığı tarihte hesaplanan şerefiye değeri işletmenin entelektüel varlık değerini yaklaşık olarak ortaya koymuş olsa bile, faaliyetlerle birlikte işletme tarafından üretilen bilgiyi, geliştirilen süreci, yönetici başarısını ve maddi olmayan varlıklar tarafından yaratılan diğer katma değerleri göstermekten uzak olmaktadır. Bu sebeple şerefiye hesabının işletmenin sahip olduğu entelektüel varlıkları tam anlamıyla yansıtmadığı ortaya çıkmaktadır (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002).

BÖLÜM 2: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN ÖLÇÜLMESİ

Muhasebenin temel ilkelerinden birisi de, mali tabloların bu tablolardan yararlanacak kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde yeterli, açık ve anlaşılır olmasıdır. Bu kapsamda düşünülecek olursa, finansal tabloların işletmenin gerçek değerini yansıtıyor olması gerekir. Ancak günümüzde işletme bilançoları, işletmelerin gerçek değerini doğru bir şekilde göstermekten uzaktır. Piyasa değerleri ile defter değerleri arasında büyük farklar mevcuttur. Bunun sebebini ise işletmeler, entelektüel sermayelerinde aramaya başlamışlardır ve entelektüel sermaye işletmeler açısından hayati derecede önemli bir unsur haline gelmiştir. “Ölçemediğinizi yönetemezsiniz” yönetim anlayışından yola çıkan şirketler, entelektüel sermayelerini verimli bir şekilde yönetebilmek için önce bunu ölçmeleri gerektiğini anlamışlardır.

2.1. Entelektüel Sermayenin Ölçümünde Kullanılan Yöntemler

İşletmelerin sahip oldukları entelektüel sermaye değerlerinin ölçülmesine yönelik mutlak doğruluk taşıdıklarına dair endişeler dile getirilmekle birlikte çeşitli yaklaşımlar ve teknikler sunulmaktadır. Bu yaklaşımlardan bir kısmı entelektüel sermayenin işletme düzeyinde ölçülmesine, bir kısmı ise, entelektüel sermayenin unsurlarına ayrılarak ölçülmesine yöneliktir.

2.1.1. Entelektüel Sermayenin İşletme Düzeyinde Ölçülmesi

Entelektüel sermayenin mali değerini işletme düzeyinde belirleyen yöntemler, işletme performansı içinde entelektüel sermayenin payını kabaca ortaya koyarlar. Ancak entelektüel sermaye unsurlarını ve bu unsurlarda oluşan gelişmeleri göstermezler. Bu yöntemler arasında;

- Piyasa Değeri ve Defter Değeri Oranı,
- Piyasa Değeri ile Defter Değeri Arasındaki Fark,
- Tobin'in Q Oranı,
- Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması

şeklinde önerilen yöntemler bulunur. Bu yöntemlerin özü, sahip olunan entelektüel sermaye değerini, piyasada hisse senetleri aracılığıyla işletmeye biçilen değer

işletmenin denetlenmiş finansal tablolarındaki değeri ile karşılaştırarak belirlemektir (Karacan, 2007:44).

2.1.1.1. Piyasa Değeri ve Defter Değeri Oranı

Entelektüel sermayenin değerinin hesaplanmasındaki en basit yöntemlerden biridir. Piyasa değeri ve defter değeri oranı, işletmenin dolaşımdaki hisse senetlerinin belli bir tarihteki işlem gördüğü piyasa fiyatının, aynı tarihteki hisse senedi başına düşen özsermaye payına bölünmesi suretiyle bulunmaktadır.

İşletmenin piyasa değeri, dolaşımda bulunan hisse senetlerinin belli bir tarihteki yatırımcılar tarafından ödenmeye razı olunan tutardır. Defter değeri ise, işletmenin bilançosunda yer alan varlıklardan borçların düşülmesi sonucu elde edilen değeridir (Çıkrıkcı ve Daştan, 2002).

Yukarıdaki ifadeler formülize edilecek olursa;

Piyasa Değeri = Hisse senedi sayısı*Hisse senedinin birim fiyatı

Defter Değeri = Varlıklar-Borçlar

Entelektüel Sermaye Değeri = Piyasa Değeri/Defter Değeri

Örneğin; A işletmesinin piyasada işlem gören hisselerinin toplam değeri 350.000 YTL ve defter değeri 200.000 YTL ise, A işletmesinin entelektüel sermaye oranı $350.000/200.000=1.75$ 'dir. Bu oran işletmenin, varlıklarının %75 oranında entelektüel sermayeye sahip olduğunu ifade eder.

Hisse senetlerinin borsadaki fiyatının değişkenliği ve çoğunlukla bu değişkenliğin firma dışı faktörler tarafından belirlenmesi, amortisman uygulamalarındaki yasal esnekliklerden dolayı defter değerinin gerektiğinden daha az gösterilme eğilimi, bu yöntemin en önemli sakıncalarını oluşturmaktadır (Uzay ve Savaş, 2003). Ayrıca yöntem sadece hisse senetleri borsada işlem gören işletmeler için uygulanabilmektedir. Borsada hisse senetleri işlem görmeyen bir firmanın (tasfiye değerini bulma ve külliyen satın alınması durumları hariç) herhangi bir tarihte piyasa değerini belirlemek kolay değildir. Hesaplanmasında kullanılacak verilerin kolay elde

edilmesi, karşılaştırılması ve basitliği yöntemin avantajlarını oluşturmaktadır (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002).

2.1.1.2. Piyasa Değeri ile Defter Değeri Arasındaki Fark

Entelektüel sermayenin değerinin hesaplanmasındaki bir diğer basit yöntem de budur. Entelektüel sermayenin öneminin ortaya çıkışı, işletmelerin defter değeri ile piyasa değeri arasındaki farkların, özellikle bilgiye dayalı faaliyet gösteren işletmelerde, giderek artması sonucu olmuştur. Yöntem, işletmelerin finansal raporlarından elde edilecek defter değerinin, borsada işlem gören pay fiyatıyla hisse sayısının çarpımı sonucu elde edilecek piyasa değerinden çıkarılması sonucu bulunacak değer, işletmenin maddi olmayan varlıklarının değerini göstereceği varsayımına dayanmaktadır (Kara, 2005:46-47).

Entelektüel Sermaye Değeri = İşletmenin Piyasa Değeri-İşletmenin Defter Değeri

Örneğin; Bir B işletmesinin borsadaki değeri 70 milyar dolar iken, defter değeri de 20 milyar dolar olsun. Bu iki değer arasındaki 50 milyar dolarlık fark entelektüel sermayenin değerini ifade etmektedir.

Piyasa değeri/defter değeri yönteminin sakıncaları bu yöntem için de geçerlidir. Piyasa değeri/defter değeri oranı ile piyasa değeri-defter değeri yöntemlerinin en önemli avantajı ise, farkın ve oranın hesaplanması için gerekli olan verilerin hesaplanmasının ve karşılaştırılmasının diğer yöntemlere göre daha kolay olmasıdır. Entelektüel sermaye değerinin sektördeki diğer işletme performansları ile karşılaştırılabilir olması için bu değer oransal olarak bulunması daha avantajlıdır.

2.1.1.3. Tobin'in Q Oranı

Nobel ödülü almış olan iktisatçı James Tobin tarafından geliştirilen ve kendi adını taşıyan bir modeldir. Tobin'in Q oranı, entelektüel sermayenin ölçülmesi amacıyla geliştirilmemiş olmasına rağmen entelektüel sermaye değerinin hesaplanmasında kullanılabilir (Erkuş, 2006:111).

Yatırım kararlarının tahmininde kullanılmak üzere geliştirilen yöntem, işletmenin yatırım kararlarını tahmin etmek için, faiz oranlarından bağımsız olarak, işletme varlıklarının yerine koyma maliyetlerini kullanmaktadır (Önce, 1999:38).

Yöntem aslında piyasa değeri/defter değeri oranı yöntemine benzemektedir. Bu yöntemden tek farkı, paydanın işletmenin defter değerine değil de, varlıkların yerine koyma maliyetlerine bölünmesi ile hesaplamanın yapıyor olmasıdır. Q oranı işletmenin piyasa değerinin, mevcut varlıkların yerine koyma maliyetine oranıdır. Bu ifade aşağıdaki şekilde formülize edilebilir:

Q = İşletmenin Piyasa Değeri/İşletme Varlıklarını Yerine Koyma Maliyeti

Bu formül sonunda bulunan Q değerinin yorumu ise;

Q>1 ise; işletmenin yüksek oranda entelektüel varlıklara sahip olduğu ve bu varlıklardan yüksek getiriler elde ettiği,

Q=1 ise; işletmenin yatırımlarından elde ettiği getirisinin yatırım maliyetine eşit olduğu,

Q<1 ise; işletmenin düşük oranda entelektüel varlıklara sahip olduğu ve bu varlıkların getiri düzeylerinin de düşük olduğu,

şeklinde yapılabilir.

Stewart'a göre; Eğer Q oranı 1'den küçükse, başka bir ifadeyle işletme varlıklarının yerine koyma maliyetinden düşük değerde ise işletmenin bu türden varlıklara ihtiyacı yoktur ve daha fazla varlık satın almayacaktır. Eğer oran 1'den büyük çıkarsa işletmenin varlıkları yerine koyma maliyetinden daha yüksek değerde olmalarından dolayı işletme yatırım yapma konusunda istekli olacaktır. Yüksek Q oranı işletmenin teknoloji ve insan sermayesine yapılan yatırımların değerini yansıtmaktadır. Başka bir ifade ile işletmenin özellikle entelektüel sermayesini etkin kullandığına işaret etmekte ve kar oranlarını artırdığını belirtmektedir (Stewart,1997:300).

Örneğin; C işletmesinin piyasa değerinin 500.000 YTL olduğunu, varlıklarının ise tarihi maliyet değerinin 200.000 YTL olduğu varsayılırsa, C işletmesinin Q oranı şu şekilde bulunur:

$$Q = 500.000/200.000$$
$$= 2,5$$

Bulunan sonuç 1'den yüksek olduğu için C işletmesinin yüksek oranda entelektüel varlıklara sahip olduğu söylenebilir. İşletme bu durumda yatırım yapma konusuna daha

sıcak bakacaktır. Çünkü işletme, varlıklarını yerine koyma maliyetinden daha yüksek değerler elde edebilecek durumdadır.

Tobin'in Q oranı, işletmenin rekabet sürecinde entelektüel sermayesinin etkinliğini ölçmesi bakımından uygun bir araçtır. Özellikle entelektüel sermayenin ekonomik olarak değerinin oranlarla ifade edilmesi diğer işletmelerle kendisini karşılaştırma fırsatları vermektedir. İşletmedeki diğer varlıkların tek tek Q oranlarının tespiti, her bir varlığın işletme içindeki etkinliğini de belirlemiş olmaktadır. Ayrıca işletme kendi entelektüel sermayesini belirli zaman dilimleri içinde karşılaştırma fırsatı bulurken, benzer ve aynı alanda faaliyet gösteren işletmelerle kendisini karşılaştırma imkânları da bulunmaktadır (Erkuş, 2006:111).

Kısmen de olsa, piyasa değerinin değişkenliği konusunda piyasa değeri/defter değeri oranına yöneltilen eleştiriler bu yöntem için de geçerlidir. Ancak bu yöntemin, varlıkların yerine koyma maliyetlerini dikkate alarak, amortisman uygulamalarının sebep olduğu olumsuzlukları giderdiği görülmektedir (Uzay ve Savaş, 2003).

2.1.1.4. Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması

İşletmelerin bankalardan kredi taleplerine, bankaların maddi varlıkları teminat olarak alıp hareket etmeleri, özellikle bilgi yoğun işletmelerin yeteri kadar kredi alamamalarına neden olmuştur. Bu nedenle Northwestern Üniversitesi, Kellogg İş İdaresi Okulu NCI Research isimli kuruluştaki proje ekibi bilgi yoğun işletmelerin maddi olmayan varlıklarının değerlerinin ortaya konması durumunda, kredi alma konusunda bu işletmelere daha ılımlı davranılacağı varsayımından hareketle bu yöntemi geliştirmiştir. Proje ekibi bir şirketin piyasa değerinin maddi fiziksel varlıkların yanında maddi olmayan varlıklarına atfedilebilecek bir bileşeni de yansıttığı varsayımından hareket ederek, marka hakkını değerlemede kullanılan bir yöntem aracılığıyla maddi olmayan varlıkların değerini hesaplamaya çalışmıştır. Buna göre; maddi olmayan varlıkların değeri, bir şirketin benzer maddi varlıklara sahip ortalama bir rakipten toplam karlılık anlamında daha iyi performans gösterme gücü olarak tanımlanmıştır (Stewart, 1997:254).

Bu yönteme göre maddi olmayan varlıkların değerlerinin hesaplanması sürecinde uygulanan adımlar şöyledir: (Stewart,1997:303)

Birinci Adım: İşletmenin 3 yıl içindeki vergi öncesi ortalama karı hesaplanır.

İkinci Adım: Maddi varlık değerlerinin ortalaması dönem sonu bilançosundan alınarak 3 yılın ortalaması hesaplanır.

Üçüncü Adım: Kar ortalaması maddi varlıkların ortalama değerine bölünerek maddi varlıkların karlılığı bulunur.

Dördüncü Adım: Sektörün 3 yıl için gerçekleşmiş maddi varlıklar karlılık oranı hesaplanır. Eğer işletmenin maddi varlıklar karlılık oranı sektör ortalamasının altında ise, bu yöntem kullanılmayacaktır.

Beşinci Adım: Eğer getiri oranı sektör ortalamasının üstünde ise getiri fazlası hesaplanır. Sektörün maddi varlıklar karlılık oranıyla işletmenin maddi varlık tutarları çarpılır. Elde edilen değer, sektördeki ortalama bir işletmenin bu büyüklükteki maddi duran varlıklarından elde edeceği miktarları göstermektedir. Bu değer işletmenin ilk adımda ortaya çıkan vergi öncesi karından çıkartılarak işletmenin ortalama bir işletmeden ne kadar fazla kar ettiğini gösteren değer bulunur.

Altıncı Adım: 3 yıl için ortalama vergi oranı hesaplanarak fazla elde edilen değerle çarpılır. Vergi sonrası büyüklüğe ulaşmak için getiri tutarından düşülür. Bu da maddi olmayan değerlere ait primdir.

Yedinci Adım: İşletmenin sermaye maliyeti esas alınarak primin net bugünkü değeri hesaplanır. Bulunan değer işletmenin maddi olmayan varlıklarının hesaplanmamış değeridir ve bilançoda bulunmamaktadır.

Bulunan rakam, işletmenin entelektüel sermayesinden veya maddi olmayan varlıklarından yararlanma gücünü ifade etmektedir. Ortaya çıkan rakam yöneticilerin faydalanabileceği bir rakamdır. Rakamların düşük veya uygun düzeyde bulunmaması, Ar-Ge, bilgi kaynaklarına veya entelektüel sermaye unsurlarına gerekli yatırımların yapılmadığına işaret etmektedir. Yükselen bir rakamın bulunması ise, işletmenin maddi olmayan varlıklarının kapasite yaratmadaki gücünü ifade etmektedir. Finansal verilerden hareketle işletmeler, entelektüel sermayelerinin değerini belirleme imkânını elde ederlerken diğer işletmelerle karşılaştırma fırsatlarını da elde etmiş olmaktadır. Entelektüel sermaye değerinin ortaya çıkması ve diğer işletmelerle karşılaştırılması,

işletmenin sahip olduğu sermayeyi ne kadar etkin kullandığını göstermesi açısından önemlidir.

Yukarıda ifade edilen aşamalar bir örnek yardımıyla tablo şeklinde şu şekilde açıklanabilir: (Stewart,1997:254-255)

Tablo 1: Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması

Aşamalar	Yapılacak İşlem	X A.Ş. Örneği
1. Aşama	Üç yıl için ortalama vergi öncesi kar hesaplanır.	100.000 YTL
2. Aşama	Dönem sonu bilânçolarından maddi varlık değerleri alınır ve üç yılın ortalaması hesaplanır.	400.000 YTL
3. Aşama	Kâr ortalaması, maddi varlıkların ortalama değerine bölünerek maddi varlıkların karlılığı hesaplanır.	% 25 100.000/ 400.000
4. Aşama	Söz konusu üç yıl için sektörün ortalama maddi varlıklarının karlılık oranı bulunur. Eğer işletmenin karlılık oranı sektör ortalamasının altında ise bu yöntem uygulanamayacaktır. Hesaplamanın bırakılması gerekir.	Sektör ortalamasının % 15 olduğu varsayılmıştır
5. Aşama	Getiri fazlası hesaplanır. Sektörün maddi varlık getiri oranı ortalaması ile işletmenin ortalama maddi varlıkları çarpılır. Bu büyüklük, sektördeki ortalama bir işletmenin maddi duran varlıklardan kazanabileceği tutarı göstermektedir. Daha sonra bu büyüklük, işletmenin birinci adımdaki vergi öncesi karından çıkartılır. Bu değer işletmenin ortalama bir işletmeden ne kadar fazla kâr elde ettiğini gösterir.	40.000 YTL 400 x % 15 = 60 100 – 60 = 40
6. Aşama	Üç yıl için ortalama vergi oranı hesaplanır ve bu fazla kısımla çarpılır. Vergi sonrası büyüklüğe ulaşmak için getiri tutarından düşülür. Bu, maddi olmayan varlıklara ait primdir.	26.800 YTL 40 x % 33 =13.2 40 – 13.2 = 26.8
7. Aşama	Primin net bugünkü değeri hesaplanır. Bunun için işletmenin sermaye maliyeti esas alınarak bu orana bölünebilir. Bu, o işletmenin maddi olmayan varlıklarının hesaplanmış değeridir.	268.000 YTL X. A.Ş.'nin sermaye maliyetinin % 10 olduğu varsayılmıştır

Hesaplama sonucu bulunan 268.000 YTL, bilânçoda görünmeyen varlıkların hesaplanmış maddi olmayan değerini ifade etmektedir.

Bu yöntemde finansal tablolardaki veriler esas alınarak uygulama yapılmaktadır. Tobin'in Q oranı ve piyasa değeri/defter değeri yöntemlerine göre daha karmaşık ve zaman alıcı olan bu yöntem, işletmelere gerek sektör içinde gerekse sektör dışında gerçeğe dayanan karşılaştırmalar yapma olanağı vermektedir (Çelik ve Perçin, 2000:116–117).

Yöntem, getiri fazlalığının ölçülmesinde kullanılan sektör ortalamasının uç değerlerden alınması nedeniyle oldukça yüksek veya düşük değerlerin hesaplanmasına neden olabileceği ve maddi olmayan varlıkların net bugünkü değerinin sermaye maliyetince belirlenmesinin gerçeği yansıtmayacağı bunun yerine yine uç değerler sakıncasını taşımakla birlikte sektör ortalamasının alınmasının daha doğru olacağı belirtilerek, eleştirilmektedir (Önce, 1999:41).

2.1.2. Entelektüel Sermayenin Unsurlarına Ayrılarak Ölçülmesi

Entelektüel sermayeyi oluşturan unsurları raporlamaya dayalı olan bu yöntemler, daha önce açıklanan ve finansal verilerin kullanıldığı yöntemlerin aksine, entelektüel sermayeye nitel ve nicel bir fiyat etiketi koymak yerine, işletmenin entelektüel sermayesini oluşturan unsurları bulmayı ve bu unsurlarda zaman içinde oluşan gelişmeleri izleyerek, işletme içi ve işletmeler arası karşılaştırmalara olanak verecek şekilde raporlamayı amaçlar. Bu raporlamada;

- Dengelenmiş Skor Kartı,
- Skandia Pusulası,
- Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli,
- Entelektüel Sermaye Endeksi,
- Teknoloji Brokeri

en fazla kullanılan yöntemlerdir (Karacan, 2007:55).

2.1.2.1. Dengelenmiş Skor Kartı

Dengeli sonuç kartı, Balanced Score Card, kısaca BSC olarak adlandırılabilir. Finansal olmayan ölçümlere dayanarak işletmenin performansını ölçmek amacıyla ortaya konmuş bir yaklaşımdır. Söz konusu yaklaşım, Robert Kaplan ve David Norton tarafından 1992 yılında Harvard Business Review 'de yayınladıkları bir makale ile ortaya atılmıştır (Ertuğrul, 2000:70).

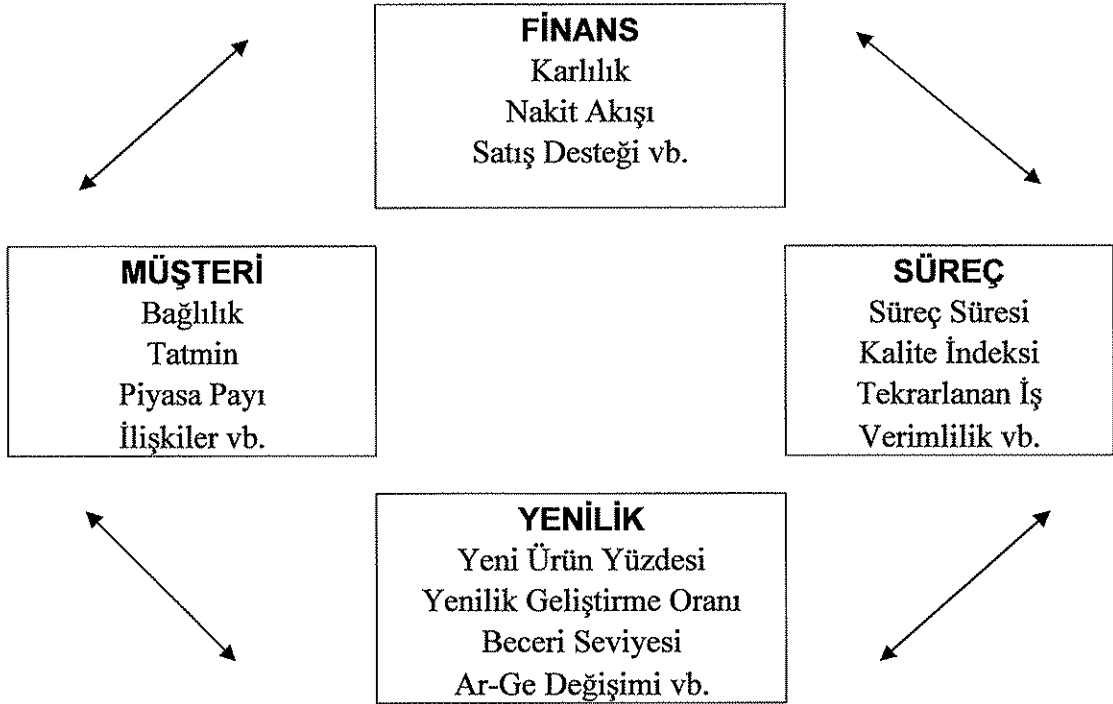
Performans ölçümünde tüm organizasyon performansını finansal ve finansal olmayan boyutta ele alıp, bunu organizasyonun strateji ve vizyonu ile birleştiren strateji odaklı performans ölçüm sistemidir. BSC işletmelerin uzun dönemli rekabet yeteneği kazanmalarında geleneksel finansal ve muhasebe yöntemlerinin yetersiz kalması sonucu ortaya çıkmıştır. Geleneksel finansal ölçümler işletmenin gerçekleşen finansal değerleri hakkında bilgi vermektedir. BSC, işletmelerin geçmişte kaydettikleri performansa ait mali ölçülerin gelecekteki performanslarını sağlayacak etkenlere ait ölçülerle bütünleştirilmesi sağlamaktadır (Kaplan ve Norton, 1999:9).

BSC yaklaşımının entelektüel sermaye unsurlarını ölçmek için anlamlı sonuçlara götürebileceği öne sürülmektedir. Geleneksel finansal tabanlı ölçüm sistemlerinin aksine bu model bir şirketin performansının müşteri boyutu, şirket içi yöntemler boyutu, öğrenme ve gelişme boyutu ve finansal boyut olmak üzere 4 grup gösterge ile ölçüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu 4 boyut firmaların performanslarını kontrol etmek ve gelişmek için neler yapmaları gerektiğini göstermek konusunda yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda BSC işletme stratejisini uygulamaya dönüştüren bir sistemdir. BSC modelinde işletmenin performansı değerlendirilirken 4 boyut ele alınmakta ve aşağıdaki soruların cevapları aranmaktadır (Şanal, 2006:51).

1. Hissedarlar işletmeyi nasıl görüyorlar? **Finansal Boyut**
2. Müşteriler işletmeyi nasıl görüyorlar? **Müşteri Boyutu**
3. İşletmenin geliştirmesi gereken süreçler nelerdir? **Süreç Boyutu**
4. Değer yaratma ve iyileştirmenin sürekliliği nasıl sağlanabilir?

Öğrenme ve Büyüme Boyutu

Şekil 2. Dengelenmiş Skor Kartında Dört Boyut

Kaynak: Arıkoğa, (2003:124)

İşletme finansal boyutta karlılık, satışlar ve nakit akımları; müşteri boyutunda tanınma, müşterilerin tatmin düzeyi, pazar payı ve müşteri ilişkileri; süreç boyutunda dahili iş süreçleri, kalite düzeyi ve verimlilik; öğrenme ve büyüme boyutunda ise; araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile ürün geliştirme oranı gibi ölçütler dahilinde değerlendirilmektedir (Kara, 2005:51).

Yöntem işletme stratejisini, yukarıda belirtilen dört boyut arasında sebep sonuç ilişkisi kurarak açıklamaktadır. Örneğin; finansal boyutta karı artırmak bir sonuçtur. Bu sonuca müşteri boyutundaki müşteri sadakati ile varılır; müşteri sadakati bir sonuçtur, bu sonuca süreç boyutundaki faaliyet sürelerinin düşürülmesi ile varılır. Faaliyet sürelerinin düşürülmesi bir sonuçtur, bu sonuca ise öğrenme ve büyüme boyutundaki çalışanların memnuniyeti ile varılır. Böylece, şirketin tüm stratejik akışı görülebilmektedir. Bu da hedef ve ölçüm sistemlerinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Erkuş, 2003:140).

BCS' nin işletmeye sağladığı faydaları şu şekilde sıralamak mümkündür: (Kaplan ve Norton,1999:10)

- Yöneticiler, her bir bölümün müşteriler için ne şekilde değer yarattığını ölçebilirler.
- Modelin finansal yönüyle işletmeye ait kısa dönemli performans bilgileri ortaya konulabilir.
- Uzun dönemli finansal ve rekabetçi bir performansa ulaşmada gerekli değerlerin neler olduğu açıklanabilir.
- Bir örgütün tüm düzeylerinde çalışanlar için finansal ve finansal olmayan ölçümlerin önemi vurgulanır.
- Bir işletmenin vizyon ve misyonu sayısal değerlere dönüştürülerek ifade edilebilir.
- İşletme, müşteri ve hissedarlara fayda sağlayacak konulara dikkat çekerek performansını geliştirebilir.
- Stratejik hedefler ve stratejik hedeflere ulaşmayı sağlayacak kriterleri sağlar. Örgüt çalışanlarının stratejik kararlara katılımına imkân tanır.
- Şirket içindeki yöntemlerle ilgili olarak amaçlar belirlenebilir ve ölçütler tanımlanabilir.
- Çalışanlara yeni yetenek ve bilgi kazandırmak, işletmedeki bilgi teknolojilerini geliştirmek ve yönetimle ilgili yeni yöntem, süreç ve modellerin kullanılmasını sağlayacak nedenleri ortaya koyabilir.

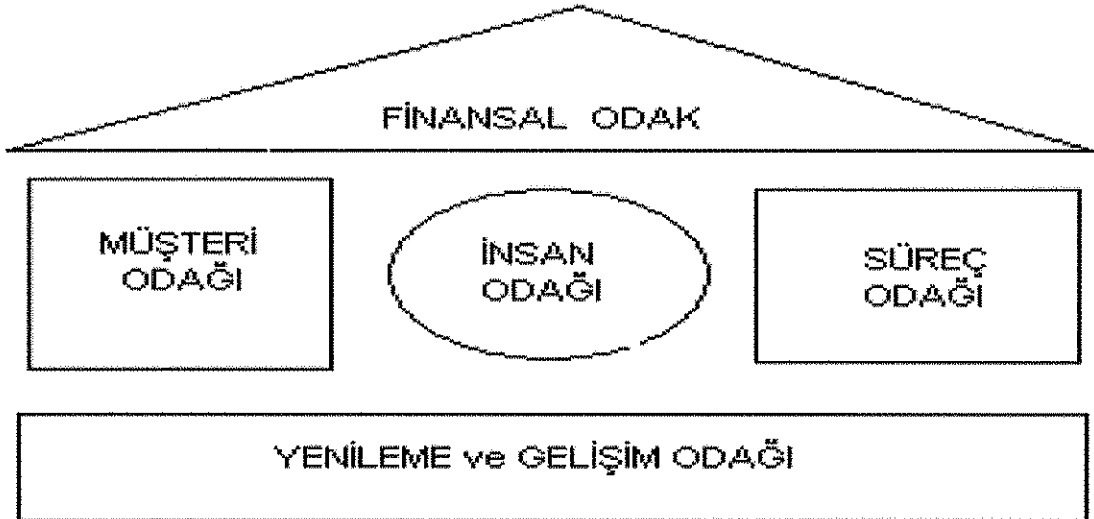
Dengelenmiş skor kartı, hâlihazırda yapılmış eylemlerin sonuçlarını gösteren finansal ölçümler ile müşteri memnuniyeti, iç işleyişler ve gelecekteki performansın destekleyicileri olan şirket yenilikleri ve geliştirme etkinliklerini bir araya getirerek işletme performansının dengeli bir görünümünü ortaya koyar. Her bir boyut için ölçümler bir şirkete, bir işletme birimine veya bir proje ekibine özeldir ve bütün seviyelerdeki çalışanların geniş bir katılımıyla geliştirilir (Şamiloğlu, 2002:181).

2.1.2.2. Skandia Pusulası

90'lı yılların başında bir sigorta ve finans şirketi olarak faaliyetlerini sürdüren Skandia firması, entelektüel sermaye kavramını tanımlayarak buna ilişkin finansal yapıyı ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar yapmıştır. Bu şirket ilk kez 1994 yılında "Skandia'daki Entelektüel Sermayenin Görünür Hale Getirilmesi" başlıklı bir raporu yıllık faaliyet raporu olarak sunmuştur. Bu raporla ilgili çalışmaların başlangıcı, 1991 yılında Leif Edvinsson'un şirkete entelektüel sermaye yöneticisi olarak atanmasına dayanmaktadır (Erkuş, 2003:133). 1994 yılında hazırlanan raporun altında yatan düşünce; geleneksel finansal tabloların sadece geçmişe dönük bilgi sağlaması nedeniyle, bugünkü ve gelecekteki işletme potansiyelinin ancak entelektüel sermayeyle ilgili ek bilgilerle verilebileceğidir. Böylece Skandia, geleneksel finansal tablolarla entelektüel sermaye ölçümlerini birleştiren bir çerçeve geliştirmiştir (Önce, 1999:47). Şirket adı verilen Skandia Pusulası, Dengelenmiş Skor Kartı yöntemi temel alınarak geliştirilmiştir.

Skandia Pusulası, işletmeyi beş farklı odak merkezinden incelemeye almaktadır. Bunlar; finansal odak, müşteri odağı, süreç odağı, yenileme ve geliştirme odağı ve en merkezde bulunan insan odağıdır.

Şekil 3. Skandia Pusulası

Kaynak: Erkal, (2006:77)

Edvinsson Skandia Pusulasını bir binaya benzeterek açıklamaktadır. En üstte yer alan finansal odak, binanın çatısını oluşturmaktadır. Muhasebe kayıtlarının tutulmuş olduğu yer ve şirketin geçmişi bu kısımda yer almaktadır. Hemen alt tarafta binanın destek duvarlarını oluşturan müşteri odağı ve süreç odağı yer almaktadır. Müşteri odağı, işletmenin ürettiği mal ve hizmetlerle bunların müşteri tatmin düzeylerini incelemektedir. Süreç odağı, müşterilerin istekleri doğrultusunda mal ve hizmet geliştirme aşamalarını incelemektedir. Zeminde ise, yenileme ve geliştirme odağı yer alıp, şirketin kendisini geleceğe ne derece hazırladığını incelemektedir. Bu hazırlığı sağlayan en önemli unsurlar da, çalışanların eğitimi ve yeni ürün geliştirme gibi stratejik faaliyetleridir. Binanın merkezinde ise; işletmenin kalbi, zekası ve ruhu olan insan odağı yer almaktadır. İşletmedeki tek aktif güç olan insan odağı, tüm diğer odak alanlarına da ulaşabilmektedir. Çalışanların yetenek ve kabiliyetleri, bunların sürekli kılınmasındaki şirket kararlılığı ve dış uzmanlardan alınacak eğitimler insan odağını şekillendirmektedir.

Skandia Pusulası sadece giderler ve kazançlarla değil, nitelik belirten kavramlarla da ilgilidir ve bunları daha somut hale getirebilmenin aşamalarını içerir. Bununla birlikte işletmelerin finansal ve finansal olmayan varlıklarını gösterme ve bu varlıklar çerçevesinde stratejiler geliştirerek işletmenin piyasa değerini yükseltmesine katkı sağlayacak bilgileri üretme gibi bir işlevi yerine getirir. Skandia'daki çalışmalarda odak noktası yalnızca entelektüel sermayenin finansal olarak ölçülmesi değildir. Pusulanın temel odağında göstergelerin geliştirilmesi bulunmaktadır. Tablo 3'de Skandia firmasının kullandığı göstergeler yer almaktadır (Karacan, 2007:61-63).

Tablo 2: 1993 Skandia AFS Dengelenmiş Entelektüel Sermaye Yıllık Faaliyet Raporu

ODAK ALANI	GÖSTERGELER
Finans	Net Varlıkların Getirisi
	Faaliyetlerin Getirisi
	Çalışan Başına Ek Kazanç
Müşteri	Hesap Sayısı
	Tasarruflar/Hesap
	İptal Oranı

Anlaşmalar	Broker Sayısı(Üretim)
	Fon Yöneticilerinin Sayısı
	Fon Sayısı
	Prim/Broker(Üretim)
	Tasarruflar/Fon Yöneticileri
İnsan	Çalışan Sayısı
	Brüt Prim/Çalışan Sayısı
	Tasarruflar/Çalışan Sayısı
	İş Gücü Devir Hızı
	Lider Sayısı/Yöneticiler
	Kadın Lider Payı/Yöneticiler
	Personel Harcamaları/Çalışan Sayısı
	Personel Harcamaları/Toplam Yönetim Harcamaları
	Eğitim Yatırımları/Çalışan Sayısı
Süreç	Hesap Sayısı/Çalışan Sayısı
	Yönetim Harcamaları/Brüt Prim
	Toplam Harcamalar/Brüt Prim
	Yönetim Harcamaları/Tasarruflar
	Toplam Harcamalar/Tasarruflar
Enformasyon Teknolojisi	Bilgisayar Sayısı/Çalışan Sayısı
	Enformasyon Teknolojisi Yatırımı/Harcamalar
	Enformasyon Teknolojisi Yatırımı/Hesap
	Enformasyon Teknolojisi Çalışanı/Toplam Çalışan
Yenilik	İş Geliştirme Harcamaları/Toplam Harcamalar
	Yeni Alanlarda Üretim
Gelişme	Tasarruflardaki Artışlar(12 Aylık)
	Net Primlerde Artış(12 Aylık)

Kaynak: Karacan, (2007:62-63)

Entelektüel sermaye ölçütleri standart değildir. Yıllardan yıla farklılıklar arz edebilir. Edvinsson ve Malone ölçütlerin sayısını dokuza indirerek, organizasyonel entelektüel sermayenin değerini belirlemeye çalışmışlardır. Dikkate aldıkları dokuz ölçüt şunlardır: (Erkal, 2006:78-80)

- Pazar Payı,
- Müşteri Memnuniyeti Endeksi,
- Liderlik Endeksi,
- Motivasyon Endeksi,
- Ar-Ge Kaynakları/Toplam Kaynaklar Endeksi,
- Eğitim Saatleri Endeksi,
- Performans/Kalite Amacı,
- İş Gücünün Sürekliliği,
- Yönetimsel Etkinlik/Gelirler.

Ölçütlerin değerleri belirlendikten sonra, entelektüel sermayeyi kullanmadaki etkinlik katsayısı da bulunarak organizasyonel entelektüel sermaye tutarı parasal olarak hesaplanır. Hesaplama için kullanılacak formül şöyledir:

$$OES = i * C \quad i = n/x$$

OES: Organizasyonel entelektüel sermaye

i: Entelektüel sermayeyi kullanmadaki etkinlik katsayısı

C: Mutlak entelektüel sermaye

N: Dokuz ölçütün değerlerinin toplamı

x: Ölçüt sayısı

Skandia pusulası bir entelektüel sermaye ölçüm yöntemi olarak, işletmenin entelektüel sermayesi üzerinde önemli etkileri olan müşteri ve tedarik kaynakları ile kurulan ilişkileri de incelemesi sebebiyle, Dengelenmiş Skor Kartına göre daha sağlıklı bir entelektüel sermaye ölçüm aracıdır.

Diğer taraftan bu yaklaşımda da Dengelenmiş Skor Kartı'nda olduğu gibi, bilgi sistemleri ve veri tabanları gibi yapısal sermaye unsurlarının ön plana çıkarılmış olması modelin en belirgin eksikliğidir. Ayrıca her iki yöntemde de işletme unsurları

üzerinde kapsamlı ve detaylı bir şekilde durulmuş ve değerlendirmelerde gerektiğinden fazla ölçüt kullanılmıştır. Skandia Pusulası yöntemini uygulayan işletmelerin ekonomik performanslarının arttığına yönelik herhangi bir somut kanıtın bulunmaması, yöntemin bir diğer eksikliğidir (Kara, 2005:56).

Skandia pusulası yöntemi; geleneksel muhasebeden elde edilen verileri tamamen reddetmemekte, bu verilere dayanarak geliştirilen ölçütleri kullanmaktadır. Böylelikle geçmiş ve geleceğe aynı anda bakılmasına imkan vermektedir. Bunun yanında; ölçütlerin yıllara, şirketlere göre değişiklik gösterebilmesi nedeniyle karşılaştırmaları sınırlaması, ölçütlerle finansal sonuçlar arasında her zaman bir ilişki kurulamaması, entelektüel sermaye değerini parasal olmaktan çok performans olarak ortaya koyması yöntemin diğer olumsuz yanlarını oluşturmaktadır (Erkuş, 2003:141).

2.1.2.3. Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli

Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli (Intangible Assets Monitor), Karl Eric Sveiby tarafından ilk olarak Celemi adındaki işletmede uygulanan entelektüel sermaye ölçüm yöntemidir. MOVC, maddi olmayan varlıkları ölçmek için geliştirilmiş bir metot ve bu ölçüm için kullanılan ilişkili bileşenleri gösteren bir sunu formatıdır. Bileşenlerin seçimi, işletme stratejilerine bağlı olarak değişebilmektedir. Yöntem, entelektüel sermaye bileşenlerini;

- Dış yapı göstergeleri,
- İç yapı göstergeleri ve
- Beceri göstergeleri

başlıkları altında incelemektedir (Şanal, 2006:53).

Tablo 3’de bu üç bileşene göre kullanılacak göstergeler yer almaktadır.

Tablo 3: Maddi Olmayan Varlıklar Cetveli

Dış Yapı Göstergeleri	İç Yapı Göstergeleri	İşgören Beceri Göstergeleri
Büyüme ve Yenilik Göstergeleri-Müşteri Başına Karlılık-İç Büyüme-İmaj Artırıcı Müşteriler	Büyüme ve Yenilik Göstergeleri-Bilgi Teknolojilerine Yapılan Yatırım-Yapı Güçlendirici Müşteriler	Büyüme ve Yenilik Göstergeleri-Meslekte Geçirilen Yıl-Eğitim Düzeyi-Eğitim Maliyetleri-Notlandırma-Yetenek Geliştirme Hızı-Öğreten Müşteriler
Verimlilik Göstergeleri-Memnun Müşteri Endeksi-Müşteri Başına Satış-Kayıp/Kazanç Endeksi	Verimlilik Göstergeleri-Yardımcı İşgören Oranı-Değerler/Tutumlar Endeksi	Verimlilik Göstergeleri-Profesyonellerin Oranı-Kaldıraç Etkisi-İşgören Başına Katma Değer-Profesyonel Başına Katma Değer-İşgören Başına Kar-Profesyonel Başına Kar
Devamlılık Göstergeleri-Büyük Müşterilerin Oranı-Yaş Yapısı-Sadık Müşteri Oranı-Tekrar Eden Siparişlerin Sıklığı	Devamlılık Göstergeleri-Örgütün Yaşı-Yardımcı İşgören Devir Hızı-Tecrübesiz İşgören Oranı-Kıdem	Devamlılık Göstergeleri-Profesyonel Devir Hızı-Diğer İşletmelere Göre Ücret-Kıdem

Kaynak: Ertuğrul, (2003)

Maddi olmayan varlıklar cetvelindeki dış yapı; müşteriler, ortaklar ve tedarikçilerle olan ilişkileri, markaları ve ticari ün ya da imaj unsurlarını içermektedir. İç yapı; çalışanlar tarafından oluşturulmuş ve işletme tarafından sahip olunan patentleri, bilgisayar sistemlerini, modelleri ve kavramları içermektedir. Beceriler ise; çeşitli durumlarla karşılaşan çalışanların davranış kapasitesini belirtmektedir. Eğitim, tecrübe, değerler ve sosyal nitelikler bu kapasiteyi belirlemektedir (Erkal, 2006:86).

İşletmenin hem içsel hem de dışsal boyutlarına odaklanması ve performans değerlendirme değişkenlerinin işletmenin genel stratejisi çerçevesinde belirlenmesi, modelin Dengelenmiş Skor Kartı ve Skandia Pusulası ile benzeşen yönleridir. Ancak, kapsam bakımından oldukça spesifik bilgiler gerektirmesi, modelin sektörel ve işletmeler arası karşılaştırmalar yapmasını engellemektedir (Kara, 2005:55).

Maddi olmayan varlıklar cetveli bir işletmede entelektüel sermayenin ölçülmesi amacıyla geliştirilmiş bir modeldir. Modele göre ölçüm sonucunda elde edilen veriler yıllık bazda bir raporda yayımlanır. Başka bir deyişle rapor ölçüm sonucu elde edilen verilerin yayımlanmasına dayanır. Maddi olmayan varlıklar cetveli kullanılarak yayımlanan raporlarda değişimleri gözlemlemek kolaydır. Bu değişimler renk kodlarıyla da açıklanmaktadır. Örneğin kırmızılar çok düşen veya yükselen rakamları, maviler ise mükemmel olmasına rağmen muhtemelen uzun dönemde sürdürülmesi mümkün olmayan rakamları göstermektedir.

Sveiby, bu metodu öncelikle stratejik araç olarak değerlendirmekte ve bilgi odaklı stratejilerin belirlenmesinde işletmelere gerekli veri ve bilgiler sağlayacağını belirtmektedir. İkinci olarak dört temel kriterin değiştirilmeden, her işletmenin kendi yapısına, yönetim tarzına ve örgüt kültürüne uygun farklı göstergelerin, bu yöntem içinde kullanılabilceği görüşüne yer vermektedir. Diğer fayda ise işletmenin bilgi yönetim sistemlerinin bütünleştirilmesine imkân tanınmasıdır. Son olarak Sveiby, modelin entelektüel sermayenin raporlanması sürecinde kullanılacak birçok konu ve göstergelyi içerdiğini, bunun da işletme yapılarına uygulanmasını kolaylaştırdığına dikkat çekmektedir (Erkuş, 2006:123).

2.1.2.4. Entelektüel Sermaye Endeksi

Bu yöntem, Göran Roos ve iş arkadaşları tarafından Intellectual Capital Services Limited Şirketinde geliştirilmiş ve ilk olarak 1997 yılında yıllık rapora destek olarak Skandia şirketinde kullanılmıştır. Yöntemde başarının anahtarı olan etkenler tanımlanır ve ölçüm için tek bir özet gösterge oluşturabilmek için ağırlıkları bulunur.

Entelektüel Sermaye Endeksi, farklı bireysel göstergeleri tek bir endekste toplamaya ve piyasada meydana gelen değişikliklerle entelektüel sermayede meydana gelen değişiklikler ile arasında ilişki kurmaya çalışan “ikinci kuşak” çalışmalara bir örnek teşkil etmektedir. Özet bir endeks, işletmelerin önceliklerini ve kendi değişik ölçümleri arasındaki ilişkileri anlamalarına ihtiyaç duyduğundan uzun tek gösterge listelerinden daha hızlı bir gelişme sağlar. İkinci kuşak çalışmaların temel amacı, entelektüel sermayenin kapsamlı ve etkin bir şekilde yönetilebilmesi için, işletmenin değer yaratan süreçlerini tam anlamıyla anlayabilmektir. İlk kuşak çalışmalar yalnızca entelektüel sermayeyi meydana getiren bileşeni incelerken, bu ikinci kuşak çalışmalar

yöneticilerin işletmelerin entelektüel sermaye yapılarını anlamalarını sağlamaktadır (Akbay, 2007:53).

Entelektüel sermaye yöntemlerinin entelektüel sermaye bileşenleri arasındaki göreceli önemi belirtmekte yetersiz kaldığı düşüncesinden hareketle, onların tamamlayıcısı olmak üzere “Entelektüel Sermaye Endeks Yöntemi” (Intellectual Capital Index) başka bir deyişle ikinci kuşak entelektüel sermaye uygulaması geliştirilmiştir. Farklı ölçümleri bir endeks değeri oluşturacak şekilde birleştirmeyi öngören bu yöntemin, bir taraftan entelektüel sermaye bileşenlerinden hangisine eğilinmesi gerektiği kararının verilmesini kolaylaştırırken, diğer taraftan da farklı birimler hatta şirketler arasında entelektüel sermaye artış ve azalışlarını karşılaştırma imkanı verdiği, ayrıca yönetimin entelektüel sermayeye ilişkin kararları ile yatırımlarının gelecekteki potansiyel kazanmalara etkisinin gözlemlenmesini kolaylaştırdığı ileri sürülmektedir (Şanal, 2006:77).

Model entelektüel sermaye ölçümünü dört boyutta ele almaktadır (Kara, 2005:57).

İlişki sermayesi endeksi;

- İlişki sayısındaki gelişme,
- Güven düzeyi,
- Müşteri bağlılığı,
- Dağıtım kanallarının kalitesinin ölçülmesini temel alır.

İnsan sermayesi endeksi;

- Çalışan başına yaratılan değer,
- Eğitim ve yetiştirme kalitesi,
- Çalışan moral ve motivasyonunun ölçülerek bir endeks haline getirilmesini

içerir.

Yenilik sermayesi endeksi;

- Verimliliği artırmaya yönelik ürünlerde değişim ve
- Yeni fikir geliştirme yeteneğinin ölçülmesini temel almaktadır.

Altyapı sermaye endeksi;

- İşletmenin iş yapmasını sağlayan maddi varlıkların ve
- Maddi olmayan varlıkların ölçümüne dayanır.

Entelektüel sermayenin her bileşeni için oluşturulan nihai göstergelerin öncelik ve önem derecelerinin ortaya konulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Entelektüel sermaye açısından hepsi de çok önemlidir. Fakat içinde bulunulan şartlar dahilinde, hangi entelektüel sermaye akışı ve bileşenin işletmeye daha fazla omuz verdiğinin belirlenmesi, yani hepsine birer “ağırlık değeri” verilmesi imkansız değildir. Burada göz önünde bulundurulması gereken temel unsurlar, işletmenin stratejileri, işletmenin karakteristiği ve en önemlisi faaliyet gösterilen endüstri sektörü karakteristiğidir. Ağırlık değerlerinin belirlenmesinde, faaliyet gösterilen endüstrinin iç dinamikleri dahilinde, sermaye bileşenlerinin değer yaratma konusundaki göreceli öneminin ortaya konulması büyük önem taşımaktadır (Şanal, 2006:78).

Göstergelerin her birinin değeri ile belirlenen ağırlık değerleri çarpılır ve aynı bileşene ait olanlar toplanır. Böylece o bileşene ait endeks değeri bulunmuş olur. Entelektüel sermayeyi oluşturan bileşenlere ait bu endeks değerlerinin, her bileşenin ağırlık derecesi ile çarpılması ve elde edilen dört rakamın toplanması sonucunda da entelektüel sermaye endeks değerine ulaşılabilir.

Roos’ a göre entelektüel sermaye endeksinin ayırt edici özelliklerinden bazıları şunlardır: (Şamiloğlu, 2002:186)

- İşletmenin yapısına göre, farklı işletmelere kolaylıkla uyarlanabilen spesifik bir yaklaşımdır.
- Entelektüel sermayenin dinamik yapısına odaklanma ve bu yapıyı mümkün olduğunca belirgin hale getirme özelliğine sahiptir.

- Önceki dönemlerde gerçekleştirilen işletme performanslarını da dikkate almaktadır.
- İşletmenin sahip olduğu fiziki varlıkları geleneksel yöntemlerden farklı ele almaktadır.
- Piyasa değeri baz alındığında, işletmenin içinde bulunduğu duruma ait gerçeklerin gözden kaçırıldığı ya da işletmenin gerçek değerinin belirlenemediği durumlarda, ortaya çıkan bu eksiklikleri ve hataları kendi kendine düzeltebilme özelliğine sahiptir.

Entelektüel Sermaye Endeksi yöneticilere ve işletme sahiplerine işletmenin değer yaratma potansiyellerini görebilme imkanı vermektedir. Aynı zamanda yöneticilerin, belirli stratejilerin entelektüel sermaye yapısı üzerindeki etkilerini anlamalarını ve alternatif stratejilerin varlığı ile uygulanabilirliği konularında karar vermelerini kolaylaştırmaktadır. Entelektüel Sermaye Endeksinin, oldukça özgün bir yaklaşım olması ve işletmelerin geneli düşünüldüğünde kullanımının sınırlı olması yöntemin uygulamadaki sakıncasını oluşturmaktadır (Şamiloğlu, 2002:190).

Entelektüel sermaye bileşenlerinden çok dinamiklerine odaklanması, önceki dönem performans değerlerini dikkate alması, piyasa ile olan ilişkisi nedeniyle kendi kendini sürekli yeniliyor olması yöntemin diğer avantajlarıdır (Erkal, 2006:92).

2.1.2.5. Teknoloji Brokeri

Annie Brooking yöneticiliğinde, Technology Broker Danışmanlık Şirketi tarafından, 1996 yılında stratejik planlamaya yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş bir yöntemdir. Brooking, entelektüel sermayeyi oluşturan ve piyasa değerinin belirleyicisi olan entelektüel unsurları dört ana grupta incelemektedir. Bunlar;

- Pazarlama ile ilgili unsurlar, (markalar, müşteriler, dağıtım kanalları)
- İnsan odaklı unsurlar, (problem çözme, liderlik, girişimcilik yetenekleri)
- Entelektüel mülkiyetler (ticari haklar, patentler, ticari sırlar) ve
- Bilgi altyapısı unsurlarıdır. (örgüt kültürü, bilgi sistemleri)

Entelektüel unsurların bu sınıflandırmasından hareket eden Teknoloji Brokeri Yöntemi, entelektüel sermayeyi üç aşamada hesaplamaya çalışmaktadır (Erkal, 2006:92).

Birinci aşamada; Entelektüel sermayenin tanımlanabilmesi için öncelikle entelektüel sermaye göstergesini oluşturmak gerekmektedir. Bu kapsamda organizasyona cevaplamak üzere yirmi soru yöneltilir. Alınan cevap sonuçlarına göre organizasyonun entelektüel sermaye yapısının güçlü ya da zayıf olduğu ortaya çıkarılır. Organizasyon soruları cevaplamada yetersizse, bu organizasyonun entelektüel sermayesini etkin kullanmadığı ve entelektüel sermaye yapısının güçlendirilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılabilir.

Bu sorulara ilişkin örnekler şunlar olabilir: (Şamiloğlu, 2002:198-199)

- İşletmede bütün çalışanlar, kendi işlerini ve yapacakları bu işlerin işletme amaçlarına olan katkılarını biliyorlar mı?
- İşletmede Ar-Ge araştırmalarına yapılan yatırımın getirisi değerlendiriliyor mu?
- İşletmenin sahip olduğu markaların değeri biliniyor mu?
- İşletmede çalışanların tavsiyelerini, işletmenin herhangi bir alanında değerlendirecek mekanizmalar var mı?
- İşletmede yenilik süreci ile ilgileniliyor mu ve bütün çalışanların bu sürece katılmaları destekleniyor mu?

İkinci aşamada; Brooking modelinde yer alan entelektüel unsur gruplarına denetim soruları yöneltilmektedir. Sorulara alınan cevaplara göre ilgili entelektüel unsur grubunun, işletmenin toplam entelektüel sermayesine olan katkısı belirlenmektedir. Bu sorular pazarlama ile ilgili unsurlar için 47, insan odaklı unsurlar için 51, entelektüel mülkiyetler için 22, bilgi altyapısı unsurları için 58 adet olmak üzere toplam 178 adettir.

Bu sorulara ilişkin bazı örnekler şöyledir: (Ercan, Öztürk, Demirgüneş, 2003:148)

- Marka isminin korunmasının yıllık maliyeti ne kadardır?
- İşletmenin sahip olduğu telif haklarının değeri ne kadardır?
- İşletme, hizmet içi eğitim imkânları sağlamakta mıdır?
- İşletmenin geleceğe yönelik teknolojik yatırım planları nelerdir?
- İşletme kültürü ile amaçlar arasında bir ilişki var mıdır?

Üçüncü aşamada; Entelektüel varlıklara yönelik denetim soruları sonucunda ortaya çıkan işletmeye özgü entelektüel sermaye yapılanmasının parasal değeri üç ayrı yöntemle hesaplanmaktadır (Kara, 2005:53).

- Varlıkların yenilenme maliyetlerinin baz alındığı maliyet yaklaşımı,
- Değerlemenin piyasa göstergelerine göre yapıldığı piyasa yaklaşımı,
- Entelektüel varlıkların gelir yaratma kapasitelerinin, diğer bir ifadeyle bu varlıklardan sağlanan nakit akımlarının bugünkü değerlerinin baz alındığı gelir yaklaşımıdır.

Brooking'in yaklaşımındaki temel eksiklik; entelektüel unsurlara yöneltilen denetim sorularıyla elde edilen nitel sonuçlardan, bu varlıkların gerçekteki parasal değerlerinin nasıl hesaplandığının tam açıklanamamasıdır. Örneğin, piyasa tabanlı değerlendirme modelinde entelektüel sermayeyi oluşturan birçok unsur hakkında yeterli miktarda piyasa temelli bilginin bulunmaması değerlemenin güvenilirliğini azaltmaktadır. Benzer eksiklik gelir tabanlı değerlendirme modelinde de görülmektedir. Bu nedenlerle, yapılacak tahminlerin subjektifliği ve nakit akışlarının kendine has belirsizliği, değerlemenin güvenilir bir şekilde yapılmasını engellemektedir (Şamiloğlu, 2002:201).

Bu yöntem entelektüel sermayeyi parasal olarak hesaplamasından ve uygulamada yaygın olarak tanınan finansal yöntemlerden faydalanmasından dolayı avantajlı görülmektedir. Ayrıca işletme içindeki entelektüel varlıkların bir envanterini oluşturmasından dolayı da tercih edilmektedir (Erhan, 2003:63).

2.2. Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinin Amaçları

Yönetim literatürüne girmiş olan “ölçemediğinizi yönetemezsiniz” anlayışı, işletmelerin rekabet silahı haline gelen entelektüel sermayelerini etkin kullanabilmeleri için önce bunu görünür hale getirmeleri yani rakama dönüştürmeleri gerektiği gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Ölçüm yapabilmek için de, önce entelektüel sermayenin ne olduğunun, hangi unsurlardan meydana geldiğinin ve işletmeler açısından yapılacak ölçümün ne ifade ettiğinin bilinmesi gerekir. “Her araştırma bir ihtiyaca yöneliktir” mantığından yola çıkarak öncelikle entelektüel sermayeyi fark ettiren sebepleri açıkça ortaya konmalıdır. Bu kavramı önemli hale getiren sebepler şu şekilde sıralanabilir:

- Üretim temelli ekonomilerden bilgi ekonomisine geçilmesi,
- Bilginin ve bilgi teknolojilerinin öneminin artması,
- Buluşların ve yaratıcılığın rekabete yönelik belirleyici unsurlar olarak önem kazanması,
- Piyasa değeri ile defter değeri arasındaki farkın büyümesidir (Erkal, 2006:73).

20.yüzyılın ortalarına kadar üretim faktörleri olarak büyük önem taşıyan, emek, sermaye ve doğal kaynakların artık kolay ulaşılabılır olmaları nedeniyle ikinci planda kaldıklarını ifade eden Drucker, günümüzde tek anlamlı kaynağın bilgi olduğunu ifade etmektedir (Arıkboğa, 2003:42). Gerçekten de bilgi son yıllarda işletmelerin ellerinde bulundurmak istedikleri önemli bir güç haline gelmiştir. Bilgi kaynağına ulaşmak için bu yöne ayrılan kaynak miktarlarında artış gözlenmiştir. Bu şekilde ulaşılan bilgi de işletmelerin yaratıcılıklarını yükseltmiş ve üretimlerinin kalitesini artırmıştır. Rekabet kabiliyeti gelişen firmalar da, gözle görülmeyen bu kuvvetin ne olduğunu anlama çabasına yönelmişlerdir.

Yine aynı şekilde entelektüel sermayeyi önemli hale getiren diğer bir unsur da, işletmelerin bilançolarından elde edilen defter değerleri ile, aynı şirketlerin piyasadaki değerleri arasındaki büyük farkın gittikçe artmasıdır. Demek oluyor ki işletme bilançoları, işletmelerin gerçek değerlerini yansıtmaktan çok uzaktır. Bu sorunun kaynağına inen yol ise bizi, bilançolarda bile göremediğimiz bir kavrama yani

entelektüel sermayeye götürmektedir. Bu kavrama ulaşmakta kolay olmamaktadır. Entelektüel sermayenin soyut varlıklardan oluşması ve işletmeden işletmeye farklılık göstermesi nedeniyle maddi varlıklara göre ortaya çıkarılması ve ölçülmesi daha zordur.

Entelektüel sermayenin raporlanması günümüzde önem kazanmaya başlayan diğer bir önemli konudur. Mevcut varlıkların raporlanmasıyla gerek müşterilerin gerekse örgütü ilgilendiren bütün hissedarların bilgilendirilmesi mümkün olmaktadır. Bazı örgütler entelektüel sermayelerine ilişkin ayrı raporlar yayımlarken, bazı örgütler de yıllık faaliyet raporlarında entelektüel sermayelerine ilişkin bilgilere yer vermektedir. Raporlarda yayımlanacak bilgilerin ve değişimlerin açıklanması, ancak entelektüel sermayenin ölçülmesi ve yıllık değişimlerin tespitiyle mümkündür. Entelektüel sermayenin raporlanması, entelektüel sermayenin tanımlanmasını ve ölçülmesini gerektiren bir konudur (Erkuş, 2006:101).

Yönetim sisteminin temelini oluşturan sermaye getirisi ve hisse başına kar gibi geleneksel finansal ölçütler işletmelerin gerçek performanslarını göstermekten uzaktır. Bu tür muhasebe temelli yaklaşımlar, entelektüel sermayenin değer yaratma ve performans değerlendirme sistemi içerisindeki önemini vurgulamakta yetersiz kalmaktadır. İşletme yöneticilerinin çoğu, kullanabilecekleri entelektüel sermayenin değerini tam olarak bilemediklerinden, işletmelerinin kaynak yapılarını yanlış algılayabilmekte, bu nedenle entelektüel varlıklar etkin olarak yönetilememekte ve değer yaratma süreci bundan zarar görmektedir (Karacan, 2007:37). Entelektüel sermayeye doğru bir şekilde ulaşmak, işletmelere önemli ayrıcalıklar sağlayacaktır.

Entelektüel sermayeye ulaşabilmek için ise, işletmelerin takip etmesi gereken bir takım aşamalar vardır. Bunlar; (Ertuğrul, 2002:2)

- Bilginin rolü ve entelektüel sermayenin doğasını fark etmek ve anlamak,
- İşletmede yerleşmiş ortak bir dil oluşturmak. Söz gelimi “insan sermayesi” gibi terimlerin kullanımında tekdüzelik sağlamak,
- İşletme için uygun bir şekilde entelektüel sermaye bileşenlerini tanımlamak,
- Bu bileşenleri tutarlı bir yapı içerisine yerleştiren ölçüm modeli geliştirmek,

- Yöneticilere rehberlik eden ve ödüllendiren, destekleyici yönetim süreçlerini de içeren sistemleri sunmak,
- Ölçüm sürecinin anahtar yönlerinin sürekliliğini sağlamak için tarafsız danışmanlar ve araştırmalardan yararlanmak.

Yukarıda belirtilen aşamaların başarılı bir şekilde uygulanması, entelektüel sermayeyi ölçme çabasının sonucuna etki edecektir. Bu verilerle ulaşılan değer daha anlamlı olacaktır.

Entelektüel sermaye ölçümüne yönelik yapılan çalışmaların tümünün amacı işletmelere belirli faydalar sağlamaktır. Bu faydalar şu şekilde sıralanabilir: (Erkal, 2006:74)

- Entelektüel sermayenin ölçülmesinde kullanılan ölçütlerin, işletmeye gelecekteki finansal sorunlarını belirlemede yol göstermesi,
- Strateji ile faaliyetler arasında ve mevcut performans ile gelecekteki performans arasında etkin bir bağlantı oluşturması,
- Yatırımcıların ve sermaye piyasalarının, işletmenin entelektüel varlıkları ile ilgili daha açık bilgi elde etmesi,
- İşletmenin entelektüel sermayesini veya bunun gelecekte yaratacağı gelir potansiyelini belirlemenin, hisse senedi fiyatlarını olumlu yönde etkilemesi,
- Yöneticilerin işletmede değer yaratan unsurları anlamalarını kolaylaştırması,
- Yüksek piyasa değerine sahip olan işletmelerin, satın alma ve birleşme gibi durumlarda bu yüksek değerlerinin kaynağını yatırımcılara açıklayabilmeleri sağlaması,
- Ar-Ge yatırımlarının önceliklerini belirlemeye yardımcı olması,
- İşletmelerin, entelektüel değerlerini açık bir şekilde ortaya koyabildikleri takdirde, kredi kurumlarına bu varlıkları teminat olarak göstererek borç kaynak sağlayabilmeleri,

- Yeniden yapılanma projelerinde dikkat edilmesi gereken risk alanlarını belirlemesi,
- İnsan kaynaklarını geliştirme programlarını oluşturması ve öncelikleri belirlemesi,
- İşletmenin organizasyonel hafızasını ve yapısal sermayesini geliştirmesi,
- İşletmenin gerçek değerinin tespitine yardımcı olmasıdır (Karacan, 2007:38).

Özet olarak; rakipleri karşısında önemli rekabet avantajı sağlamak isteyen işletmelerin entelektüel sermayeyi ortaya çıkarmaya yönelik yapılan çalışmaları teşvik etmesi gerektiği söylenebilir. Bunun temeli ise insan faktörüne verdikleri değerden geçmektedir. Ayrıca işletmelerin gerçek değerlerinin ne olduğunu anlamalarında entelektüel sermayenin rolü büyüktür. Bu derece öneme sahip bir kavramında iyi yönetilebilmesi için öncelikle doğru ölçüm yöntemleri kullanılarak, doğru tespit edilmesi gerekmektedir.

2.3. Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Karşılaşılan Sorunlar

İşletmelerin sahip oldukları maddi varlıkların değerlerini tarihi maliyet, yenileme maliyeti gibi maliyet yöntemleriyle belirlemek mümkün olmaktadır. Bu varlıkların sonuçta elle tutulur, gözle görülür varlıklar olmaları, elde edilmeleri esnasında katlanılan bir maliyetlerinin olması ve değerlendirme anında piyasada bir alım satım değerlerinin olması nedeniyle değerlerinin ölçülmesi mümkündür. Entelektüel sermayenin ölçülmesi noktasında ise durum çok farklıdır. Bilindiği üzere entelektüel sermayenin soyut varlıklardan oluşması ve işletmeden işletmeye farklılıklar arz etmesi nedeniyle maddi varlıklara göre ölçülmesi daha zor ve sorunludur (Acar ve Dalgıç, 2005:14).

Entelektüel sermayenin mali değerinin hesaplanmasında karşılaşılan en önemli sorun, hesaplamalarda hem nicel hem de nitel ölçütlerin bir arada kullanılmak zorunda olmasından ortaya çıkmaktadır. Maddi değerlerin niceliksel olarak mali değerlerinin hesaplanması, genel kabul görmüş standartları olduğundan maddi olmayan değerlere nazaran daha kolaydır. Ancak maddi olmayan değerlerin mali değerlerinin hesaplanmasında pek çok zorluklar vardır (Haftacı ve Karacan, 2006).

Entelektüel sermayenin ölçülmesinde karşılaşılan sorunları maddeler halinde özetle şu şekilde sıralayabiliriz:

- Entelektüel sermaye unsurları arasındaki ilişkinin tam olarak anlaşılabilmesi,
- Entelektüel sermaye ile işletmelerin finansal performansları arasındaki ilişkinin tam olarak kurulamamış olması,
- Entelektüel sermayenin hesaplanmasında kullanılan yöntemlerin sürekli olarak değişkenlik göstermesi,
- Muhasebe sistemlerinin entelektüel sermayeyi ölçebilecek şekilde tasarlanmamış olması,
- Entelektüel sermayenin işletmelere, sektöre ve ülkelere göre büyük farklılıklar göstermesi,
- Açık bilgiyi değerlemek nispeten kolay olsa da, örtülü bilgiyi değerlemenin zor olması,
- Entelektüel varlıkların değerinin, zamana ve ortama göre farklılık gösterebilmesi,
- İşletmelerin ihtiyaç duydukları bilginin farklılık arz etmesi ve bu farklılığın da entelektüel sermayenin değerlendirilmesini zorlaştırıcı etki yapması,
- Halka açık olmayan işletmelerin entelektüel sermayesinin ölçülmesinde bazı yöntemlerin kullanılamaz nitelikte olmasıdır.

Sonuç olarak, entelektüel sermayenin ölçülmesi ve muhasebeleştirilmesine yönelik olarak birçok araştırma yapılmış olsa da, günümüzde yazarların üzerinde fikir birliğine ulaştıkları sağlıklı bir ölçüm ve kayıt tekniğinden bahsetmek mümkün olmamaktadır. Genel kabul görmüş muhasebe ilkeleri ve Türkiye’de uygulanan Tekdüzen Muhasebe Sistemi çerçevesinde entelektüel sermayenin değerini tam olarak güvenilir bir şekilde belirleyip, raporlamak mümkün değildir. Entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesi ve işletmenin mali tablolarında sunulması için yeni teknik ve uygulamalar geliştirilmelidir.

BÖLÜM 3: ENTELEKTÜEL SERMAYENİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ VE FİNANSAL TABLOLARDA SUNULMASI

Daha önceki bölümlerde, entelektüel sermayenin işletmelere önemli ölçüde rekabet avantajı sağladığı belirtilmiştir. Bir işletmeyi diğerinin karşısında üstün kılan bu sermayenin diğer fiziksel varlıklar gibi doğru bir şekilde ölçülerek, işletme kayıtlarına geçirilmesi ve işletmelerin finansal tablolarında gösterilmesi gerekmektedir. Muhasebenin temel amaçlarından birisi, mali tabloların bu tablolardan yararlanan kişi ve kuruluşların doğru karar vermelerine yardımcı olarak şekilde hazırlanması olduğu için, entelektüel sermayenin de muhasebe kayıtlarında yer alması bir zorunluluktur.

Muhasebe, rakam olarak belirtilebilen olayları kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama gibi fonksiyonları yerine getirmekle yükümlüdür. Entelektüel sermayenin de muhasebenin içine dahil edilebilmesi için öncelikle sayısal olarak doğru bir şekilde ölçülmesi gerekmektedir. Fakat entelektüel sermaye yapısında maddi olmayan varlıkları da barındırdığı için, kayıtlara geçirilmesinde bu yönüyle problem teşkil etmektedir.

Entelektüel sermayenin nasıl ölçüleceğine dair çok sayıda araştırma gerçekleştirilmiş olmakla beraber, nasıl muhasebeleştirileceği konusunda henüz tam bir teknik geliştirilebilmiş değildir. Aslında entelektüel sermayenin ölçümü ve muhasebeleştirilmesi çalışmalarının temeli, 19. yüzyılın önde gelen ekonomistlerinden Lawrence R. Dicksee'in soyut değerlerle ilgili bir konferansına dayanmaktadır (Keskin, 2005). Ancak bu tarihten günümüze kadar entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesi sorunu hala giderilememiştir. Ayrıca şunu da belirtmekte yarar vardır. Dünyada ve Türkiye'de entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesi konusunda herhangi bir yasal düzenleme henüz mevcut değildir.

3.1. Entelektüel Sermayenin Muhasebeleştirilmesinin Nedenleri

Şüphesiz ki, işletmeler piyasa değerlerini yükselten ve kendilerine rekabet avantajı sağlayan entelektüel sermayelerini muhasebeleştirmek ve finansal tablolarında açık bir şekilde sunmak isterler. Bu düşüncelerinin altında yatan sebepler maddeler halinde şu şekilde sıralanabilir:

- Başta ortaklar olmak üzere, tüm finansal tablo kullanıcılarına doğru ve güvenilir bilgiler sunmak,
- İşletmenin gerçek değerinin ortaya çıkarılmasını sağlamak,
- Rakipleri karşısında işletmelerin, zayıf ve güçlü yönlerini anlamalarına yardımcı olmak,
- Yöneticilere gelecekle ilgili doğru kararlar almalarını sağlayıcı etkide bulunmak,
- Çalışanların moral ve motivasyonunu artırmak,
- İşletmelerin çalışanlarına daha fazla önem vermelerini sağlamak ve bu yönde yeni politikalar geliştirmelerini teşvik etmek,
- İşletmelerin verimliliğini artırmak,
- Entelektüel varlıkların daha etkin kullanılmasını sağlamak,
- Maddi olmayan varlıkların ortaya çıkartılıp, doğru teknikler geliştirilerek ölçülmesini sağlamak,
- İşletmelerin rekabet gücünü artırmak,
- İşletmelerin karlılığını artırmak,
- Entelektüel sermaye kavramına ilişkin olarak, uluslar arası boyutta da yeni standartların geliştirilmesini zorunlu hale getirmek.

3.2. Entelektüel Sermayenin Varlıklar İçinde Gösterilmesi

Uluslar arası Muhasebe Standartları içerisinde yer alan IAS 38 Maddi Olmayan Duran Varlıklar standardının amacı, özellikle diğer uluslar arası muhasebe standartlarında değinilmeyen maddi olmayan duran varlıklara ilişkin muhasebe uygulamalarını düzenlemektir ve aynı zamanda maddi olmayan duran varlıklarla ilgili olan gerekli açıklamalar ile maddi olmayan duran varlıkların net defter değerinin nasıl ölçüleceğini belirlemektir (Gökçen, Akgül, Çakıcı 2006:339).

Bir maddi olmayan varlık bu standarda göre, sadece aşağıdaki koşulların varlığı halinde aktif olarak kaydedilerek finansal tablolara alınmaktadır: (Gökçen, Akgül, Çakıcı 2006:342)

- Varlığa ilişkin gelecekteki ekonomik faydanın işletmeye akışının muhtemel olması,
- Varlığın maliyetinin güvenilir bir biçimde ölçülebilmesi.

Entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesiyle ilgili olarak Uluslar arası Muhasebe Standartlarında ve Türk Muhasebe Standartlarında doğrudan hazırlanmış herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Bu sebeple, entelektüel sermayenin varlıklar içerisinde gösterilmesi IAS 38'e göre değerlendirilerek uygulamaya dönüştürülebilir.

Entelektüel sermaye, gelecekte işletmeye daha önceki bölümlerde bahsedilen bir takım faydaları sağlayacağından ve yine çalışmada "Entelektüel Sermayenin Ölçümünde Kullanılan Yöntemler" başlığı altında yer verilen ölçme teknikleriyle mali değerinin ortaya çıkarılmasının mümkün olmasından dolayı bir varlık olarak maddi olmayan duran varlıklar içerisinde gösterilebilir.

Türkiye'de 1994 yılında Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile yürürlüğe giren Tekdüzen Hesap Planı'nda maddi olmayan varlıklar 26 numaralı Maddi Olmayan Duran Varlıklar Hesap Sınıfında aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

260 Haklar

261 Şerefiye

262 Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri

263 Araştırma ve Geliştirme

264 Özel Maliyetler

265 –

266 –

267 Diğer Maddi Olmayan Duran Varlıklar

268 Birikmiş Amortismanlar(-)

269 Verilen Avanslar

Haklar, Şerefiye, Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri, Araştırma ve Geliştirme Giderleri ile Özel Maliyetler Hesaplarının Tekdüzen Hesap Planı'ndaki tanımlarına bakıldığında entelektüel sermayenin bu hesaplar içerisinde izlenemeyeceği rahatlıkla söylenebilir. Bu sebeple entelektüel sermaye, Tekdüzen Hesap Planı'nda boş bırakılan 265 veya 266 numaralı hesaplar kullanılarak yevmiye kayıtlarına alınabilir. Bu hesaplara ait alt hesaplarda açılarak, entelektüel sermaye unsurlarına göre daha açık bir şekilde gösterilebilir.

Entelektüel sermayenin varlıklar içerisinde gösterilerek aktifleştirilmesinin doğru olmadığını savunan görüşler de mevcuttur. Bazı teorisyenler entelektüel sermayenin bir gider olduğunu ve bunlara yapılan harcamaların gider olarak gösterilmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Entelektüel sermayenin aktifleştirilmesinin karşısında olan teorisyenlerin belirttikleri nedenler arasında şunlar sıralanabilir: (Önce, 1999:67-72)

- Maddi olmayan varlıklar, varlık olarak kabul edilmek için çok belirsizdir.
- Aktifleştirilen değerlerin amortismanı oldukça öznel ve finansal tabloların manipüle edilmesine neden olabilir.

- Maddi olmayan varlıkların maliyeti ile onların gelecekteki yararları itibariyle gerçek değerleri arasında ilişki yoktur.
- Bilançoda varlık olarak yer alan maddi olmayan varlıklarla ilgili projeler başarısızlığa uğradıklarında yöneticiler ile hissedarlar karşı karşıya bırakılmış olunur.

Tüm bu nedenlere entelektüel sermayenin varlık olarak kabul edilmesi gerektiğini savunan teorisyenlerin cevabı şu şekilde olmuştur:

Maddi olmayan varlıklara yapılan yatırımların sağlayacağı yararlarla ilişkin belirsizliğin çözülebilmesi halinde maddi olmayan varlıkların varlık olarak kaydedilmesi mümkündür. Belirli fizibilite testlerinden geçmiş yararlarla ilgili olarak tüm maddi olmayan yatırımların aktifleştirilmesi uygundur. Zaten yatırımcılar kararlarında maddi olmayan varlıkları, yöneticilerin ve finansal analistlerin itirazlarını dikkate almadan, aktifleştirilmiş gibi dikkate alırlar. Araştırmacılar Ar-Ge ve bazı müşteri kazanma harcamalarının hisse senedi getirilerindeki değişiklikler ile pozitif şekilde ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu da yatırımcıların onları gider olarak değil, gelecekte yarar sağlayacak bir varlık olarak kabul ettiklerini gösterir.

Yatırımcılar, maddi olmayan varlıklara ilişkin giderleri düzeltirken entelektüel sermayenin değerini büyük ölçüde iskonto etmiş görünmektedirler. Bu daha düşük değerlendirme, maddi olmayan varlıkla ilgili mevcut bilginin yetersizliğinden kaynaklanabilir. Eğer böyleyse, yöneticilerin içsel bilgileri aktifleştirerek ve amorti ederek sermaye piyasalarına aktarmaları yatırımcıların güvenini destekler. Üstelik bu varlıkların amortismanı ve gidere dönüştürülmesi yöneticinin maddi olmayan varlıklarla ilgili beklenen yararı takdir etmesinde de yararlı bilgiler sağlayacaktır.

Maddi olmayan varlıkların maliyeti, onların gerçek değerinden farklı olmasına rağmen tamamlanmamış Ar-Ge ve teknoloji edinimlerine ilişkin araştırmalar, bu maddi olmayan varlıklar için ödenen bedel ile edinilen işletmenin birikmiş Ar-Ge maliyetleri arasında yüksek bir korelasyon olduğunu göstermiştir.

Ar-Ge harcamalarının 1985 yılından bu yana gider yazılmayıp aktifleştirildiği bir sektör olan yazılım sektöründe düşünüldüğü gibi hissedarlar ve ilgili tarafların yanlış

bilgilendirilmek nedeniyle işletme yönetimine karşı bir tutumları veya dava açmaları söz konusu olmamıştır.

Kısacası entelektüel sermaye unsurları için yapılan harcamaların muhasebe açısından bir varlık mı, yoksa bir gider mi olduğu konusunda tam bir fikir birliği sağlanamamıştır. Ancak çoğunluk, varlık olarak değerlendirmesinden yanadır. Biz de, IAS 38'e göre entelektüel sermaye maddi olmayan varlık koşullarını tam olarak sağladığı için ve kayıtlarda aktifleştirilmesinin işletmeye daha büyük faydalar sağlayacağı düşünüldüğü için, entelektüel sermayenin varlık olarak kabul edilmesinin daha doğru olacağı görüşündeyiz. Entelektüel sermayenin aktifleştirilmesinin işletmelere sağlayacağı faydalar ise şu şekilde sıralanabilir:

- İşletmelerin finansal tabloları, sahip oldukları maddi olmayan varlıklarının değerini tam olarak ve doğru bir şekilde yansıtmış olur.
- İşletme çalışanları kendilerini sistemin bir parçası olarak kabul ederler, bu da onların tatmin düzeylerini artırarak yaratıcılıklarını geliştirir.
- İşletmelerin firma değeri yükselir.
- Ekonomide kaynak dağılımı daha etkin olarak yapılabilir.
- Yatırımcılara daha gerçekçi bilgiler sunulmuş olur.
- İşletmelerin dönem karlarını negatif yönde etkilenmeyeceğinden, devlete ödeyecekleri vergi miktarı da yanıltıcı olmayacaktır. Nitekim entelektüel sermaye gider olarak yazıldığı takdirde dönem karını olumsuz yönde etkileyecektir.

3.3. Entelektüel Sermayenin Kaynaklar İçinde Gösterilmesi

Entelektüel kaynakların muhasebeleştirilmesinde ise, yine aynı şekilde maddi olmayan duran varlıklar hesap sınıfında olduğu gibi boş bırakılan hesapların kullanılması doğru bir yaklaşım olacaktır. Entelektüel kaynaklar 5-Özkaynaklar hesap sınıfı içerisinde yer alan 50-Ödenmiş Sermaye hesap grubunda boş bırakılan 502-509 numaralı hesaplar yardımıyla kayıtlara geçecektir.

5-Özkaynaklar

50-Ödenmiş Sermaye

500-Sermaye

501-Ödenmemiş Sermaye

502-509 -

Yine aynı şekilde ilgili entelektüel sermaye hesabının altına alt hesap açılarak, unsurlarını açık bir şekilde izlemek mümkün olacaktır.

Entelektüel sermayenin yevmiye kayıtlarına geçirilerek muhasebeleştirilmesi ise aşağıdaki gibidir:

- Entelektüel sermayede artış meydana gelmesi durumunda yapılacak kayıt;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı XX

265.01 İnsan Sermayesi

265.02 Yapısal Sermaye

265.03 Müşteri Sermayesi

502 Entelektüel Sermaye Hesabı XX

502.01 İnsan Sermayesi

502.02 Yapısal Sermaye

502.03 Müşteri Sermayesi

- Entelektüel sermayede azalış meydana gelmesi durumunda yapılacak kayıt;

502 Entelektüel Sermaye Hesabı	XX
502.01 İnsan Sermayesi	
502.02 Yapısal Sermaye	
502.03 Müşteri Sermayesi	
265 Entelektüel Varlıklar Hesabı	XX
265.01 İnsan Sermayesi	
265.02 Yapısal Sermaye	
265.03 Müşteri Sermayesi	

Yukarıda gösterilen muhasebe kayıtlarının dönem içerisinde işletmelerin entelektüel sermayelerinde değişim meydana geldiği an yapılması gerekmektedir. Böylece işletmeler dönem boyunca entelektüel sermaye değerlerini takip edebilecek ve dönem sonunda da işletmelerinin gerçek durumunun ne olduğunu rahatlıkla görebileceklerdir. Dönem sonlarında bu kayıtların finansal tablolara aktarılması aynı zamanda tüm tablo kullanıcılarına işletmeler hakkında yeterli ve doğru bilgi sağlayacaktır.

3.4. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulması

Finansal tablolar, bir kurumun varlık ve kaynak yapısı, faaliyet sonuçları, dönem karının oluşumu ve kullanımı gibi konularda bilgiler ihtiva edecek şekilde muhasebe ilkelerine uygun olarak düzenlenen tablolardır (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002).

Mali tabloların amaçları MSUGT'ye göre şu şekilde sıralanabilir: (Doğan, 2002:7)

- Yatırımcılar, kredi verenler ve diğer ilgililer için karar almada yararlı bilgiler sağlamak,
- Gelecekteki nakit akımlarını değerlendirmede yararlı bilgiler sağlamak,

- Varlıklar, kaynaklar ve bunlardaki değişiklikler ile işletme faaliyet sonuçları hakkında bilgi sağlamak.

Mali tablolardan beklenen amaçların sağlanması için, bu tabloların; anlaşılabilir, ihtiyaca uygun, güvenilir, karşılaştırılabilir ve zamanında düzenlenip sunulmuş olması gerekmektedir.

Bir işletmenin gerçek değerinin bir bütün olarak görülebilmesi için entelektüel sermayenin baştan sona kadar iyi takip edilmesi ve işletme kayıtlarına doğru bir şekilde aktarılması gerekmektedir. Bunun için de öncelikle entelektüel sermayenin ne olduğunu, hangi unsurlardan oluştuğunu, hangi ölçüm teknikleriyle nasıl ölçüleceğinin ve nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğinin çok iyi analiz edilerek ortaya konulması büyük önem taşımaktadır. Tüm bu aşamaların başarısı finansal tabloların doğruluğunu etkileyecektir.

Muhasebe, fonksiyonlarından biri olan raporlama fonksiyonunu işletmeyle ilgili bilgi edinmek isteyen kişi ve kurumlara düzenlediği finansal tablolar aracılığıyla yerine getirir. Finansal tablolarda yer alan bilgilerin, doğru, güvenilir, gerçekçi ve yararlı olması gerekir ki, ilgililer karar verirken bilinçli davranmış olsunlar. İşte bu aşamada da finansal tabloların gerçeği yansıtması açısından entelektüel sermaye bilgilerini de içermesi gerektiği ortaya çıkar. Gelecekte sağlayacağı fayda da göz önünde bulundurulacak olursa, entelektüel sermaye bilgilerinin finansal tablolarda sunulması gerektiği bir zorunluluk olarak kendini gösterir. Aynı zamanda entelektüel sermaye bilgilerinin finansal tablolarda sunulmasının muhasebenin temel kavramlarından sosyal sorumluluk, dönemsellik, önemlilik ve tam açıklama kavramları açısından da gerekli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır (Karacan, 2007:116).

İşletmelerin sahip olduğu entelektüel varlıkların belirlenmesinin ve ölçülmesinin işletmenin karlılığı ve performansını açıklamada büyük katkılar sağladığı yapılan çalışmalar sonucu ortaya konmuştur. Son döneme kadar yeterliliklerini koruyan işletme performansını ölçen rasyolar, işletmelerin fiziksel varlıklardan daha çok fiziksel olmayan varlıklara yatırım yapmalarıyla birlikte yetersiz kalmaya başlamıştır (Yıldız ve Tenekecioğlu, 2007:4). Bu sebeple de, fiziksel olmayan varlıkların da finansal tablolarda sunulması finansal tablo kullanıcılarının işletmelerin karlılığı ve performansı hakkında yeterli bilgiye ulaşmalarında büyük fayda sağlayacaktır. Özellikle borsa

yatırımcılarının hisse senedi alım satımlarında, karar verme aşamasında bu tür bilgilere fazlaca ihtiyaçları olacaktır. İşletmelerin defter değerlerine bakarak düştükleri yanılma payları büyük oranda azalacak ve daha doğru yatırımlar yapacaklardır.

Entelektüel sermaye işletmenin sahip olduğu değerleri, işletme kültürünü ve felsefesini de kapsamaktadır. Yöneticiler, işletmelerin entelektüel varlıklarını görünür bir biçime dönüştürmeleri sonucunda kredi kurumlarına entelektüel varlıklarını teminat olarak gösterebilecekler ve bunun sonucunda da işletmelerin borçlanma olanaklarını arttırabileceklerdir. Söz konusu uygulama özellikle teknoloji alanına yatırım yapan küçük işletmelerin risk sermayesi bulma olanaklarını arttıracaktır (Pakyürek, 2007).

Kısacası, entelektüel sermayenin finansal tablolarda sunulması, yukarıda da belirttiğimiz sebeplerden dolayı gerekli hale gelmiştir. İşletmelere bir takım üstünlükler sağlayan bu kavramın tablolarda göz ardı edilmesi çok yanlıştır. Bu sebeple, entelektüel sermaye, çıkar gruplarının bilgi ihtiyaçlarını doğru bir biçimde karşılayacak şekilde düzenlenmeli ve finansal tablolarda sunulmalıdır.

3.5. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulmasının Avantajları

Yukarıdaki bölümlerde entelektüel sermayenin finansal tablolarda sunulmasının bazı çıkar gruplarına bir takım yararlar sağladığından bahsettik. Hazırlanan bu tabloların işletme içi ve işletme dışı kullanıcılarına sağladığı avantajlar birbirinden farklıdır. Bu kapsamda düşünülecek olursa, entelektüel sermaye bilgilerinin finansal tablolarda yer almasının işletme içi ve işletme dışı raporlama açısından sağlayacağı bazı avantajlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

İşletme içi raporlama açısından sağlanabilecek bazı avantajlar şunlardır: (Karacan, 2007:123-124)

- Entelektüel sermaye bilgileri, yönetim kararlarının alınmasında firma yöneticilerine yardımcı olur ve böylece yöneticilerin daha sağlıklı kararlar almaları için maddi varlık bilgilerinin yanında maddi olmayan varlıklara ilişkin gerekli bilgiler de sağlanmış olur.
- İşletmenin entelektüel sermayesinin kullanımının etkinliği artırılabilir.

- Entelektüel sermayenin gerek mevcut durumda, gerekse de gelecekte işletme karlılığına yapacağı katkı ortaya konabilir.
- Entelektüel sermaye kaynakları işletmenin stratejik hedefleriyle bütünleştirilip, işletme amaçlarının gerçekleştirilmesine yardımcı olabilir.
- Entelektüel sermaye bileşenleri arasındaki ilişkiler ve değişimler belirlenebilir.

İşletme dışı raporlama açısından sağlanabilecek bazı avantajlar şunlardır:

- Sermaye piyasalarında şeffaflık artar, daha çok bilgilenme sağlanır.
- İşletmeyle ilgili kişi ve kurumların işletmeye olan güveni artar.
- İşletmeyle ilgili kişi ve kurumların uzun vadede amaçlarını gerçekleştirmede kullanacakları bilgiler sağlanır.
- Entelektüel sermaye bir pazarlama aracı olarak kullanılabilir ve rekabet piyasasında önde olmayı sağlar.

3.6. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulmasının Dezavantajları

Entelektüel sermayenin finansal tablolarda sunulmasının birçok yararı olduğu gibi, işletmeler açısından bazı olumsuz yanları da mevcuttur. Entelektüel sermayenin finansal tablolarda yer almasının işletme içi ve işletme dışı raporlama açısından sağlayacağı bazı dezavantajlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

İşletme içi raporlama açısından karşılaşılabilecek bazı dezavantajlar şunlardır:
(Karacan, 2007:124)

- İşletme bu türlü bilgilerin elde edilmesi için yeni maliyetlere katlanmak zorunda kalabilir. Bu maliyetler kısa vadede işletme karını azaltıcı etki yapar.
- İşletme çalışanları içinde gerekli uzmanlığa sahip olmayanlar motivasyonsuzlukla karşı karşıya kalıp çeşitli riskler oluşturabilirler.
- İşletme içi denetimde karmaşıklık artabilir ve bu durum bazı çalışanları rahatsız edebilir.

İşletme dışı raporlama açısından karşılaşılabilecek bazı dezavantajlar ise şunlardır:

- Rakip firmalar için önemli olabilecek bazı bilgiler rapor edilmiş olur.
- Bilgiler firma amaçları dışında kişisel birtakım çıkarlar için kullanılabilir. Bu yüzden raporlamada bu duruma olanak tanımayacak bilgilerin raporlanması sağlanabilir.
- Güvenilirliği tam olarak ölçülmemiş, doğruluk açısından yetersiz olan bilgilerin raporlarda yer alması halinde, işletmenin geleceği ile ilgili negatif durumlar ortaya çıkabilir.
- Yönetimin karar verme özgürlüğü bazı noktalarda sınırlandırılmış olur.
- Fazla iyimser bir tablonun oluşturulması halinde yüksek beklentilere sebep olabilir.

3.7. Entelektüel Sermayenin Bilançoda Sunulması

İşletmelerin sahip oldukları entelektüel sermayenin bilançoda nasıl gösterilmesi gerektiğine dair bir uygulama henüz mevcut değildir. Günümüz bilançoları işletmelerin gerçek değerini ortaya koymakta ve işletmelere önemli rekabet avantajı sağlayan entelektüel varlıkların değerini göstermekte çok yetersiz kalmaktadır. Söz konusu bu sorunun çözümü için Tek Düzen Hesap Planı'nın boş bırakılan hesapları kullanılabilir. Daha önceki bölümlerde entelektüel sermayenin varlıklar ve kaynaklar içerisinde nasıl gösterileceği üzerinde durulmuştu. Entelektüel varlıklar maddi olmayan duran varlıklar içerisinde, entelektüel kaynaklar da özkaynaklar içerisinde göstererek yevmiye kayıtlarına geçirilmişti. Burada yapılması gereken şey, entelektüel sermayenin işletme bilançolarında nasıl gösterileceğidir. Aşağıdaki tabloda entelektüel sermayenin bilançoda olması gerektiği yer açıkça gösterilmiştir:

ABC İşletmesi'nin 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

<p>AKTİF</p> <p>I. DÖNEN VARLIKLAR</p> <p>II. DURAN VARLIKLAR</p> <p>A. Maddi Duran Varlıklar</p> <p>B. Maddi Olmayan Duran Varlıklar</p> <p>1- Haklar</p> <p>2- Şerefiye</p> <p>3- Kuruluş ve Örgütlenme Giderleri</p> <p>4- Araştırma ve Geliştirme Giderleri</p> <p>5- Özel Maliyetler</p> <p>6- Entelektüel Varlıklar</p>
<p>AKTİF TOPLAMI</p>
<p>PASİF</p> <p>III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR</p> <p>IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR</p> <p>V. ÖZKAYNAKLAR</p> <p>A. Ödenmiş Sermaye</p> <p>1- Sermaye</p> <p>2- Ödenmemiş Sermaye(-)</p> <p>3- Entelektüel Sermaye</p>
<p>PASİF TOPLAMI</p>

İşletmeler sahip oldukları entelektüel varlıkların hangi unsurlardan meydana geldiğini ve entelektüel varlıklarını hesaplarken hangi yöntemi kullandıklarını bilanço dipnotlarında gösterebilirler.

Entelektüel varlıklarla ilgili hesaplamaların, konsolide finansal tablo hazırlama şeklinde olduğu gibi, bilanço tarihinde veya ihtiyaç duyulduğu anda yapılarak kayıtlara alınması ve bilançoda gösterilmesi mümkündür. Olayın bu şekilde takip edilmesi, dönemler

itibariyle entelektüel varlık değerlerindeki değişikliği de takibe imkân verecektir (Çıkrıkcı ve Daştan,2002).

3.8. Entelektüel Sermayenin Gelir Tablosunda Sunulması

İşletmelere önemli rekabet avantajı sağlayan ve işletmelerin pazar değerlerini önemli ölçüde artıran entelektüel sermayenin gelir tablosunda da bilgi amaçlı yer alması gerekmektedir. Entelektüel varlıkları yüksek olan işletmeler doğal olarak diğerlerine göre daha fazla kar elde edeceklerdir. İşletmeler gelir tablolarında yer alan net karlarının belirli bir oranında devlete vergi ödeyecekleri için entelektüel varlıklarının da vergisini ödemiş olurlar. Bunun sebebi ise, dönem karlarının bir kısmının maddi varlıklar sayesinde bir kısmının ise entelektüel varlıklar sayesinde kazanılmış olmasıdır. Entelektüel sermayenin gelir tablosunda sunulması da, işletmelerin elde etmiş oldukları dönem net karlarının ne kadarlık bir kısmının normal faaliyetleri sonucu, ne kadarının ise entelektüel varlıklar sayesinde elde edildiğinin açık bir şekilde ortaya konulması açısından önemlidir.

Entelektüel sermayenin dönem net karı içerisinde ne kadarlık bir paya sahip olduğunu ortaya koymak finansal tablo kullanıcılarına büyük faydalar sağlayacaktır. Mali tablo analizi yaparak kararlarına sağlıklı bir şekilde yön vermek isteyen yatırımcılar, net karda entelektüel varlıkların payını kullanarak bir takım oransal bilgilere sahip olurlar. Böylece işletmeler arası kıyaslama yapma imkânı bulacaklardır. İşletme yöneticilerine de bu oranın bir takım faydaları olacaktır. İşletmeler rakipleri karşısında ve sektör ortalamasına göre ne durumda olduklarını göreceklerdir. Böylece üstün ve zayıf yönlerini daha doğru tespit ederek sağlıklı kararlar verebileceklerdir.

Entelektüel sermaye gelir tablosunda aşağıdaki şekilde sunulabilir:

ABC İşletmesi'nin 31.12.2007 Tarihli Ayrıntılı Gelir Tablosu

A - BRÜT SATIŞLAR
B - SATIŞ İNDİRİMLERİ (-)
NET SATIŞLAR
C - SATIŞLARIN MALİYETİ (-)
1- Satılan Mamuller Maliyeti (-)
2- Satılan Ticari Mallar Maliyeti (-)
3- Satılan Hizmet Maliyeti (-)
BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI
D- FAALİYET GİDERLERİ (-)
1- Araştırma ve Geliştirme Giderleri (-)
2- Pazarlama Satış ve Dağıtım Giderleri (-)
3- Genel Yönetim Giderleri (-)
FAALİYET KARI VEYA ZARARI
E- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GELİR VE KARLAR
1- İştiraklerden Temettü Gelirleri
2- Bağlı Ortaklıklardan Temettü Gelirleri
3- Faiz Gelirleri
4- Komisyon Gelirleri
5- Konusu Kalmayan Karşılıklar
6- Menkul Kıymet Satış Karları
7- Kambiyo Karları
8- Reeskont Faiz Gelirleri
9- Faaliyetle İlgili Diğer Gelir ve Karlar
F- DİĞER FAALİYETLERDEN OLAĞAN GİDER VE ZARARLAR(-)
1- Karşılık Giderleri (-)
2- Menkul Kıymet Satış Zararları (-)
3- Kambiyo Zararları (-)
4- Reeskont Faiz Giderleri (-)
5- Faaliyetle İlgili Diğer Gider ve Zararlar (-)
G- FİNANSMAN GİDERLERİ (-)

OLAĞAN KAR VEYA ZARAR
H- OLAĞANDIŞI GELİR VE KARLAR 1- Önceki Dönem Gelir ve Karları 2- Diğer Olağandışı Gelir ve Karlar
I- OLAĞANDIŞI GİDER VE ZARARLAR (-) 1- Çalışılmayan Kısım Gider ve Zararları (-) 2- Önceki Dönem Gider ve Zararları (-) 3- Diğer Olağandışı Gider ve Zararlar (-)
DÖNEM KARI VEYA ZARARI
İ- DÖNEM KARI, VERGİ VE DİĞER YASAL YÜKÜMLÜLÜK KARŞILIKLARI (-)
DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI
J- MADDİ VARLIKLARIN PAYI
K- ENTELEKTÜEL VARLIKLARIN PAYI

3.9. Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolarda Sunulmasında Karşılaşılan Sorunlara Çözüm Önerileri

Son yıllarda finansal tabloların gerçeği tam olarak yansıtmada yetersiz kaldıklarıyla ilgili tartışmaların sayısı artmıştır. Bununla birlikte temel finansal tablolar olarak bilinen bilançonun ve gelir tablosunun, finansal olmayan bilgilerle de donatılması ve bu şekilde gerek şeffaflığı artıracak gerekse de daha doğru bilgilerin raporlanmasını sağlayacak bir raporlama sisteminde anlaşmaya varılmasında zorluklar yaşandığı görülmüştür. Mevcut finansal tabloları kullanarak entelektüel sermaye bilgilerinin sunulmasında karşılaşılabilecek güçlükler şöyle özetlenebilir: (Karacan, 2007:129)

- Finansal olmayan varlıkların önemi sektörlere göre değil, aynı zamanda bir sektördeki şirketler arasında da değişmektedir.
- Şirketler arasındaki finansal olmayan verileri karşılaştırma imkanı olmadan yıllık raporları okuyanların, finansal olmayan çok detaylı bilgileri yorumlamak için uzman olmaları gerekir.

- Yıllık rapor okuyucuları, maddi olmayan uzman yorumculuk becerilerine ihtiyaç duyuyorlarsa, tüm maddi olmayan raporlama tartışması (örneğin şeffaflığın artması) muhtemelen çökecektir.

Bu durumda entelektüel sermaye yeni bir finansal tablo oluşturularak aşağıdaki gibi sunulabilir:

ENTELEKTÜEL VARLIKLAR TABLOSU

A - ENTELEKTÜEL SERMAYE VARLIKLARI

- 1- İnsan Sermayesi Varlıkları
- 2- Yapısal Sermaye Varlıkları
- 3- Müşteri Sermayesi Varlıkları

ENTELEKTÜEL SERMAYE VARLIKLARI TOPLAMI

B – ENTELEKTÜEL SERMAYE KAYNAKLARI

- 1- İnsan Sermayesi Kaynakları
- 2- Yapısal Sermaye Kaynakları
- 3- Müşteri Sermayesi Kaynakları

ENTELEKTÜEL SERMAYE KAYNAKLARI TOPLAMI

BÖLÜM 4: ÖRNEK BİR UYGULAMA

Çalışmada, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda yer alan Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sektörü'nde faaliyet gösteren 12 firmanın entelektüel sermaye değerleri hesaplanmaya çalışılmıştır. Uygulamanın kapsamına, Altınyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fabrikaları A.Ş., Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri A.Ş., Ceylan Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş., Derimod Konfeksiyon Ayakkabı Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Desa Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş., Lüks Kadife Sanayi ve Ticaret A.Ş., Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş., Yataş Yatak ve Yorgan Sanayi ve Ticaret A.Ş.,ve Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. dahil edilmiştir.

4.1. Uygulamanın Konusu ve Amacı

Entelektüel sermaye son zamanlarda firmalara önemli rekabet avantajları sağlayan ve işletmelerin piyasa değerlerini önemli ölçüde artıran sihirli bir kavram haline gelmiştir. İşletmeler ellerinde bulundurdukları bu gücün ne anlama geldiğini anlama çabası içine girmişler ve bu değeri ölçebilmek amacıyla değişik teknikler geliştirmişlerdir. İlerleyen zamanlarda rakam olarak ifade edilebilir hale gelen bu değer, finansal tablolara da aktarılarak, tablo kullanıcılarına objektif bilgiler sunması amaçlanmıştır. Entelektüel sermaye değerinin ölçümüne yönelik bir takım araştırmalar yapılmış olsa da, finansal tablolara aktarılması konusunda literatürde yeterince araştırma ve bilgiye ulaşılamamaktadır.

Çalışmanın amacı, entelektüel sermayenin hesaplanmasında kullanılan yöntemler arasından “Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi”ni kullanılarak, seçilen firmaların entelektüel sermaye değerlerini doğru bir şekilde tespit edebilmek ve bulunan bu sonuçların nasıl muhasebeleştirileceğini, finansal tablolara nasıl aktarılacağını net bir biçimde gösterebilmektir. Çalışmanın en sonunda da, bulunan tüm veriler yorumlanarak entelektüel sermayenin firmalar üzerindeki etkileri ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

4.2. Uygulamanın Kapsamı

Uygulamanın kapsamına Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sektöründe faaliyet gösteren, hisse senetleri İMKB’de işlem görmekte olan 12 firma dahil edilmiştir. Şu an itibariyle bu sektörde toplam 34 adet firma vardır. 34 firma arasından seçim yapılırken vergiden önceki net kar rakamları dikkate alınmıştır. Bunun sebebi ise, entelektüel sermayenin firmalara artı değerler sağlayan onlara rekabet avantajı kazandıran bir güç olmasıdır. Uygulamada yer verilecek olan bu 12 firma da, sektörün önde gelen firmaları arasındadır ve pazar payları çok yüksektir. Çalışmanın kapsamına ise, bu derece başarılı olan firmaların dahil edilme sebebi, firmaların sahip oldukları entelektüel sermaye değerlerinin bu başarıda etkisinin olup olmadığını analiz etmektir. En karlı şirketlerin bu değere daha fazla sahip olacağı görüşü hakimdir. Ayrıca seçilen yöntem gereği karlılığı sektör ortalamasının altında kalan firmaların entelektüel sermaye değerlerinin hesaplanması mümkün olmamaktadır. Yöntem ortalamasının altında kalan firmaları doğrudan elimine etmektedir.

Uygulamaya dahil edilen 12 firma hakkında kısaca şu bilgiler verilebilir:

Altinyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fabrikaları A.Ş., bir Boyner Holding kuruluşu olup, 1952 yılında faaliyete geçmiştir. 1991 yılında ise halka açılmıştır. Şirketin fiili faaliyet konusu Kombine Yünlü Mensucat ve Konfeksiyon’dur. Ödenmiş sermaye tutarı, 40.000.000YTL’dir. Sermayenin % 79,08’lik kısmına Boyner Holding A.Ş. sahiptir. %20,79’u halka arz edilmiştir. %0,13’üne ise diğer ortaklar sahiptir. Firmanın üretmiş olduğu ürünler; superfine yünlü takım elbiselikler, yün kaşmir, yün moher, yün ipek, kamgarn ceketlikler, yün lycra, takım elbiselikler, yün pamuklular, keten ve keten karışımllılar, süper ince saf yünlüler, yüksek bükümlü yün karışımllıdır. Altinyıldız’ın yurtiçinde 8 ilde satış noktası, 14 ilde yaklaşık 60 tane mağazası, yurtdışında ise Dubai, Kazakistan, Kıbrıs ve Suudi Arabistan’da mağazaları vardır (www.altinyildiz.com.tr 10.03.2008).

Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri A.Ş., 1951 yılında Sabancı Holding bünyesinde kurulmuştur. Merkezi Adana’dır. Bossa denim ve spor giyim, dış giyim ve gömleklilik adı altında üç ana üretim grubunda faaliyet göstermektedir. 1995 yılında halka açılmıştır. Şirketin fiili konusu, tekstil ürünleri üretimi, pazarlaması ve satışdır. Firmanın ödenmiş sermaye tutarı 108.000.000YTL olup, sermayenin %50,12’lik

kısmına Sabancı Holding A.Ş., %17,67'sine yine Sabancı Ailesi sahiptir. Bossa'nın sermayesinin %32,21'i ise, halka açıktır (www.bossa.com.tr 10.03.2008).

Ceylan Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1976 yılında kurulmuştur. Fiili faaliyet konusu Bebe ve Çocuk Giyim Eşyası İmalatı ve Satışı'dır. Genel merkezi İstanbul'dadır. Ödenmiş sermayesi 4.603.170 YTL'dir. Sermayenin %48,8'ine Özdoğan ailesi sahiptir. Sermayenin %20'si ise halka açıktır. Şirket 1997 yılında halka açılmıştır (www.ceylan.com.tr 10.03.2008).

Derimod Konfeksiyon Ayakkabı Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1975 yılında kurulmuştur. Şirket, deri ve kürklü deri ve bunlardan mamul giysi imalatı, ithalat ve ihracatı, ayakkabı alım satımı faaliyetlerini sürdürmektedir. Genel merkezi Edirne'dir. Ödenmiş sermayesi 3.000.000 YTL'dir (www.derimod.com.tr 10.03.2008).

Desa Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1972 yılında bir aile şirketi olarak deri sektöründe faaliyete başlamıştır. Deri çanta, valiz, kemer, ayakkabı, konfeksiyon ve hediyelik eşya ürünlerini üretmektedir. Şirket Türkiye genelinde, 61 mağazaya ve 140 satış noktasına sahiptir (www.desa.com.tr 10.03.2008).

Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1973 yılında Sabancı Holding tarafından kord bezi üretmek amacıyla kurulmuştur. 2000 yılına kadar Sabancı Holding'e bağlı olarak faaliyetlerini yürüten Kordsa, aynı yılın Aralık ayında, ABD'de faaliyet gösteren E.I. DuPont de Nemours & Co. Şirketi ile Sabancı Holding A.Ş. arasında endüstriyel iplik ve kord bezi üretmek üzere kurulan Dusa International LLC şirketinin bir parçası olmuştur. 2005 yılının Mayıs ayında, Sabancı Holding'in DuPont'un sahip olduğu hisseleri satın alması ile birlikte Temmuz 2005'ten geçerli olmak üzere şirketin adı Kordsa International LLC olarak değiştirilerek, faaliyetlerini ABD merkezli olarak sürdürmeye devam etmiştir. Aynı yıl şirket Sabancı Holding'e bağlı olan Sakosa Polyester İplik ve Kord Bezi Sanayi A.Ş. ile birleşerek polyester iplik ve kord bezi ürünlerini de bünyesine katmıştır. 2006 yılının Temmuz ayında, Kordsa International LLC şirketinin merkezi İstanbul'a taşınmış ve Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş. olarak faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Şirketin sermayesinin %8'i halka açık olmakla birlikte, %91'lik gibi çoğunluk hisseye Sabancı Holding sahiptir (www.kordsa.com.tr 10.03.2008).

Lüks Kadife Ticaret ve Sanayi A.Ş. 1972 yılında kurulmuştur. 1978 yılında da ilk üretimine başlamıştır. Şirketin şu anda hisselerinin %62'si Birlik Mensucat Ticaret ve Sanayi İşletmeleri A.Ş.'ye aittir. Firmanın kuruluş amacı, yurdumuzda yetişen pamuğu işleyerek kadife üretimini gerçekleştirmek ve bunu yurt dışına pazarlayarak ülke ekonomisine katkı sağlamaktır. Lüks Kadife üretiminde kullandığı ipliği tamamen yurtiçi üreticilerden temin etmektedir. Lüks Kadife'nin yaklaşık 3,5 milyon olan üretimi başta İngiltere, Fransa, İtalya, Belçika, Almanya olmakla birlikte Avrupa Topluluğu ülkeleri ve A.B.D 'ye de ihracat yapılmaktadır. Lüks Kadife, hisse senetlerini 1991 yılında İMKB'de halka arz eden ilk Kayseri firması olma özelliğine de sahiptir. Ayrıca, Türkiye kadife pazarının yaklaşık %35'ini tek başına elinde bulunduran, alanında lider şirkettir (www.lukskadife.com.tr 10.03.2008).

Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1958 yılında Denizli-Sarayköy'de kurulmuştur. Menderes Tekstil'in ürünleri arasında %100 pamuklu dokuma ve örgü kumaşları, polyester ve pamuk karışımı kumaşlar, perdelik kumaşlar, döşemelik kumaşlar, yaka astarları, yapışkan elbise telaları, nevresimler, çarşaflar, yastık kılıfları, uyku setleri ve masa örtüleri, özellikli teknik ev tekstili ürünleri (Su geçirmez, kir leke tutmaz, permanent antibakteriyel ve hasta altlığı bezleri) ve yüksek dayanımlı plaj şemsiyesi yer almaktadır. Şirketin ödenmiş sermaye tutarı 181.000.000YTL'dir. Sermayenin %51,93'lük kısmı halka arz edilmiştir. %45,68'lik kısmı ise Akça Holding A.Ş.'ye aittir. Şirket hisse senetlerini 2000 yılında halka arz etmiştir (www.menderes.com.tr 10.03.2008).

Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., 1971 yılında kurulmuştur. Söktaş, ipliği boyalı ve düz boyalı gömleklik ile spor giyim kumaşları üreten bir entegre tesis şirkettir. Şirketin faaliyet merkezi Aydın-Söke'dir. Kuruluşundan itibaren halka açık şirket statüsünde olan Söktaş, 1995 yılından bu yana İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmektedir. Şirketin çıkarılmış sermayesi 12.000.000YTL'dir (www.soktas.com.tr 10.03.2008).

Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş., 1934 yılında küçük bir şapka dükkanı şeklinde kurulur. Fiili faaliyet konusu, hazır giyim eşyaları alım satım ve üretimidir. Ödenmiş sermayesi 14.000.000YTL'dir. Sermayesinin %20si halka açıktır, %76'sı ise Vakko Holding A.Ş.'ye aittir. Ürünleri; eşarp, gömlek, kravat, gelinlik,

parfüm, ayakkabı, çanta'dır. 1998 yılında halka açılmıştır (www.vakko.com.tr 10.03.2008).

Yataş Yatak ve Yorgan Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin temelini oluşturan Süntaş A.Ş, 1976 yılında kurulmuş Anadolu'nun ilk sünger fabrikasıdır. 1979 yılında tesis yatırımlarını büyüterek, süngerin yanı sıra süngerli yatak üretimine de başlayan firma; 1981 yılında yaylı yatak, 1987 yılında ev tekstili ürünleri ve 1993 yılında yataklı kanepeler ve koltuk takımları üretimine başlayarak; ürün gamını geliştirmiş ve Yataş markasına olan güveni, zengin hizmet anlayışı ve kalitesiyle pekiştirmiştir. Sektörünün önde gelen üreticilerinden biri olan Yataş, bugün; 5 fabrikası, 1.450 çalışanı ve 800 satış noktasıyla hizmet vermektedir. Kuruluşundan bu yana her geçen gün gelişen teknolojisi ve artan kalitesi ile bir dünya şirketi olma yolunda emin adımlarla ilerleyen Yataş, dış pazarlara açılma serüveninde önemli yollar kat etmiş ve 45'i aşkın ülkeye ihracat yapabilen bir konuma gelmiştir. ABD, İngiltere, Hollanda, Almanya, Macaristan, Bulgaristan, İsviçre, Rusya ve Romanya'ya ihraç edilen Yataş ürünleri, Avrupa ve Amerika'da dünyaca ünlü markaların adı altında satılmaktadır. Şirket 1999 yılında halka açılmıştır (www.yatas.com.tr 10.03.2008).

Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş.1973 yılında kurulmuştur. Yünsa'nın başlıca pazarı Avrupa Birliği ülkeleri, Kuzey Amerika ve Japonya'dır. Erkek ve bayan giyimlik kumaşında kendini kanıtlayan Yünsa, üretimine erkek ve bayan pantolonluk kumaş ve döşemelik kumaş olmak üzere 2 yeni bölüm daha ekleyerek ürün gamını genişletmiştir. Dokunan kumaşların büyük bir bölümü %100 yünlü kumaşlardan oluşmakta, bunların yanı sıra yün ile lycra, polyester ve ipek karışımı fantazi kumaşlar da üretilmektedir. Yünsa üretiminin %70'ini ihraç ederken, %30'unu da iç piyasada konfeksiyoncuya satmaktadır. Çıkarılmış sermaye tutarı 29.160.000 YTL'dir. Yünsa'nın sermayesinin %9,21'i halka açık olup, hisse senetleri İMKB'de 1990 yılından itibaren işlem görmektedir. Sermayenin % 48,3'ü H.Ö.S. Holding A.Ş.'ye aittir. %14,74'lük hisseye ise Sabancı ailesi sahiptir (www.yunsa.com.tr 10.03.2008).

4.3. Uygulamanın Yöntemi

Çalışmanın ikinci bölümünde entelektüel sermayenin ölçümünde kullanılan bazı yöntemler ele alınmıştır. Entelektüel sermayeyi işletme düzeyinde ve unsurlarına ayrılarak ölçen yöntemlerden en çok kullanılanları hakkında kısaca bilgi verilmiştir. Entelektüel sermayeyi işletme düzeyinde ölçen yöntemler uygulamada daha sık kullanılmaktadır. Bunun sebebi ise, kredi kurumlarının, potansiyel yatırımcıların ve işletme ile çalışan tedarikçilerin işletmeyi bir bütün olarak değerlendirmek istemeleridir.

Entelektüel sermayeyi işletme düzeyinde bir bütün olarak ölçen yöntemler arasından matematiksel uygulanabilirliği diğerlerine göre daha fazla olan dört yöntem üzerinde durulmuştur. Bunlar Piyasa Değeri ve Defter Değeri Oranı, Piyasa Değeri ile Defter Değeri Arasındaki Fark, Tobin'in Q Oranı ve Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması yöntemleridir. Çalışmanın uygulama kısmında ise, söz konusu bu yöntemler arasından uygulanabilirliği daha yüksek olan ve işletmelerin entelektüel sermaye değerlerini dış etkenlerden daha çok arındırarak hesapladığı düşünülen "Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi" kullanılmıştır. Bu yöntemin en büyük avantajı, firmaların piyasa değerlerinin hesaplanmasına ihtiyaç duymamasıdır. Özellikle ülkemizde menkul kıymet borsası ile halka açılma pek yaygın olmadığından tüm firmalar için piyasa değerlerinin sağlıklı bir şekilde bulunması mümkün olmamaktadır. Menkul Kıymetler Borsasında oluşan fiyatlar zaten sık sık değişiklik göstermektedir. Piyasa değeri verisi tam olmayınca, bu veri kullanılarak hesaplanan entelektüel sermaye değeri de doğruları yansıtmayacaktır. Ayrıca Tobin'in Q Oranı Yönteminde de, entelektüel sermaye rakamına ulaşmak için varlıkların yerine konma maliyetlerinin hesaplanması gerekmektedir. Ancak bu değerlerin hesaplanma şekli hem firmadan firmaya değişiklik gösterebilir hem de net bir rakam bulmak oldukça güç olabilmektedir. Bu gibi sebeplerden dolayı çalışmada, halka açık olsun veya olmasın tüm işletmelerin sadece mali tablo bilgilerinden yararlanarak entelektüel sermaye rakamlarına ulaşılabilecek "Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi" açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca işletmelerin mali tablo bilgileri standart ve karşılaştırılabilir olduğundan bu yöntemin sonunda ulaşılabilecek entelektüel sermaye değerleri de, firmaların birbirleri ile kıyaslanabilmesine imkân tanıyacak nitelikte olacaktır.

Uygulamada, belirlenen firmaların entelektüel sermaye değerlerine ulaşmak için belirtilen yöntemler arasından “Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi” kullanılacaktır. Bu yöntemin uygulanabilmesi için firmaların mali tablo bilgilerine ihtiyaç duyulacaktır. Çalışmada yer alan firmaların maddi varlıklarına ve vergi öncesi karlarına ilişkin verilerin kaynağı, ilgili firmaların 2005, 2006 ve 2007 yıllarına ait faaliyet raporlarında yer alan bilânço ve gelir tablolarıdır.

Firmaların bilânço ve gelir tablosu bilgileri, gerek firmaların kendi web sitelerinde yer alan 2005, 2006 ve 2007 yıllarına ait finansal raporlarından, gerekse www.imkb.gov.tr sitesinden temin edilmiştir.

4.4. Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemiyle Firmaların Entelektüel Sermaye Değerlerinin Hesaplanması

Seçilen 12 firmaya ait entelektüel sermaye değerlerine 7 aşamalık bir işlemden sonra ulaşılabilir. Sırasıyla bu aşamalar aşağıdaki gibi hesaplanarak tablolar halinde gösterilebilir.

1. aşamada, firmaların 2005–2006 ve 2007 yıllarına ait ortalama vergiden önceki karları hesaplanır. Aşağıda Tablo 4’de firmaların 3 yıla ait vergiden önceki karları ve bu 3 yıl için hesaplanan ortalama vergi öncesi kar rakamları yer almaktadır. Hesaplanan 3 yıllık ortalama vergi öncesi kar rakamlarından tam sayı olmayanlar, kolaylık olması açısından tabloya yuvarlama yapılarak geçirilmiştir.

Tablo 4: İşletmelerin Ortalama Vergiden Önceki Karlarının Hesaplanması (YTL)

Firmalar	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	Ortalama VÖK
Altinyıldız	21.866.283	6.243.277	12.691.866	13.600.475
Bossa	2.075.431	34.061.852	24.730.034	20.289.106
Ceylan Giyim	869.454	832.283	910.629	870.789
Derimod	2.094.816	3.666.853	3.303.101	3.021.590
Desa Deri	6.379.808	3.194.340	8.371.769	5.981.972

Kordsa	68.173.536	77.273.807	45.683.402	63.710.248
Lüks Kadife	1.619.053	855.758	(894.704)	526.702
Menderes Tekstil	4.986.166	14.617.225	11.450.180	10.351.190
Söktaş Tekstil	847.417	1.031.373	14.261.355	5.380.048
Vakko Tekstil	5.323.576	4.051.184	64.419.670	24.598.143
Yataş	2.568.043	3.730.220	3.334.354	3.210.872
Yünsa	8.385.191	15.198.967	4.115.232	9.233.130

Tablo 4’den çıkarılabilecek sonuç, firmaların vergi öncesi karlılıklarının birbirinden farklı olduğudur. Seçtiğimiz firmalar arasından en fazla ortalama karlılığa sahip olan açık farkla Kordsa’dır. Bunu sırasıyla Vakko Tekstil, Bossa, Altınyıldız, Menderes Tekstil, Yünsa, Desa Deri, Söktaş Tekstil, Yataş, Derimod, Ceylan Giyim takip etmektedir. Ortalama karlılığın en düşük olduğu şirket ise, Lüks Kadife’dir. Lüks Kadife firması 2007 yılı sonunda zarar ettiği için ortalama vergiden önceki kar rakamı diğer firmalara göre düşüktür.

2. aşamada, firmaların dönem sonu bilançolarında yer alan 2005–2006 ve 2007 yıllarına ait maddi varlık tutarlarının 3 yıl için ortalaması alınır. Ortalama maddi varlık tutarlarına ilişkin rakamsal veriler Tablo 5’de sunulmaktadır. Hesaplanan 3 yıllık ortalama maddi varlık tutarlarından tam sayı olmayanlar, kolaylık olması açısından tabloya yuvarlama yapılarak geçirilmiştir.

Tablo 5: İşletmelerin Ortalama Maddi Varlık Tutarlarının Hesaplanması (YTL)

Firmalar	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	Ortalama Maddi Varlık
Altınyıldız	99.220.076	81.896.655	89.005.532	90.040.754
Bossa	251.843.873	228.132.779	207.912.130	229.296.261
Ceylan Giyim	4.212.214	4.039.333	3.883.630	4.045.059
Derimod	2.895.753	2.749.825	2.841.571	2.829.050

Desa Deri	7.351.295	8.493.625	8.649.435	8.164.785
Kordsa	565.763.690	697.122.001	595.769.171	619.551.621
Lüks Kadife	9.955.466	12.592.096	11.320.291	11.289.284
Menderes Tekstil	102.148.098	103.290.526	113.384.321	106.274.315
Söktaş Tekstil	98.325.577	103.185.445	117.468.220	106.326.414
Vakko Tekstil	6.712.449	13.707.091	29.689.476	16.703.005
Yataş	40.239.894	42.874.148	46.890.272	43.334.771
Yünsa	44.681.628	47.068.481	63.343.840	51.697.983

Tablodaki verilere göre; uygulama kapsamına aldığımız firmaların maddi varlık tutarlarının birbirinden farklı olduğunu söyleyebiliriz. En fazla maddi varlık tutarına Kordsa 2006 yılının sonunda ulaşmıştır. Ortalama maddi varlık tutarlarına bakıldığında, 3 yıl itibariyle Kordsa en fazla miktara sahip olan firma konumundadır. Bunu sırasıyla Bossa, Söktaş Tekstil, Menderes Tekstil, Altinyıldız, Yünsa, Yataş, Vakko Tekstil, Lüks Kadife, Desa Deri, Ceylan Giyim ve Derimod izlemektedir. Derimod'un ortalama maddi varlık tutarı diğer firmalara göre en düşüktür.

Firmaların ortalama vergiden önceki karlarıyla ortalama maddi varlık tutarları kıyaslandığında, en fazla ortalama karlılığa sahip olan Kordsa'nın, diğer firmalar arasında aynı zamanda en yüksek ortalama maddi varlığa sahip olan firma olduğu söylenebilir. Bu durumdan hareketle, firma karlılığı ile yatırım büyüklüğü arasında doğru orantı olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.

3. aşamada, uygulama kapsamındaki işletmelerin 1.aşamada bulunan ortalama vergiden önceki karları, 2.aşamada hesaplanan ortalama maddi varlık tutarlarına bölünerek maddi varlıklarının karlılığı hesaplanır. Firmaların maddi varlık karlıklarına ilişkin rakamsal veriler Tablo 6'da sunulmaktadır. Küsurlar tam sayıya yuvarlanmıştır.

Tablo 6: İşletmelerin Maddi Varlık Karlılık Oranlarının Hesaplanması

Firmalar	Ortalama Vergiden Önceki Karları	Ortalama Maddi Varlık Tutarları	Maddi Varlık Karlılık Oranları
Altınyıldız	13.600.475	90.040.754	%15,1
Bossa	20.289.106	229.296.261	%8,9
Ceylan Giyim	870.789	4.045.059	%21,5
Derimod	3.021.590	2.829.050	%106,8
Desa Deri	5.981.972	8.164.785	%73,3
Kordsa	63.710.248	619.551.621	%10,3
Lüks Kadife	526.702	11.289.284	%5
Menderes Tekstil	10.351.190	106.274.315	%9,7
Söktaş Tekstil	5.380.048	106.326.414	%5,1
Vakko Tekstil	24.598.143	16.703.005	%147,3
Yataş	3.210.872	43.334.771	%7,4
Yünsa	9.233.130	51.697.983	%17,9

Tablo 6'ya göre maddi varlık karlılık oranının en yüksek olduğu firma, % 147,3 lük gibi çok büyük bir oranla Vakko Tekstil'dir. Bu firmayı yine %100' ün üzerinde bir karlılık oranıyla Derimod takip etmektedir. Bu firmaları % 73,3 ile Desa Deri izlemektedir. Bu 3 firmanın diğerlerine çok açık bir fark attıklarını söyleyebiliriz. Diğer firmaların maddi varlık karlılık oranları %20 ve bu oranın altında gerçekleşmiştir, ayrıca oranlar birbirine çok yakındır. Desa Deri'yi sırasıyla Ceylan Giyim, Yünsa, Altınyıldız, Kordsa, Menderes Tekstil, Bossa, Yataş ve Söktaş Tekstil izlemektedir. Maddi varlık karlılık oranının en düşük olduğu firma ise, Lüks Kadife olmuştur.

Firmaların maddi varlık karlılık oranlarıyla, Tablo 5’te hesapladığımız ortalama maddi varlık tutarları kıyaslandığında aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Maddi varlık tutarı, diğer firmaların çok üstünde olan Kordsa’nın maddi varlık karlılık oranı %10 civarında bulunmuştur. Yine aynı şekilde maddi varlık karlılık oranının en yüksek olduğu Vakko Tekstil’in maddi varlık tutarı diğer firmalarla kıyaslandığında oldukça azdır. Maddi varlık karlılık oranının en düşük olduğu Lüks Kadife ise, maddi varlık tutarları bakımından firmalar arasında en kötü olanlar arasında değildir. Tüm bu veriler, firmaların maddi varlık karlılık oranlarıyla, maddi varlık tutarları arasında anlamlı bir ilişki kurulamayacağını ortaya koymaktadır.

4. aşamada, söz konusu 3 yıl için sektöre ilişkin ortalama maddi varlık karlılık oranı hesaplanır. Yöntem gereği hesaplamaların devam edebilmesi için seçilen işletmelerin maddi varlık karlılık oranlarının, sektörün ortalamasından yüksek olması gerekmektedir. Aksi takdirde karlılık oranı sektör ortalamasının altında kalan firmaların entelektüel sermaye değerleri hesaplanamaz.

İMKB’ de Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sektöründe faaliyet gösteren 34 adet firma vardır. Bunlar arasından seçilmiş olan 12 firma da sektörde en fazla ortalama vergiden önceki kara sahip olan firmalardır. Tablo 4 ve 5 de yer alan bilgilerden de firma karlılığı ile yatırım büyüklüğü arasında doğru orantı olduğu sonucu çıkarılmıştı. Bu sebeple seçilen bu 12 firmanın ortalama maddi varlık karlılık oranlarının, araştırma kapsamı dışında bırakılan 22 firmanın ortalama maddi varlık karlılık oranlarının üzerinde olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yorumdan yola çıkarak 34 firmanın ortalama maddi varlık karlılık oranlarının hesaplanmasının gerekli olmayacağı kanısındayız. Tahmini olarak sektörün ortalama maddi varlık karlılık oranını %5 olarak alınabilir. Böylece seçilen 12 firma için entelektüel sermaye değeri hesaplamasında bir engel oluşmamış olacaktır. Çünkü bu 12 firma da karlılık bakımından sektör ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Lüks Kadife firması tam sınırdaki olduğu için yönteme dahil edilecektir.

Tablo 7: Sektörün Tahmini Ortalama Maddi Varlık Karlılık Oranı

Sektör	Ortalama Maddi Varlık Karlılık Oranı
Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri	%5

5. aşamada, sektörün maddi varlık karlılık oranıyla işletmelerin ortalama maddi varlık tutarları çarpılır. Elde edilen değer, sektördeki ortalama bir işletmenin bu büyüklükteki maddi duran varlıklarından elde edeceği miktarları göstermektedir. Bu değer işletmelerin ilk adımda ortaya çıkan vergi öncesi karlarından çıkartılarak işletmelerin ortalama bir işletmeden ne kadar fazla kar ettiklerini gösteren değer bulunur. Bu değer ek kazanç ya da getiri fazlası olarak adlandırılır. Seçilen 12 firmanın elde ettikleri brüt ek kazançlara ilişkin hesaplamalar Tablo 8’de yer almaktadır. Küsuratlar bir üst rakama yuvarlanmıştır.

Tablo 8: Uygulama Kapsamındaki Firmaların Brüt Ek Kazanç Tutarlarının Hesaplanması

Firmalar	Ortalama Maddi Varlık Tutarları (1)	Sektörde Ortalama Maddi Varlık Karlılığı (2)	Normal Kazanç (1x2) (3)	Ortalama Vergiden Önceki Karları (4)	Brüt Ek Kazanç Tutarları (4-3) (5)
Altınyıldız	90.040.754	%5	4.502.038	13.600.475	9.098.437
Bossa	229.296.261	%5	11.464.813	20.289.106	8.824.293
Ceylan Giyim	4.045.059	%5	202.253	870.789	668.536
Derimod	2.829.050	%5	141.453	3.021.590	2.880.138
Desa Deri	8.164.785	%5	408.239	5.981.972	5.573.733
Kordsa	619.551.621	%5	30.977.581	63.710.248	32.732.667

Lüks Kadife	11.289.284	%5	564.464	526.702	(37.762)
Menderes Tekstil	106.274.315	%5	5.313.716	10.351.190	5.037.474
Söktaş Tekstil	106.326.414	%5	5.316.321	5.380.048	63.727
Vakko Tekstil	16.703.005	%5	835.150	24.598.143	23.762.993
Yataş	43.334.771	%5	2.166.739	3.210.872	1.044.133
Yünsa	51.697.983	%5	2.584.899	9.233.130	6.648.231

Tablo 8'e göre, firmaların ortalama maddi varlık tutarları ile sektörün ortalama maddi varlık karlılık oranının çarpımından elde edilen miktar normal kazanç olarak adlandırılmıştır. Firmaların brüt ek kazanç tutarları ise, firmaların Tablo 4'te hesaplanan ortalama vergiden önceki karlarından normal kazançlarının çıkarılması sonucu bulunmuştur. Buna göre, 12 firma arasından en fazla brüt ek kazançta sahip olan firma Kordsa'dır. Bu firmayı sırasıyla Vakko Tekstil, Altınyıldız, Bossa, Yünsa, Desa Deri, Menderes Tekstil, Derimod, Yataş, Ceylan Giyim, izlemektedir. En düşük brüt ek kazançta sahip olan firma ise, Söktaş Tekstil'dir. Lüks Kadife firmasının normal kazancı, ortalama vergiden önceki karının üzerinde çıktığı için firma, ek kazanç elde edememiştir. Bu durum da gösteriyor ki Lüks Kadife'nin tam sınırdan yönteme dahil edilmiş olması firmanın ek kazanç sağlayacağı anlamına gelemmez. Bu sebeple yöntem gereği bu firmanın entelektüel sermayesini hesaplanamaz. Lüks Kadife bu aşamada yöntem dışı bırakılmıştır.

Seçilen 11 firmanın ortalama maddi varlık karlılık oranları sektör ortalamasının üzerinde olduğu için firmaların hepsi için ek kazanç tutarı hesaplanabilmiştir. Eğer karlılık oranı, sektör ortalamasının altında kalan firma ya da firmalar olsaydı, firmaların entelektüel sermaye değeri hesaplamalarına 4. aşamada son vermek gerekecekti. Lüks Kadife firması tam sınırdan yönteme dahil edilmişti fakat bu aşamada brüt ek kazanç elde edememesi yöntem dışı kalmasına sebep olmuştur.

6. aşamada, 5.aşamada her firmaya ait hesaplanan ek kazanç tutar rakamları brüt halde olduğundan bu aşamada, brüt kazanç üzerinden vergi hesaplanarak net ek kazanç değeri bulunur. Uygulama kapsamındaki 11 firma tüzel kişilikleri nedeniyle kurumlar vergisine tabidirler. Kurumlar ve gelir vergisi mevzuatında yer alan istisna ve muafiyetler nedeniyle, her kurumun vergi yükü firmaya özgüdür. Bu nedenle uygulama kapsamındaki her bir firmaya ait vergi oranı belirlemek mümkün olmamıştır. Bu zorunluluk sebebiyle 11 firma için aynı olan %40 vergi oranı alınmıştır.

Tablo 9 da, öncelikle firmaların bulunmuş olan brüt ek kazanç tutarları üzerinden %40 vergi kesintisi yapılarak ek kazancın vergisi bulunacak daha sonra ise, brüt ek kazanç tutarından bu kazancın vergisi çıkartılarak net ek kazanç değerleri hesaplanacaktır. Küsuratlar bir üst rakama yuvarlanmıştır.

Tablo 9: Uygulama Kapsamındaki Firmaların Net Ek Kazanç Tutarlarının Hesaplanması

Firmalar	Brüt Ek Kazanç Tutarları	Vergi Oranı	Ek Kazancın Vergi Tutarı	Net Ek Kazanç Tutarları
	(1)	(2)	(1x2)	(1-3)
			(3)	(4)
Altınyıldız	9.098.437	%40	3.639.375	5.459.062
Bossa	8.824.293	%40	3.529.717	5.294.576
Ceylan Giyim	668.536	%40	267.414	401.122
Derimod	2.880.138	%40	1.152.055	1.728.083
Desa Deri	5.573.733	%40	2.229.493	3.344.240
Kordsa	32.732.667	%40	13.093.067	19.639.600
Menderes Tekstil	5.037.474	%40	2.014.990	3.022.484
Söktaş Tekstil	63.727	%40	25.491	38.236
Vakko Tekstil	23.762.993	%40	9.505.197	14.257.796

Yataş	1.044.133	%40	417.653	626.480
Yünsa	6.648.231	%40	2.659.292	3.988.939

Seçtiğimiz her firmadan aynı oranda vergi kesintisi yapıldığı için, en yüksek brüt ek kazançta sahip olan Kordsa firması yine aynı şekilde en yüksek net ek kazançta sahip olan firma durumundadır. Bu firmayı sırasıyla Vakko Tekstil, Altınyıldız, Bossa, Yünsa, Desa Deri, Menderes Tekstil, Derimod, Yataş, Ceylan Giyim izlemektedir. En düşük net ek kazançta sahip olan firma ise, Söktaş Tekstil'dir. En fazla vergi kesintisi yapılan firma en fazla brüt ek kazançta sahip olan Kordsa firmasıdır. Söktaş Tekstil ise, en az vergi kesintisi yapılan firmadır.

7. aşamada, bir önceki aşamada her bir firma için hesaplanan net ek kazanç tutarları, işletmelerin ağırlıklı ortalama sermaye maliyetine bölünerek entelektüel sermaye tutarları hesaplanır.

Vergi yükü gibi ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti de firmalara özgü sermaye yapısı, kar dağıtım politikası, faiz oranı gibi koşullar tarafından belirlenmektedir. Her bir firmaya ait ağırlıklı ortalama sermaye maliyetinin hesaplanması da veri temin edilmesi ve zaman unsuru bakımından tez konusuna kapsamına dahil edilemeyeceği için mümkün olmamaktadır. Bu sebeple uygulamada tüm firmalara ilişkin ağırlıklı ortalama sermaye maliyeti %20 olarak kabul edilmiştir.

Tablo 10: Uygulama Kapsamındaki Firmaların Entelektüel Sermaye Tutarlarının Hesaplanması

Firmalar	Net Ek Kazanç Tutarları (1)	AOSM (2)	E.S. Tutarları (1/2) (3)
Altınyıldız	5.459.062	%20	27.295.310
Bossa	5.294.576	%20	26.472.880
Ceylan Giyim	401.122	%20	2.005.610

Derimod	1.728.083	%20	8.640.415
Desa Deri	3.344.240	%20	16.721.200
Kordsa	19.639.600	%20	98.198.000
Menderes Tekstil	3.022.484	%20	15.112.420
Söktaş Tekstil	38.236	%20	191.180
Vakko Tekstil	14.257.796	%20	71.288.980
Yataş	626.480	%20	3.132.400
Yünsa	3.988.939	%20	19.944.695

Tablo 10'a göre tutar olarak entelektüel sermayenin en yüksek olduğu firma Kordsa'dır. İkinci sırada Vakko Tekstil, üçüncü sırada ise, Altınyıldız firmaları gelmektedir. Bunları sırasıyla Bossa, Yünsa, Desa Deri, Menderes Tekstil, Derimod, Yataş ve Ceylan Giyim takip etmektedir. En düşük entelektüel sermayeye ise, Söktaş Tekstil sahiptir.

4.5. Hesaplanan Entelektüel Sermaye Değerlerinin Muhasebeleştirilmesi

Firmaların 7 aşamalık işlemlerden sonra hesaplanan entelektüel sermaye değerleri daha önceki bölümlerde açıklandığı şekliyle **31.12.2007** tarihi itibarıyla aşağıdaki gibi muhasebeleştirilmektedir.

- Altınyıldız firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

/	
265 Entelektüel Varlıklar Hesabı	27.295.310
265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları	
502 Entelektüel Sermaye Hesabı	27.295.310
502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları	
/	

- Bossa firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **26.472.880**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **26.472.880**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Ceylan Giyim firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **2.005.610**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **2.005.610**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Derimod firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **8.640.415**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **8.640.415**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Desa Deri firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **16.721.200**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **16.721.200**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Kordsa firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **98.198.000**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **98.198.000**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Menderes Tekstil firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **15.112.420**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **15.112.420**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Söktaş Tekstil firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **191.180**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **191.180**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Vakko Tekstil firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **71.288.980**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **71.288.980**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Yataş firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı **3.132.400**

265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları

502 Entelektüel Sermaye Hesabı **3.132.400**

502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları

- Yünsa firmasının entelektüel sermaye değerinin yevmiye kaydı;

265 Entelektüel Varlıklar Hesabı	19.944.695
265.01 Entelektüel Sermaye Varlıkları	
502 Entelektüel Sermaye Hesabı	19.944.695
502.01 Entelektüel Sermaye Kaynakları	

4.6. Hesaplanan Entelektüel Sermaye Değerlerinin Finansal Tablolarda Gösterilmesi

Daha önceki bölümlerde de bahsedildiği gibi firmalara önemli ölçüde rekabet avantajı sağlayan entelektüel sermaye değerlerinin hesaplanarak, finansal tablo kullanıcılarına doğru bilgiler yansıtılabilmek adına bilanço ve gelir tablolarına aktarılması gerekmektedir.

4.6.1. Entelektüel Sermaye Değerlerinin Bilânçoda Gösterilmesi

Uygulama kapsamına aldığımız 11 firmaya ilişkin hesaplanan entelektüel sermaye değerleri, temel finansal tablolardan biri olan bilançoda aşağıdaki gibi gösterilebilmektedir.

**Altınyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fabrikaları A.Ş. 31.12.2007 Tarihli
Bilançosu**

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	220.164.974
II. DURAN VARLIKLAR	155.815.759
A. Ticari Alacaklar	137.842
B. Finansal Varlıklar	22.999.983
C. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	15.845.236
D. Maddi Varlıklar	89.005.532
E. Maddi Olmayan Varlıklar (531.856)	27.827.166
6- Entelektüel Varlıklar	27.295.310
AKTİF TOPLAMI	375.980.733
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	145.881.884
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	47.097.521
V. ÖZKAYNAKLAR (155.706.018)	183.001.328
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	27.295.310
PASİF TOPLAMI	375.980.733

Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF		
I. DÖNEN VARLIKLAR		184.509.116
II. DURAN VARLIKLAR		236.045.234
A. Ticari Alacaklar	2.225	
B. Finansal Varlıklar	524.065	
C. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	
D. Maddi Varlıklar	207.912.130	
E. Maddi Olmayan Varlıklar (1.133.934)	27.606.814	
6- Entelektüel Varlıklar	26.472.880	
AKTİF TOPLAMI		420.554.350
PASİF		
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		75.344.054
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		18.919.206
V. ÖZKAYNAKLAR (299.818.210)		326.291.090
A. Ödenmiş Sermaye		
1- Sermaye		
2- Ödenmemiş Sermaye(-)		
3- Entelektüel Sermaye	26.472.880	
PASİF TOPLAMI		420.554.350

Ceylan Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF		
I. DÖNEN VARLIKLAR		19.365.400
II. DURAN VARLIKLAR		8.301.508
A. Ticari Alacaklar	137.883	
B. Finansal Varlıklar	0	
C. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	221.391	
D. Maddi Varlıklar	3.883.630	
E. Maddi Olmayan Varlıklar (2.052.994)	4.058.604	
6- Entelektüel Varlıklar	2.005.610	
AKTİF TOPLAMI		27.666.908
PASİF		
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		13.834.274
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		3.531.139
V. ÖZKAYNAKLAR (8.295.885)		10.301.495
A. Ödenmiş Sermaye		
1- Sermaye		
2- Ödenmemiş Sermaye(-)		
3- Entelektüel Sermaye	2.005.610	
PASİF TOPLAMI		27.666.908

**Derimod Konfeksiyon Ayakkabı Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli
Bilançosu**

AKTİF		
I. DÖNEN VARLIKLAR		28.177.915
II. DURAN VARLIKLAR		12.712.436
A. Ticari Alacaklar	12.639	
B. Finansal Varlıklar	76.657	
C. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0	
D. Maddi Varlıklar	2.841.571	
E. Maddi Olmayan Varlıklar (854.738)	9.495.153	
6- Entelektüel Varlıklar	8.640.415	
F. Ertelenen Vergi Varlıkları	265.345	
G. Diğer Cari Olmayan Varlıklar	21.071	
AKTİF TOPLAMI		40.890.351
PASİF		
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		19.550.169
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		308.949
V. ÖZKAYNAKLAR (12.390.818)		21.031.233
A. Ödenmiş Sermaye		
1- Sermaye		
2- Ödenmemiş Sermaye(-)		
3- Entelektüel Sermaye	8.640.415	
PASİF TOPLAMI		40.890.351

Desa Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	78.061.705
II. DURAN VARLIKLAR	32.681.620
A. Ticari Alacaklar	175.723
B. Finansal Varlıklar	1.144.541
C. Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller	0
D. Maddi Varlıklar	8.649.435
E. Maddi Olmayan Varlıklar (5.990.721)	22.711.921
6- Entelektüel Varlıklar	16.721.200
AKTİF TOPLAMI	110.743.325
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	26.596.862
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	1.814.421
V. ÖZKAYNAKLAR (65.610.842)	82.332.042
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	16.721.200
PASİF TOPLAMI	110.743.325

Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007
Tarihli Bilançosu

AKTİF		
I. DÖNEN VARLIKLAR		441.655.489
II. DURAN VARLIKLAR		770.613.350
A. Diğer Alacaklar	10.304.908	
B. Finansal Varlıklar	6.418.064	
C. Şerefiye	45.595.167	
D. Maddi Varlıklar	595.769.171	
E. Maddi Olmayan Varlıklar (5.903.857)	104.101.857	
6- Entelektüel Varlıklar	98.198.000	
F. Ertelenen Vergi Varlıkları	7.740.350	
G. Diğer Cari Olmayan Varlıklar	683.833	
AKTİF TOPLAMI		1.212.268.839
PASİF		
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		232.469.468
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR		223.154.715
V. ÖZKAYNAKLAR (658.446.656)		756.644.656
A. Ödenmiş Sermaye		
1- Sermaye		
2- Ödenmemiş Sermaye(-)		
3- Entelektüel Sermaye	98.198.000	
PASİF TOPLAMI		1.212.268.839

Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	242.675.726
II. DURAN VARLIKLAR	130.255.854
A. Ticari Alacaklar	0
B. Finansal Varlıklar	623.944
C. Maddi Varlıklar	113.384.321
D. Maddi Olmayan Varlıklar (212.211)	15.324.631
6- Entelektüel Varlıklar	15.112.420
E. Ertelenen Vergi Varlıkları	919.758
F. Diğer Cari Olmayan Varlıklar	3.200
AKTİF TOPLAMI	372.931.580
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	125.901.604
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	18.059.270
V. ÖZKAYNAKLAR (213.858.286)	228.970.706
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	15.112.420
PASİF TOPLAMI	372.931.580

Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	69.032.314
II. DURAN VARLIKLAR	117.993.703
A. Ticari Alacaklar	0
B. Finansal Varlıklar	25.098
C. Maddi Varlıklar	117.468.220
D. Maddi Olmayan Varlıklar (283.784)	474.964
6- Entelektüel Varlıklar	191.180
E. Diğer Cari Olmayan Varlıklar	25.421
AKTİF TOPLAMI	187.026.017
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	23.408.446
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	57.103.636
V. ÖZKAYNAKLAR (106.322.755)	106.513.935
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	191.180
PASİF TOPLAMI	187.026.017

**Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş. 31.12.2007 Tarihli
Bilançosu**

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	146.168.246
II. DURAN VARLIKLAR	115.265.732
A. Ticari Alacaklar	375
B. Finansal Varlıklar	933.502
C. Şerefiye	2.700.000
D. Maddi Varlıklar	29.689.476
E. Maddi Olmayan Varlıklar (9.468.635)	80.757.615
6- Entelektüel Varlıklar	71.288.980
F. Ertelenen Vergi Varlıkları	1.184.764
AKTİF TOPLAMI	261.433.978
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	48.512.789
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	12.293.483
V. ÖZKAYNAKLAR (129.338.726)	200.627.706
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	71.288.980
PASİF TOPLAMI	261.433.978

Yataş Yatak ve Yorgan Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	88.633.767
II. DURAN VARLIKLAR	53.773.924
A. Ticari Alacaklar	2.292.906
B. Finansal Varlıklar	285.904
C. Maddi Varlıklar	46.890.272
D. Maddi Olmayan Varlıklar (712.495)	3.844.895
6- Entelektüel Varlıklar	3.132.400
E. Diğer Cari Olmayan Varlıklar	459.947
AKTİF TOPLAMI	142.407.691
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	72.180.703
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	12.286.786
V. ÖZKAYNAKLAR (54.807.802)	57.940.202
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	3.132.400
PASİF TOPLAMI	142.407.691

Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Bilançosu

AKTİF	
I. DÖNEN VARLIKLAR	109.171.516
II. DURAN VARLIKLAR	86.721.096
A. Ticari Alacaklar	0
B. Finansal Varlıklar	791.035
C. Maddi Varlıklar	63.343.840
D. Maddi Olmayan Varlıklar (456.624)	20.401.319
6- Entelektüel Varlıklar	19.944.695
E. Ertelenen Vergi Varlıkları	1.727.437
F. Diğer Cari Olmayan Varlıklar	457.465
AKTİF TOPLAMI	195.892.612
PASİF	
III. KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	94.062.795
IV. UZUN VADELİ YABANCI KAYNAKLAR	4.395.142
V. ÖZKAYNAKLAR (77.489.980)	97.434.675
A. Ödenmiş Sermaye	
1- Sermaye	
2- Ödenmemiş Sermaye(-)	
3- Entelektüel Sermaye	19.944.695
PASİF TOPLAMI	195.892.612

Seçilen firmaların bilançoları, entelektüel sermaye değerlerini de dikkate alınarak yukarıdaki gibi hazırlanabilir. Ayrıca bu bilançoların dipnotlarında entelektüel sermaye değerlerini hesaplariken hangi yöntemin kullanıldığını da belirtmenin daha açıklayıcı olacağı söylenebilir. Bilanço dipnotlarında bu bilgiye şu şekilde yer verilebilir:

DİPNOT 1: Entelektüel varlıkların ve entelektüel sermayenin hesaplanmasında

“ Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi” kullanılmıştır.

4.6.2. Entelektüel Sermaye Değerlerinin Gelir Tablosunda Gösterilmesi

İşletmelerin dönem sonunda elde ettikleri net karlarının tamamı maddi varlıklardan sağlanmaz. Bu kar rakamı içinde maddi olmayan varlıkların yani entelektüel varlıkların da bir payı vardır. Aşağıda hazırlanan gelir tablolarına entelektüel varlıkların payı tutar olarak aktarılmıştır. Yüzde olarak açıklamalarına ise tabloların altında yer verilmiştir.

Seçtiğimiz 11 firmanın 31.12.2007 tarihli gelir tablolarında net kar rakamları ve bu karların içinde maddi ve maddi olmayan varlıkların payı aşağıdaki gibi gösterilebilir:

Altinyıldız Mensucat ve Konfeksiyon Fabrikaları A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	233.628.736
B. Satışların Maliyeti (-)	(154.195.259)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	79.433.477
C. Faaliyet Giderleri (-)	(71.507.037)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	7.926.440
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	60.914.717
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(23.079.870)
F. Finansman Giderleri (-)	(33.069.421)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	12.691.866
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	12.691.866
H. Vergiler (-)	(1.642.938)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	11.048.928
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	5.589.866
J. Entelektüel Varlıkların Payı	5.459.062

Altinyıldız firmasının 2007 yılı sonunda vergi kesintisinden sonra kalan net dönem karı 11.048.928 YTL'dir. İşletmenin net dönem karının içinde entelektüel varlıkları sayesinde elde etmiş olduğu karı yani vergi sonrası net ek kazanç tutarı Tablo 9'dan alınarak gelir tablosuna aktarılmıştır. Dönem karının kalan kısmı ise, maddi varlıklardan elde edilmiştir. Yüzde olarak ifade edilecek olursa, Altinyıldız firması 2007 yılı sonunda elde etmiş olduğu net dönem karının yaklaşık %51'lik kısmını

maddi varlıklarından, geriye kalan %49'luk kısmını da entelektüel varlıklarından sağlamıştır.

Bossa Ticaret ve Sanayi İşletmeleri A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	328.775.284
B. Satışların Maliyeti (-)	(255.504.125)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	73.271.159
C. Faaliyet Giderleri (-)	(58.509.082)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	14.762.077
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	17.101.914
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(12.293.296)
F. Finansman Giderleri (-)	5.159.339
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	24.730.034
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	24.730.034
H. Vergiler (-)	(3.803.238)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	20.926.796
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	15.632.220
J. Entelektüel Varlıkların Payı	5.294.576

Bossa firmasının 2007 yılı sonunda ulaştığı 20.926.796 YTL'lik dönem net karının %75'lik kısmı maddi varlıklarından sağlanmıştır. Geriye kalan %25'lik kısmına ise entelektüel varlıkları sayesinde ulaşmıştır. Bossa Kordsa firmasından sonra en fazla

ortalama maddi varlık tutarına sahip olan firmaydı. Bu sebeple karının büyük bir kısmını sahip olduğu bu maddi varlıklarından sağlamıştır.

Ceylan Giyim Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	58.714.359
B. Satışların Maliyeti (-)	(51.820.177)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	6.894.182
C. Faaliyet Giderleri (-)	(6.452.205)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	441.977
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	693.184
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(328.110)
F. Finansman Giderleri (-)	103.578
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	910.629
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	910.629
H. Vergiler (-)	(249.425)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	661.204
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	260.082
J. Entelektüel Varlıkların Payı	401.122

Ceylan Giyim firmasının 2007 yılı sonu itibariyle ulaşılmış olduğu net kar rakamı 661.204 YTL olmuştur. Bu miktarın hepsini maddi varlıklarından sağlamadığı açıktır. Bunu aksine dönem net karının %61 gibi oldukça yüksek bir payını entelektüel varlıklarından sağlamıştır. Net karının %39'luk kısmını ise maddi varlıklarından elde etmiştir.

Derimod Konfeksiyon Ayakkabı Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	58.203.882
B. Satışların Maliyeti (-)	(47.417.517)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	10.786.365
C. Faaliyet Giderleri (-)	(6.224.079)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	4.562.286
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	2.854.135
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(3.122.660)
F. Finansman Giderleri (-)	(990.660)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	3.303.101
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	3.303.101
H. Vergiler (-)	(741.819)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	2.561.282
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	833.200
J. Entelektüel Varlıkların Payı	1.728.083

2007 yılı sonu itibariyle Derimod firması 2.561.282 YTL tutarında net kar rakamına ulaşmıştır. Bu karın yarısından fazlası entelektüel varlıklar sayesinde sağlanmıştır. Yapılan hesaplamalar sonucunda karın yaklaşık %67'lik kısmının entelektüel varlıklardan, geriye kalan %33'lük kısmın ise maddi varlıklardan sağlanmış olduğunu söylemek mümkündür. Bu da gösteriyor ki, Derimod firmasında insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesinden oluşan entelektüel varlıkların kar rakamının ortaya çıkmasında büyük katkısı olmuştur.

Desa Deri Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	103.709.403
B. Satışların Maliyeti (-)	(86.472.948)
C. Diğer Gelirler	1.206.532
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	18.442.987
Ç. Faaliyet Giderleri (-)	(27.082.762)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	(8.639.775)
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	25.412.888
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(6.994.462)
F. Finansman Giderleri (-)	(1.406.882)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	8.371.769
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	8.371.769
H. Vergiler (-)	(1.881.449)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	6.490.320
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	3.146.080
J. Entelektüel Varlıkların Payı	3.344.240

Desa Deri firmasının 31.12.2007 tarihli gelir tablosundan tüm sene boyunca yapmış olduğu faaliyetleri sonucunda 6.490.320 YTL kara ulaştığı görülmektedir. Bu karın %49'luk kısmını maddi varlıkları sayesinde, geriye kalan %51'lik kısmını ise entelektüel varlıkları sayesinde elde etmiş olduğu söylenebilir.

**Kordsa Global Endüstriyel İplik ve Kord Bezi Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007
Tarihli Gelir Tablosu**

A. Net Satışlar	1.202.834.448
B. Satışların Maliyeti (-)	(1.070.150.295)
C. Diğer Gelirler	803.215
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	133.487.368
Ç. Faaliyet Giderleri (-)	(98.830.941)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	34.656.427
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	30.787.349
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(7.001.526)
F. Finansman Giderleri (-)	(11.344.662)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	47.097.588
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	(1.414.186)
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	45.683.402
H. Vergiler (-)	(21.971.665)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	23.711.737
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	4.072.137
J. Entelektüel Varlıkların Payı	19.639.600

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi Kordsa işletmesi diğer seçtiğimiz işletmeler arasında 31.12.2007 tarihi itibarıyla en fazla net satış rakamına ulaşan firmadır. Dönem sonunda 23.711.737 YTL gibi oldukça yüksek bir kar rakamına ulaşmıştır. Yapılan entelektüel sermaye değeri hesaplamaları sonucunda da Kordsa en yüksek entelektüel sermayeye sahip olan firma seçilmiştir. Net karının içinde de görülüyor ki

entelektüel varlıklarının payı çok yüksektir. Kordsa, dönem net karının %83'ünü entelektüel varlıklarından, %17'lik kısmını ise maddi varlıklarından sağlamıştır.

Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	188.292.104
B. Satışların Maliyeti (-)	(164.789.790)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	23.502.314
C. Faaliyet Giderleri (-)	(7.567.772)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	15.934.542
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	28.163.287
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(26.997.608)
F. Finansman Giderleri (-)	(5.696.386)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	11.403.835
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	46.345
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	11.450.180
H. Vergiler (-)	(1.313.013)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	10.137.167
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	7.114.683
J. Entelektüel Varlıkların Payı	3.022.484

Menderes Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu'na göre firmanın elde etmiş olduğu net dönem karı 10.137.167 YTL'dir. Bu miktarın %70'i maddi varlıklardan geriye kalan %30'luk kısmı ise entelektüel varlıklardan sağlanmıştır. Görüldüğü gibi bu karın büyük bir kısmı maddi varlıklardan

sağlanmıştır. Menderes Tekstil biraz da entelektüel varlıklarını güçlendirecek yönde yatırımlar yaparsa daha yüksek kar rakamlarına ulaşabilecektir.

Söktaş Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	114.386.335
B. Satışların Maliyeti (-)	(78.381.484)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	36.004.851
C. Faaliyet Giderleri (-)	(20.148.779)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	15.856.072
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	706.970
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(571.843)
F. Finansman Giderleri (-)	(1.729.844)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	14.261.355
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	14.261.355
H. Vergiler (-)	(3.645.794)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	10.615.561
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	10.577.325
J. Entelektüel Varlıkların Payı	38.236

Söktaş Tekstil firması 2007 yılı sonu itibariyle 10.615.561 YTL tutarında net kar rakamı elde etmiştir. Karının oldukça yüksek miktarını maddi varlıklarından sağlamıştır. Net karı içinde maddi varlıklarının payı %99'dur. Geriye kalan çok önemsiz sayılabilecek %1'lik kadar bir miktarı da entelektüel varlıklarından elde etmiştir. Seçilen 11 firma arasında net kar rakamı içinde entelektüel sermayesinin payı

en az olan firma Söktaş Tekstil'dir. Entelektüel sermaye firmalara rekabet avantajı sağlayan çok güçlü bir faktör olduğu için Söktaş Tekstil'in bu yapısını güçlendirici yatırımlar yapmasının yararına olacağı kanısındayız.

Vakko Tekstil ve Hazır Giyim Sanayi İşletmeleri A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	174.475.708
B. Satışların Maliyeti (-)	(101.869.167)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	72.606.541
C. Faaliyet Giderleri (-)	(70.888.079)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	1.718.462
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	84.202.467
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(15.428.253)
F. Finansman Giderleri (-)	(6.073.006)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	64.419.670
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	64.419.670
H. Vergiler (-)	(1.576.082)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	62.843.588
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	48.585.792
J. Entelektüel Varlıkların Payı	14.257.796

Vakko Tekstil firması 2007 yılının sonunda seçilen 11 firma arasından en yüksek dönem net karını elde eden firmadır. 62.843.588 YTL'lik net karının %77'lik kısmını

sahip olduğu maddi varlıklarından sağlamıştır. Geriye kalan %23'lük gibi bir pay ise entelektüel varlıklarından elde edilmiştir.

Yataş Yatak ve Yorgan Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	153.034.333
B. Satışların Maliyeti (-)	(121.333.100)
C. Diğer Gelirler	1.350.042
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	33.051.275
Ç. Faaliyet Giderleri (-)	(24.734.724)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	8.316.551
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	6.653.192
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(3.277.221)
F. Finansman Giderleri (-)	(8.358.167)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	3.334.354
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	0
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	3.334.354
H. Vergiler	130.065
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	3.464.419
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	2.837.939
J. Entelektüel Varlıkların Payı	626.480

Yataş firması da net kar rakamı içinde entelektüel varlıklarının payı en düşük olan firmalar arasında yer almaktadır. 2007 yılı sonunda sahip olduğu dönem net karının %18 kadarlık bir kısmını entelektüel varlıklarından sağlamıştır. Geriye kalan %82 gibi oldukça yüksek olan payı ise maddi varlıkları sayesinde elde etmiştir.

Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu

A. Net Satışlar	164.247.222
B. Satışların Maliyeti (-)	(123.399.313)
I. BRÜT SATIŞ KARI VEYA ZARARI	40.847.909
C. Faaliyet Giderleri (-)	(30.570.791)
II. FAALİYET KARI VEYA ZARARI	10.277.118
D. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Karlar	1.841.135
E. Diğer Faaliyetlerden Olağan Gider ve Zararlar (-)	(2.257.997)
F. Finansman Giderleri (-)	(7.049.996)
III. OLAĞAN KAR VEYA ZARAR	2.810.260
G. Net Parasal Pozisyon Kar veya Zararı	0
IV. ANA ORTAKLIK DIŞI KAR VEYA ZARAR	1.304.972
V. VERGİ ÖNCESİ KAR VEYA ZARAR	4.115.232
H. Vergiler (-)	(102.114)
VI. DÖNEM NET KARI VEYA ZARARI	4.013.118
I. Entelektüel Varlıklar Dışındakilerin Payı	24.179
J. Entelektüel Varlıkların Payı	3.988.939

Yünsa Yünlü Sanayi ve Ticaret A.Ş. 31.12.2007 Tarihli Gelir Tablosu verilerine göre firmanın ulaşılmış olduğu net kar rakamı 4.013.118 YTL'dir. Bu karın hemen hemen tamamına yakını entelektüel varlıklarından elde etmiştir. Bu pay %99'dur. Net kar rakamının %1'lik gibi çok düşük bir miktarını ise firma, sahip olduğu maddi varlıklarından sağlamıştır.

4.7. Bulgular ve Değerlendirme

Daha önceki kısımlarda entelektüel sermayenin tanımı yapılırken, işletmelerin defter değerleri ile piyasa değerleri arasındaki olumlu fark olduğu belirtilmişti. Çalışmanın uygulama kısmında seçilen 12 firma arasından 11 tanesinin entelektüel sermaye tutarı hesaplanarak, bulunan değerler işletmelerin temel mali tablolarında yani bilânço ve gelir tablolarında açık bir şekilde sunulmuştu. Çalışmanın bu kısmında ise, hesaplanan entelektüel sermaye değerleri ile işletmelerin defter değerleri arasındaki fark analiz edilerek bulunan entelektüel sermaye değerleri daha anlamlı hale getirilmeye çalışılacaktır.

Firmaların defter değerleri, net aktif toplamlarından tüm uzun ve kısa vadeli borç toplamları çıkarıldıktan sonra kalan olumlu farktır. Entelektüel sermaye değerlerini hesapladığımız 11 firmanın defter değerlerini bulmak için önce, bu firmaların 3 yıllık ortalama net aktif toplamları ve ortalama borç tutarları hesaplanmalıdır. Firmaların ortalama net aktif tutarları, ortalama borç tutarları ve defter değerleri hesaplandıktan sonra entelektüel sermaye tutarları ile aralarında oransal ilişki kurulmaya çalışılacaktır. Bu hesaplamanın sonunda ise, uygulama kapsamındaki 11 firmanın entelektüel sermaye tutarlarının, defter değerlerinin ve net aktif tutarlarının ne kadarlık bir kısmını oluşturduğu ortaya koyulacaktır.

Aşağıdaki Tablo 11’de firmaların 3 yıla ait net aktif toplamları ve ortalama net aktif tutarları yer almaktadır. Küsuratlar bir üst rakama yuvarlanmıştır.

Tablo 11: Firmaların Ortalama Net Aktif Tutarları

Firmalar	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	Ortalama Net Aktif Tutarları
Altınyıldız	325.140.306	399.436.371	348.685.423	357.754.033
Bossa	355.567.381	390.459.532	394.081.470	380.036.128
Ceylan Giyim	23.155.635	23.462.933	25.661.298	24.093.289
Derimod	15.738.994	23.239.075	32.249.936	23.742.668
Desa Deri	86.512.984	93.482.459	94.022.125	91.339.189
Kordsa	1.047.012.631	1.344.110.626	1.114.070.839	1.168.398.032
Menderes Tekstil	268.381.145	307.932.329	362.164.747	312.826.074
Söktaş Tekstil	142.571.017	155.589.087	186.834.837	161.664.980
Vakko Tekstil	77.471.895	84.840.706	190.144.998	117.485.866
Yataş	134.498.620	135.837.853	139.275.291	136.537.255
Yülsa	128.038.396	145.409.175	175.947.917	149.798.496

Tablo 11’de işletmelerin ortalama net aktif tutarları 3 yıl için hesaplanmış ve en yüksek aktif tutarına Kordsa firmasının sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Aşağıdaki Tablo 12’de firmaların 3 yıllık borç tutarları ve bunların ortalaması yer almaktadır. Firmaların 2005, 2006 ve 2007 yıllarına ait borç tutarları, mali tablolarındaki kısa vadeli yükümlülükleri ile uzun vadeli yükümlülüklerinin toplamı alınarak bulunmuştur. Küsurlar bir üst rakama yuvarlanmıştır.

Tablo 12: Firmaların Ortalama Borç Tutarları

Firmalar	31.12.2005	31.12.2006	31.12.2007	Ortalama Borç Tutarları
Altınyıldız	178.556.553	254.779.281	192.979.405	208.771.746
Bossa	89.513.523	97.730.967	94.263.260	93.835.917
Ceylan Giyim	16.153.332	15.929.420	17.365.413	16.482.722
Derimod	8.184.326	12.914.564	19.859.118	13.652.669
Desa Deri	23.305.742	33.820.282	28.411.283	28.512.436
Kordsa	417.954.023	574.917.306	455.624.183	482.831.837
Menderes Tekstil	61.886.515	89.169.603	146.029.555	99.028.558
Söktaş Tekstil	46.619.910	57.701.891	80.512.082	61.611.294
Vakko Tekstil	29.584.584	34.678.369	60.806.272	41.689.742
Yataş	87.484.821	84.494.471	84.449.489	85.476.260
Yünsa	58.331.806	70.132.349	98.457.937	75.640.697

Seçilen 11 firma arasından en fazla borçla finansman yolunu seçen Kordsa'dır. Tablo 11'de de görüldüğü gibi yine en fazla ortalama net aktif tutarına sahip olan firma Kordsa olmuştur.

Tablo 11 ve Tablo 12 de yapılan hesaplamalar sonucunda, firmaların ortalama net aktif tutarlarından ortalama borç tutarları çıkarıldığı zaman defter değeri tutarlarına ulaşılır. Aşağıdaki Tablo 13'te 11 firmanın hesaplanan defter değer rakamları sunulmuştur.

Tablo 13: Firmaların Defter Değerleri

Firmalar	Ortalama Net Aktif Tutarları	Ortalama Borç Tutarları	Defter Değerleri
Altınyıldız	357.754.033	208.771.746	148.982.287
Bossa	380.036.128	93.835.917	286.200.211
Ceylan Giyim	24.093.289	16.482.722	7.610.567
Derimod	23.742.668	13.652.669	10.089.999
Desa Deri	91.339.189	28.512.436	62.826.753
Kordsa	1.168.398.032	482.831.837	685.566.195
Menderes Tekstil	312.826.074	99.028.558	213.797.516
Söktaş Tekstil	161.664.980	61.611.294	100.053.686
Vakko Tekstil	117.485.866	41.689.742	75.796.124
Yataş	136.537.255	85.476.260	51.060.995
Yünsa	149.798.496	75.640.697	74.157.799

Kordsa tüm firmalar arasında hem en yüksek ortalama net aktif tutarına, hem en yüksek ortalama borç tutarına, hem de en yüksek defter değeri tutarına sahip olan firmadır.

Firmaların ortalama defter değerleri ve ortalama net aktif tutarları ile entelektüel sermayeleri arasındaki oransal ilişkiler Tablo 14'teki gibi gösterilebilir:

Tablo 14: Firmaların ES ile Defter Değerleri ve Net Aktif Tutarları Arasındaki İlişki

Firmalar	Entelektüel Sermaye Değerleri	Defter Değerleri	Ortalama Net Aktif Tutarları	E.S./D.D Oranı	E.S. /Net Aktif Tutarı Oranı
Altınyıldız	27.295.310	148.982.287	357.754.033	%18	%8
Bossa	26.472.880	286.200.211	380.036.128	%9	%7
Ceylan Giyim	2.005.610	7.610.567	24.093.289	%26	%8
Derimod	8.640.415	10.089.999	23.742.668	%86	%36
Desa Deri	16.721.200	62.826.753	91.339.189	%27	%18
Kordsa	98.198.000	685.566.195	1.168.398.032	%14	%8
Menderes T.	15.112.420	213.797.516	312.826.074	%7	%5
Söktaş Tekstil	191.180	100.053.686	161.664.980	%0,2	%0,1
Vakko Tekstil	71.288.980	75.796.124	117.485.866	%94	%61
Yataş	3.132.400	51.060.995	136.537.255	%6	%2
Yünsa	19.944.695	74.157.799	149.798.496	%27	%13

Tablo 14'e göre tüm firmalar hakkında aşağıdaki sonuçlara ulaşmak mümkündür:

Altınyıldız firmasının 2005,2006 ve 2007 yıllarına ilişkin hesaplanan 27.295.310YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın defter değerinin %18'ini; net aktif tutarının ise %8'ini oluşturmaktadır.

Bossa firmasının 26.472.880YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın ortalama defter değerinin %9'unu; net aktif tutarının ise %7'sini oluşturmaktadır.

Ceylan Giyim firmasının 2005,2006 ve 2007 yıllarına ilişkin hesaplanan 2.005.610YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın defter değerinin %26'sını; net aktif tutarının ise %8'ini oluşturmaktadır.

Derimod firmasında 8.640.410YTL olan 3 yıla ait entelektüel sermaye tutarı, söz konusu dönem itibariyle firma defter değerinin %86'sını, net aktif tutarının da %36'sını oluşturmaktadır.

Entelektüel sermaye tutarı 16.721.200YTL olan Desa Deri firmasının bu tutarı, defter değerinin %27'sini, net aktif tutarının ise, %18'ini oluşturmaktadır.

Seçilen firmalar arasında en yüksek entelektüel sermaye ve ortalama net aktif tutarına sahip olan Kordsa firmasında 98.198.000YTL olan 3 yıla ait entelektüel sermaye tutarı, söz konusu dönem itibariyle firma defter değerinin %14'ünü, net aktif tutarının da %8'ini oluşturmaktadır.

Menderes Tekstil firmasının 2005,2006 ve 2007 yıllarına ilişkin hesaplanan 15.112.420YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın defter değerinin %7'sini; net aktif tutarının ise %5'ini oluşturmaktadır.

Seçilen firmalar arasında en düşük entelektüel sermaye tutarına sahip olan firma Söktaş Tekstil'dir. Söktaş Tekstil firmasının 191.180YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın ortalama defter değerinin %0,2'sini; net aktif tutarının ise %0,1'lik gibi çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu oranlardan, Söktaş firmasının entelektüel sermayesinin yetersiz olduğu sonucu çıkmaktadır. Firmanın entelektüel varlıklarını artırmaya yönelik yatırımlarda bulunması yararına olacaktır.

Kordsa'dan sonra en yüksek entelektüel sermaye değerine sahip olan Vakko Tekstil firmasının 71.288.980YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın defter değerinin %94 gibi çok önemli bir tutarını oluşturmaktadır. Net aktif tutarının ise %61'lik bir kısmını kapsamaktadır. Bu da demek oluyor ki Vakko firmasına sahip olduğu entelektüel sermaye değeri, ortalama defter değerinin yaklaşık 1 katı kadarlık bir katkı sağlıyor.

Yataş firmasının 2005,2006 ve 2007 yıllarına ilişkin hesaplanan 3.132.400YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın defter değerinin %6'sını; net aktif tutarının ise %2'sini oluşturmaktadır.

Yünsa firmasının 19.944.695YTL tutarındaki entelektüel sermayesi, firmanın ortalama defter değerinin %27'sini; net aktif tutarının ise %13'ünü oluşturmaktadır.

Uygulama kapsamındaki firmalar, entelektüel sermaye/defter değeri oranı bakımından sıralandığında en baş sırayı %94'lük gibi büyük bir oranla Vakko Tekstil alır. Bu firmayı sırasıyla, Derimod, aynı oranla Desa Deri ve Yünsa, Ceylan Giyim, Altınyıldız, Kordsa, Bossa, Menderes Tekstil, Yataş takip eder. En düşük orana sahip olan firma ise, Söktaş Tekstil'dir.

Entelektüel sermaye/ Net aktif tutarı bakımından ise firmalar; Vakko, Derimod, Desa Deri, Yünsa, %8'lik orana sahip, Altınyıldız, Ceylan Giyim ve Kordsa, Bossa, Menderes Tekstil, Yataş, Söktaş Tekstil şeklinde sıralanırlar.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin yaşandığı günümüz bilgi çağında, birçok bilim dalında olduğu gibi muhasebe dalında da pek çok değişimler ortaya çıkmıştır. Bu değişimlere halen kullanılmakta olan geleneksel muhasebe sistemi artık cevap veremez duruma gelmiştir. Muhasebe açısından düşünülürse, geleneksel sistem firmaların maddi varlıklarını ön plana çıkarmakta ve maddi olmayan varlıklarını geri plana atmaktadır. Hâlbuki artık günümüz işletmeleri rakiplerinin yapmış oldukları faaliyetleri taklit etmek yerine, onların düşünemediğini düşünmek, yapamadığını gerçekleştirmek çabası içine girmişlerdir. Değişen piyasa koşullarına göre uzun vadede kazanımlar elde edecekleri, diğer firmalarla aralarında farklılık oluşturacak stratejiler geliştirmek birincil hedefleri arasında yer almaya başlamıştır. Çok sayıda rakibin yer aldığı piyasada rekabet gücü sağlamanın yollarından bir tanesi, işletmelerin sahip oldukları insan kaynaklarını etkili ve verimli bir şekilde kullanabilmeleridir. Bu sebeple işletmeler herkesin sahip olduğu fiziksel varlıkların yanında, her geçen gün önemi daha çok ön plana çıkan maddi olmayan varlıklara yönelik yatırımlar gerçekleştirmeye yönelmişlerdir. Maddi olmayan varlıklar arasında sayılan ve entelektüel sermaye adı verilen bu kavram firmalara önemli ayrıcalıklar sağlamaktadır.

İşletmeler açısından entelektüel sermaye, organizasyon bünyesinde oluşturulması ve yönetilmesi çok zor olan bir sermaye türüdür. Entelektüel sermayenin oluşum aşamasında işletmelerin dikkat etmeleri gereken unsur, işe alacakları personel konusunda doğru seçim yapmaktır. İnsan sermayesinin bilgisi, yeteneği, eğitimi, tecrübesi gibi özellikler entelektüel sermayenin temelini oluşturur. Daha sonraki aşamalarda insan sermayesi yapısal sermayeye dönüştürülerek, çalışanların sahip oldukları bu üstün yetenekler örgüt bünyesine dahil edilmelidir. Kuvvetli bir örgüt yapısı oluşturulduktan sonra sıra, müşterilerin istek ve ihtiyaçlarına yönelik faaliyetlere gelir. Böylece işletme, bu üç unsurun karşılıklı etkileşimiyle entelektüel varlıklara sahip olur.

Bu konuda şu ana kadar yapılan çalışmalar, entelektüel sermayenin tarihi gelişimini, tanımını, hangi unsurlardan oluştuğunu net bir biçimde ortaya koymakta yeterlidir. Entelektüel sermayeyi yönetim ve organizasyon bakış açısıyla inceleyen ve değerlendiren bu tür çalışmalar literatürde mevcuttur. Yapılan çalışmalar entelektüel

sermayenin işletmelere olumlu katkıları olacağından, etkili ve verimli bir şekilde yönetilmesi gerektiğinden bahsetmektedir. Entelektüel sermaye muhasebe bakış açısıyla değerlendirilecek olursa, öncelikle bu değerın ölçülmesi ve rakam olarak ortaya koyulması gerekecektir.

Soyut varlıklardan oluşan entelektüel sermaye unsurlarının ölçülmesi, analiz edilmesi ve finansal tablolara aktarılması hala kullanılmakta olan geleneksel muhasebe sistemi açısından oldukça zordur. Bu konuda muhasebe ve finans alanında önemli eksiklikler bulunmaktadır. Firmaların piyasa değerlerini artıran, pazar paylarını yükselten, rekabet yeteneklerini geliştiren ve karlılıklarını önemli ölçüde artıran entelektüel sermayenin mali değerinin doğru bir biçimde hesaplanabilmesi, işletmelerin gerçek değerlerinin ortaya konulabilmesi açısından çok önemlidir.

İşletmeler finansal durumlarını mali tabloları aracılığıyla belirli aralıklarda kamuoyuna açıklamak durumundadır. Tablo kullanıcılarına şirket hakkında objektif bilgiler sunmak açısından bu çok önemlidir. Ancak günümüzde özellikle hisse senetleri halka açık olan şirketlerin sundukları tablolardaki işletme değerleriyle, bu şirketlerin piyasa değerleri arasında farklılıklar gözlenmektedir. Bilanço ve gelir tablosu gibi temel mali tabloların gerçeği yansıtmakta eksik kaldığı göz ardı edilemeyecek bir sorundur. Bu yetersizliği gidermek amacıyla, işletmelerin defter değerleri ile piyasa değerleri arasında farklılıklar yaratan entelektüel varlıkların, işletmelerin maddi varlıklarına benzer bir şekilde kayıt altına alınması ve düzenlenen finansal tablolarda yer almasının sağlanması gerekmektedir.

Finansal tablolara aktarılması gereken entelektüel sermayenin öncelikle rakam olarak ölçülebilmesi gerekmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar entelektüel sermayenin iki düzeyde ölçülebileceğini göstermektedir. Bunlardan birincisi, entelektüel sermayenin işletme düzeyinde ölçüleceğini, ikincisi de unsurlarına ayrılarak ölçüleceğini ortaya koymaktadır. Entelektüel sermayeyi ölçmekteki amaçlar ise, işletmelerdeki entelektüel sermaye potansiyelini belirlemek, yöneticilerin şirkette değer yaratan unsurları anlamalarını kolaylaştırmak, entelektüel sermayeyi yönetmek, gelecekteki finansal sorunları belirlemek ve maddi olmayan varlıkların değerini tam olarak ortaya koymak şeklinde sıralanmıştır.

Entelektüel sermayenin sağlıklı bir şekilde ölçülmesi gerektiği halde bu konuda önemli yetersizlikler mevcuttur. Entelektüel sermayenin ölçülmesinde ortaya çıkan önemli engeller arasında, bu kavramın somut bir kavram olmaması, işletmelere olan etkisinin net olarak ortaya koyulamaması, geleneksel muhasebe sisteminin entelektüel sermayenin şirketler üzerinde yarattığı olumlu etkiyi bilanço ve gelir tablolarında göstermekte yetersiz kalması, entelektüel sermaye kavramının Türkiye için oldukça yeni olması ve herkes tarafından kabul görmüş standart bir ölçüm tekniğinin olmaması sayılabilir.

Entelektüel sermayenin ölçülmesi ve finansal tablolarda sunulmasına ilişkin bir takım öneriler geliştirebiliriz. Öncelikle mevcut muhasebe sisteminin bu konuda yeterli düzeye getirilmesi gerekmektedir. Maddi olmayan varlıkların ölçümünde kullanılan ve çalışmada da yer verdiğimiz yöntemler uygulanabilir olmalıdır. Entelektüel sermayeyi işletme düzeyinde ölçen yöntemler arasında gösterilen Tobin'in Q oranı, uygulanması çok zor olan bir yöntemdir. Bu yöntemde entelektüel sermaye değerinin yeterli oranda olup olmadığı hesaplamak için işletmenin piyasa değerini, varlıkların yerine konma maliyetine bölmek gerekiyor. Ancak işletmeler için varlıkların yerine konma maliyetini doğru bir şekilde bulmak oldukça güçtür. Bu sebeple yöntemin uygulanabilirliği çok azdır. Diğer iki yöntemde ise entelektüel sermayeyi bulmak için firmaların piyasa değerlerini bilmek zorunludur. İMKB'de işlem görenler dışındaki işletmelerin piyasa değerlerine ulaşmak kolay değildir. Bu iki yöntemin de sağlıklı sonuçlar vermeyeceği açıktır. Entelektüel sermaye değerinin işletme düzeyinde hesaplanmasında geriye sadece tek yöntem kalmaktadır. O da, çalışmada da kullanılan Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi'dir. Diğer yöntemlere kıyasla uygulanabilirliği daha yüksektir. Mevcut yöntemlerin birbiriyle kıyaslanmasında ve standart bir ölçüm yöntemi bulmak konusunda literatürde önemli eksiklikler bulunmaktadır. Bu hususu, entelektüel sermaye konusunda çalışmak isteyen araştırmacıların dikkatine sunuyoruz. Ölçüm konusundaki eksiklikler giderildikten sonra, entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Türkiye'de şu an itibariyle yürürlükte olan Tekdüzen Hesap Planı'nda yer alan boş hesaplar bu amaçla kullanılabilir. Daha sonra, finansal tabloların şeklinde değişiklik yapılarak, entelektüel varlıklar, bu tablolarda olması gereken en uygun yere

yerleştirilmelidir. Bu konudaki eksikliği gidermek için de muhasebe standartlarında değişiklik yapılabilir.

Yapılan tez çalışmasıyla, entelektüel sermayenin muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda sunulması konularında mevcut olan eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır. Seçilen 12 firma için, “Maddi Olmayan Varlıkların Değerlerinin Hesaplanması Yöntemi” kullanılarak ulaşılan entelektüel sermaye değerleri Tekdüzen Hesap Planı’nda boş bırakılan hesaplardan faydalanılarak yevmiye kayıtlarına geçirilmiştir. Günümüz muhasebe sisteminde bilanço ve gelir tablosunda yer almayan entelektüel sermaye değerleri yevmiye kayıtlarından sonra tablolara aktarılmıştır. Böylece finansal tablolar işletmelerin gerçek değerlerini yansıtır hale getirilmiş ve tablo kullanıcılarına objektif bilgiler sunması amaçlanmıştır. Bulunan entelektüel sermaye değerleriyle firmaların defter değerleri, aktif büyüklükleri ve karlılıkları kıyaslanmıştır.

Seçilen firmalar arasından 2005,2006 ve 2007 yılları itibariyle en yüksek ortalama vergiden önce kara sahip olan Kordsa ve Vakko Tekstil firmalarının, yapılan hesaplamalar sonunda en yüksek entelektüel sermaye değerine ulaştıkları söylenebilir. Bu gösterge, firma karlılıkları ile entelektüel sermaye değerleri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ispatlamaktadır. Entelektüel sermayesini geliştiren ve etkili yöneten firmaların karlılıkları da önemli ölçüde artacaktır. Firmaların defter değerleri ve aktif büyüklükleri ile entelektüel sermaye değerleri arasında ise, anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Defter değeri en düşük olan firmanın entelektüel sermaye değeri de en düşük olmalıdır şeklinde bir yorum yapılması mümkün değildir. Yine aynı şekilde seçilen firmaların ortalama net aktif büyüklükleri ile entelektüel sermaye değerleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Genel olarak, tüm firmaların entelektüel sermaye bakımından güçlendirilmesi gerektiği söylenebilir. Entelektüel sermayesi güçlü olan şirketlerin, sektörün en karlı şirketleri arasında yer alacağı ve rekabet gücü bakımından da en üst sıralarda olacağı kuvvetle muhtemeldir.

Sonuç olarak, firmaların entelektüel sermayesinin yüksek ya da düşük çıkmasında aslında birçok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bu kapsamda firmalar sahip oldukları entelektüel sermaye değerlerinin, kendilerine rakipleri karşısında sağlayacağı avantajları doğru bir biçimde ortaya koyabilmek için, insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri

sermayesine ilişkin olarak geniş kapsamlı bir anket formu hazırlayarak, anket sonuçlarını değerlendirebilir. Böylece firmalar rakipleri karşısında sahip oldukları üstün ve zayıf noktaları daha doğru tespit edebilirler. Ancak çalışmanın kapsamı gereği, entelektüel sermayesi en fazla bulunan Kordsa firması ile, en düşük entelektüel sermayeye sahip olan Söktaş Tekstil firması arasındaki farklılığın sebepleri dikkate alınacaktır. Önemli oldukları düşünülen bazı kriterler çerçevesinde iki firma genel olarak aşağıdaki gibi değerlendirilebilir:

- İşletmelerin kuruluş tarihleri,
- Sektörde marka olup olmamaları,
- Yurtiçi ve yurtdışı açılımları,
- Kalite politikaları ve sahip oldukları kalite belgeleri,
- Ar-ge çalışmalarına verdikleri önem,
- Yıllık üretim, satış miktarları ve pazar payları,
- İşletme içinde bulunan beyaz ve mavi yakalı çalışan sayıları.

Kordsa ile Söktaş Tekstil firmaları kuruluş tarihleri bakımından kıyaslandığında, Kordsa firması 1973 yılında, Söktaş Tekstil ise, 1971 yılında kurulmuştur. Söktaş Tekstil, Kordsa'dan 2 sene daha önce kurulmuş olmasına rağmen iki firma da aynı tarihte faaliyete geçmiş olduklarından, kuruluş tarihinin bu firmaların entelektüel sermaye değerlerine bir etkisinin olmadığı düşünülmektedir.

Söktaş'ın ürettiği kumaşların tamamına yakını dünya markalarına sunulmaktadır. Ann Taylor, Armani, Banana Republic, Dockers, Ermenegildo Zegna, Façonnable, Hugo Boss, Marks and Spencer, Next, Prada, Ted Baker, Thomas Pink, Versace, VF Europe, Zara bunlardan en başta olanlarıdır. Türkiye'nin global markası olarak nitelendirilen Kordsa'nın tanınan markalarından bazıları ise şunlardır; Adı-Pure, Anshuibao, Antron, Avora FR, Invista C12, Comforel, Coolmax, Cordura, Corfree, Dacron, Dytek, Forcetm, Polyester, Invista Nyco, Lycra, Polarguard, Polyshiedtm, Solarmax, Stainmaster, Supplex, Suprivatm, Terathane ve Thermolite. Kısaca her iki firmanın da ürettiği ürünler, sektörde marka olarak tanınmaktadır. Bu durum ise entelektüel sermaye

değerleri bakımından Kordsa ile Söktaş Tekstil arasında önemli farklılıklar oluşturmasa da, bu firmalara diğer rakipleri karşısında önemli üstünlükler sağlayacaktır.

Seçilen firmalar arasından entelektüel sermaye değerleri en yüksek ve en düşük bulunan Kordsa ile Söktaş Tekstil arasında faaliyete geçme tarihleri ve sektörde marka olmaları açısından önemli farklılıklar olmasa da, Kordsa firmasının entelektüel sermaye değerinin yüksek çıkmasında yurtdışı açılımlarının etkisi fazladır. Kordsa 2005 yılında %50 ortağı olduğu DUSA International LLC şirketindeki DuPont hisselerini satın alarak, Temmuz 2005'ten geçerli olmak üzere şirketin adını Kordsa International LLC olarak değiştirmiş ve faaliyetlerini ABD merkezli olarak sürdürmeye devam etmiştir. Şirket 2006 yılında yönetim merkezini Türkiye'ye taşımış ve mevcut Kordsa şirketiyle birleşerek ismini Kordsa Global A.Ş. olarak değiştirmiştir. Böylece şirket Türk ekonomisindeki yerini almıştır. Kordsa Global, 22 Aralık 2006 tarihinde Endonezya'da kurulu Branta Mulia'nın kontrol hisselerini satın alarak, biri Taylant'da olmak üzere Branta Mulia'nın iki bağlı ortaklığını da bünyesine katmıştır. 29 Aralık 2006 tarihinde de Çin'de bulunan KQNE şirketinin hisselerinin tamamına yakını satın almasından sonra Kordsa Global, Avrupa, Afrika, Kuzey ve Güney Amerika kıtalarından sonra Asya'da da üretim tesislerine sahip olarak küresel bütünleşme sürecini tamamlamıştır. Kısaca Çin'de, Endonezya'da ve Asya'da kordbezi sektörünün önde gelen kuruluşlarından olan ve yıllık ciroları çok yüksek olan şirketlerin hisselerinin yarısından fazlasını satın alması Kordsa firmasına çok büyük avantajlar sağlamaktadır. Kordsa'nın yapmış olduğu bu yatırımların, firmanın entelektüel sermaye değerine de olumlu katkılar sağlayacağı açıktır.

Söktaş Tekstil'in yurtdışında ilişkili olduğu ülkeler; Danimarka, Almanya, Hollanda, İtalya, Portekiz, İspanya, İngiltere, Rusya, Kanada, Arjantin, Kolombiya, Amerika, Çin, Japonya, Singapur, Avustralya, Yeni Zelanda'dır. Kordsa firmasının ise yurtdışında, Almanya, Mısır, İran, Amerika, Arjantin, Brezilya, Endonezya, Tayland ve Çin'de üretim merkezleri bulunmaktadır. Üretim tesislerine yapmış olduğu büyük yatırımlar sayesinde Kordsa ürünlerini sadece yurtiçinde değil, aynı zamanda yurtdışında da üretme fırsatını yakalamıştır ve bir dünya markası haline gelmiştir. Söktaş firmasına göre daha yüksek entelektüel sermaye değerine sahip olması, yapmış olduğu bu büyük yatırımlarla açıklanabilir.

Söktaş firmasının kalite politikası, Türkiye ve dünya pazarında mevcut değişim ve gelişim ihtiyacını yakından takip ederek, müşterilerine istedikleri kaliteyi ve hizmeti en ekonomik şekilde sağlamaktır. Kordsa firmasının kalite politikası ise, tüm süreçlerde iç ve dış müşteri memnuniyetini sağlamaya odaklanmak, ürün ve servis kalitesinin sürekli iyileştirilmesi için tüm çalışanların katılımını ve gelişimini sağlamak, tedarikçileri sistemin ayrılmaz bir parçası ve iş ortağı olarak görmek ve çevre ve topluma olan sorumluluğun bilincinde hareket etmektir.

1994 yılından itibaren Toplam Kalite Yönetimi ile yönetilen ve Avrupa İş Mükemmelliği Modeli'ni esas alan Söktaş, TS EN ISO 9001: 2000 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi'ne ve ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Belgesi'ne sahiptir. Kordsa Global firması ise, Söktaş Tekstil firmasının sahip olduğu ISO 9001:2000 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi ve ISO 14001 Çevre Yönetim Belgesi'ne ilave olarak ayrıca OHSAS 18001 İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi Belgesi'ne sahiptir. İşletmelerde karşılaşılan en önemli insan kaynakları sorunlarından biri, çalışanların emniyetli ve sağlıklı bir çalışma ortamına sahip olmamalarıdır. OHSAS 18001 kuruluşların ürün ve hizmetlerinin güvenliğinden çok çalışanın sağlığına ve işin güvenliğine yönelik bir standarttır. Kordsa Global'in böyle bir belgeye sahip olması ise, firmanın insan sermayesine vermiş olduğu önem ve titizliğin bir kanıtıdır. Kordsa firmasına bu durum yüksek entelektüel sermaye değeri olarak geri dönecektir.

Kordsa firması kalıcı başarıların düzenli araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile sağlanabileceğine inanarak, pazar liderliğinin yanı sıra teknoloji liderliğini de hedeflemektedir. Kordsa Global'in Ar-ge kadrosu çok sayıda yüksek lisans ve doktora derecesine sahip deneyimli çalışanlardan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, uluslar arası Ar-Ge deneyimine sahip personel de bu kadroya katılmaktadır. Şirket'in İzmit Kentsa Endüstriyel Parkı'nda bulunan Araştırma Geliştirme Merkezi, yurtiçinde Tübitak, Sabancı Üniversitesi, Kocaeli Üniversitesi, Uludağ Üniversitesi ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi ile ortak programlar yürütmektedir. Almanya' da bulunan Innovent Enstitüsü ve Jena Üniversitesi ile çalışmalar yapmaktadır. Şirket bunun sonucunda iki patent başvurusu yapmıştır. 2007 yılı başından itibaren Kordsa firmasının teknoloji organizasyonu küresel bir kimlik kazanarak yeniden yapılanmıştır. Bundan sonraki dönemlerde firma, “ Global Teknoloji Yönetimi” yaklaşımı ile çalışmalarını

sürdürecektir. Bu yeni organizasyon bünyesinde yapılan Ar-Ge çalışmaları; yeni ürün geliştirme, yeni pazar uygulamaları geliştirme, operasyonel mükemmellik ve açık inovasyon alanlarında sürdürülecektir.

Kordsa Global, Türkiye’de üretim yapan bölgesel kord bezi üreticisi konumundan, naylon ve polyester ipliği ile kord bezi üreten küresel sektör lideri haline gelmiştir. Naylon ve polyester ipliği üretim kapasitesi 2006 yılı sonu itibariyle toplam, 183 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Bunun 50 bin tonu polyester iplik, geriye kalan 133 bin tonu da naylon iplik üretim miktarıdır. Bu dönem itibariyle naylon ipliğin %8 olan küresel pazar payı, %38’ e yükselmiş ve Kordsa’yı lider hale getirmiştir. Polyester iplik ise, %8’lik bir pazar payına ulaşmıştır. Kord bezi üretim kapasitesi ise, 156 bin ton olmuştur. Polyester ipliğin yıllık satış miktarı 7.371 ton, naylon ipliğin ise 57.193 ton olarak gerçekleşmiştir. Ham kord bezinin satış miktarı, 8.990 ton, mamul olarak satış miktarı da 75.211 ton’dur. Söktaş Tekstil firması 2006 yılı sonu itibariyle yıl içinde 11.163km mamul kumaş üretimi gerçekleştirmiş, 11.077km kumaşın da satışı yapılmıştır.

Kordsa firmasında Mart 2007 sonu itibariyle çalışan toplam personel sayısı 1.240 kişidir. Bunlardan 184’ü beyaz yakalı, 920’si ise mavi yakalı çalışandır. 136 adet çalışan ise firmada sözleşmeli olarak görev yapmaktadır. Çalışanların eğitim düzeylerine bakıldığında ise büyük bir kısmının lisans mezunu olduğu söylenebilir. Söktaş Tekstil firmasında çalışan toplam personel sayısı 1.180 kişidir. Bunlardan 230’u beyaz yakalı, 950’si ise mavi yakalı çalışandır. Söktaş firmasında üretim ve yönetim bölümünde çalışan toplam personel sayısı Kordsa’ya göre daha fazla olmasına rağmen, Kordsa firmasında entelektüel sermaye değerinin daha fazla çıkmış olması, entelektüel sermaye değerinin sadece çalışanların sayısı ile değil, daha çok onların sahip oldukları bir takım özellikler ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın geneli açısından son olarak, Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sektörü’nde faaliyet gösteren firmalardan çoğunun entelektüel sermaye kavramına gereken önemi vermedikleri ve bu sebeple de yeterli düzeyde entelektüel sermayeye sahip olmadıkları söylenebilir. Ancak yakın gelecekte entelektüel sermaye değerlerini ortaya çıkarmaya ve artırmaya yönelik faaliyet ve yatırımlarda bulunmayan firmaların, karlılık ve rekabet güçlerinin büyük oranda azalacağı çok açıktır.

KAYNAKÇA

- ACAR, Durmuş ve DALGAR Hüseyin (2005), “Entelektüel Sermayenin Ölçülmesinde Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı”, http://paribus.tr.googlepages.com/d_acar.rtf 17.01.2008
- AKBAY, Gülden (2007), “Entelektüel Sermaye ve Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama”, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, Yüksek Lisans Tezi, s.53, Bursa.
- AKDEMİR, Ali (1998), “Entelektüel Sermaye Konseptinin İşletmecilik Anlayışındaki Dönüşümleri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:3, s.64.
- AKGÜL, Başak Ataman (2003), “Entelektüel Sermaye Kavramının Ölçülmesi, Yönetilmesi ve Raporlanması”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:5, Sayı:2, s.33
- AKPINAR, Ali Talip (2000), “Entellektüel Sermaye Kavramı”, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:1, s.52, Kocaeli.
- ARIKBOĞA, F. Şebnem (2003), **Entelektüel Sermaye**, Derin Yayınları, No:30, İstanbul.
- BONTİS, Nick (1996), “There’s A Price On Your Head: Managing Intellectual Capital Strategically”, **Business Quarterly**, Summer, s.3.
- BÜYÜKÖZKAN, Gülçin (2002), Entelektüel Sermaye Yönetimi, “**Kal Der Forum Dergisi**”, Yıl:2, Sayı:6, s.35.
- ÇAKI, Sertaç ve SAVAŞÇI, İpek (2003), “Entelektüel Sermaye Bileşenlerinin Değerlendirilmesi: Hipermarketler Üzerine Bir Bakış”, 2.Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi, Kocaeli Üniversitesi İ.İ.B.F., Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş, s.592, İstanbul.
- ÇELİK, Arzum Erken ve PERÇİN, Selçuk (2000), “Entelektüel Sermayenin İşletme Bazında Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi”, **Muhasebe ve Denetime Bakış**, Yıl:1, Sayı:2, s:116-117.
- ÇIKRIKCI, Mustafa ve DAŞTAN, Abdülkerim (2002), “Entelektüel Sermayenin Temel Finansal Tablolar Aracılığıyla Sunulması”, **Bankacılar Dergisi**, Sayı:43.
- DOĞAN, Ahmet (2002), “**Genel Muhasebe 2**”, Erciyes Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yayın No:9, 3.Baskı, Kayseri.

- DRUCKER, Peter F. (1994), “**Kapitalist Ötesi Toplum**”, Çev: Belkıs Çorakçı, İnkılap Kitabevi, Yönetim Dizisi, s.70, İstanbul.
- EDVİNSSON, Leif (1997), “Developing Intellectual Capital At Skandia”, Long Range Planning, Vol:30, No:3, s.367.
- EMREM, Erdinç (2003), “Entelektüel Sermayeyi Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri”, www.bilgiyonetimi.org. 15.12.2007
- ERCAN, Metin; BAŞARAN, Öztürk ve KARTAL, Demirgüneş (2003), “**Değere Dayalı Yönetim ve Entelektüel Sermaye**”, Gazi Kitabevi, s.148, Ankara.
- ERHAN, Deniz Umut (2003), “Entelektüel Sermaye: Ölçülmesi, Değerlemesi, Muhasebeleştirilmesi, Bir Teknoloji Şirketi Uygulaması”, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.63, Eskişehir.
- ERKAL, Zekeriya E. (2006), **Entelektüel Sermaye Ölçülmesi ve Raporlanması**, Derin Yayınları, No:86, s.41-92 İstanbul.
- ERKUŞ, Hakan (2003), “Geleneksel Raporlama Yöntemlerinin Yeni Ekonomi Karşısındaki Durumunun İrdelenmesi ve Entelektüel Sermayenin Raporlanması”, XXII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu Muhasebe-Eğitim: Eğilim ve Etkileşimler, Gazi Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, s.133-141 Belek-Antalya.
- ERKUŞ, Ahmet (2006), “Entelektüel Sermaye: Bir Uygulama”, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme ABD, Doktora Tezi, s.101-123 Erzurum.
- ERTUĞRUL, Murat (2000), “Bilgi Çağında İşletmelerin Yeni Kaynağı: Entelektüel Sermaye”, **Active Yönetim**, Ekim-Kasım, s.70-76.
- ERTUĞRUL, Murat (2002), “Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi ve Raporlanması”, www.bilgiyonetimi.org. 02.01.2008
- GÖKÇEN, Gürbüz; AKGÜL, Başak Ataman ve ÇAKICI, Cemal (2006), “Türkiye Muhasebe Standartları Uygulamaları”, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., s.339,342, İstanbul.
- HAFTACI, Vasfi ve KARACAN, Sami (2006), “Entelektüel Sermaye ve Ölçülmesi”, **E-Yaklaşım Dergisi**, Sayı:35.
- HUDSON, William J. (1993), **Intellectual Capital:How To Built It, Enhance It, Use It**, USA, John Wiley, Inc.

- KAPLAN, Robert ve NORTON, David (1999), “Balanced Scorecard: Şirket Stratejisini Eyleme Dönüştürmek”, Çeviren: Serra Egeli, Sistem Yayıncılık, s.9-39 İstanbul.
- KARA, Selim (2005), “ Entelektüel Sermaye Bileşenlerinden İnsan Sermayesinin Ölçülmesine Yönelik Alternatif Bir Yaklaşım”, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, s.46–57 Eskişehir.
- KARACAN, Sami (2007), **Entelektüel Sermayenin Muhasebeleştirilmesi ve Finansal Tablolarda Sunulması**, 1.Baskı, Orient Yayınları, s.12-124 Ankara.
- KESKİN, Halit (2005), “Entelektüel Sermaye Nedir?”, Yıl:1, Sayı:14 <http://www.gyte.edu.tr/ebulten/sayi14/makale.htm> 28.09.2007
- KLEİN, David A. ve PRUSAK, Laurence (1994), **Characterizing Intellectual Capital**, March, s.2.
- NAPAHİET, Janine (2002), Social and Intellectual Capital, Academy of Management Proceedings, s.245.
- NERDRUM, Lars (2001), “ Intellectual Capital”, Journal of Intellectual Capital”, Vol.2, s.127.
- ÖGE, Serdar (2002), “Entelektüel Sermaye: İşletmeler İçin Yeni Bir Değer”, **Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt:16, Sayı:5-6, s.179.
- ÖNCE, Saime (1999), Muhasebe Bakış Açısı ile Entelektüel Sermaye, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1100, Eskişehir.
- ÖZÇER, Necip (2003), “Entelektüel Sermaye”, http://www.ugurzel.com/makale/makaleler/entelektuel_sermaye.htm 14.12.2007
- PAKYÜREK, Niyazi (2007), “Entellektüel Sermaye”, **Ekometre Gazetesi**, http://www.ekometre.com/get_article.asp?article_id=117 03.10.2007
- PENA, Inahi (2002), “Intellectual Capital and Business Start-up Success” **Journal of Intellectual Capital**, Vol.3, No:2 ,s.180.
- ROSLENDER, R. (2000), “Accounting for Intellectual Capital”, Management Accounting, Vol.78, N.3, s.34.
- SEVİM, Adnan (2002), “Küresel Rekabetin Yönetim Muhasebesine Etkileri ve Çağdaş Yönetim Muhasebesi Uygulamaları”, **Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi**, MÖDAV, Cilt:4, Sayı:3, s.127
- STEWART, Thomas A. (1997), **Entelektüel Sermaye Kuruluşların Yeni Zenginliği**, Çev: Nurettin Elhüseyni, Kontent Kitap, Mess yayınları, İstanbul.

- ŞAMILOĞLU, Famil (2002), Entelektüel Sermaye, Gazi Kitabevi, s.181-212, Ankara.
- ŞANAL, Musa (2006), “Entelektüel Sermaye Yönetimi ve Türkiye’deki Sanayi İşletmelerinde Uygulanması Üzerine Bir Araştırma”, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, s.51-78 Hatay.
- ŞIŞMAN, Fatma Ayanoğlu ve ŞIŞMAN Bülent (2004), “Entelektüel Sermayenin Unsurları, Ölçülmesi ve Muhasebeleştirilmesi”, **Yaklaşım Dergisi**, s:136.
- UZAY, Şaban ve SAVAŞ, Orhan (2003), “Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi: Mobilya Sektöründe Karşılaştırmalı Bir Uygulama Örneği” **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı:20, s.163–181, Kayseri.
- ÜÇ, Mustafa (2002), “Entelektüel Sermaye ve Unsurları”, www.bilgiyonetimi.org. 29.09.2007
- VURAL, İstiklal Y (2003), “Bilgi ve Rekabet Çağında Bilgi Yönetimi, Entelektüel Sermaye ve Yenilikçilik” **KalDer Forum**, s.54.
- YILDIZ, Birol ve TENKEKEÇİOĞLU, Berrin (2004), “Entelektüel Sermayenin İşletmelerin Piyasa Değeri Üzerine Etkisi ve İMKB 100 İşletmelerinde Görgül Bir Çalışma”, <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/14-01.pdf> 27.09.2007

ÖZGEÇMİŞ

6 Nisan 1983 yılında Kastamonu'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kastamonu'da tamamladı. 2000 yılında girdiği ÖSS sınavı sonucunda, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü'nü kazandı. 2005 yılında adı geçen bölümden fakülte ikincisi olarak mezun oldu. 2006 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Muhasebe-Finansman Bölümü'nde yüksek lisansa başladı. 15 Ekim 2007 tarihinde Ahi Evran Üniversitesi Mucur Meslek Yüksekokulu Muhasebe Bölümü'ne öğretim görevlisi olarak atandı. Hâlen aynı kurumda öğretim görevlisi olarak görev yapmaktadır. Bekârdır.

H. Pınar KAYA

Adres: Yenice Mahallesi Burcu Sitesi

D Blok No:15

Mucur-KIRŞEHİR

Telefon: 0506 633 03 21

e-posta: h-pinar-kaya@hotmail.com